

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

**CİNSİYETE VE AİT OLMA DÜZEYLERİNE GÖRE
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEĞE YÖNELİK
TUTUMLARI**

Hazırlayan

Melike Koçyiğit

12250763

Danışman

Prof. Dr. Kurtman Ersanlı

Yüksek Lisans Tezi

SAMSUN, 2014

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

**CİNSİYETE VE AİT OLMA DÜZEYLERİNE GÖRE
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEĞE YÖNELİK
TUTUMLARI**

Hazırlayan

Melike Koçyiğit

12250763

Danışman

Prof. Dr. Kurtman Ersanlı

Yüksek Lisans Tezi

SAMSUN, 2014

KABUL VE ONAY

Melike KOÇYİĞİT tarafından hazırlanan “Cinsiyete ve Ait Olma Düzeylerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Tutumları” başlıklı bu çalışma, 24.01.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: PROF. DR. KURTMAN ERSANLI (Danışman)

Üye: PROF. DR. MUSTAFA KÖYLÜ

Üye: DOÇ. DR. MELEK KALKAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

___/___/___

Prof. Dr. Mehmet Aydın
Müdür

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin proje aşamasından sonuçlanmasına kadarki süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

__/__/__

Melike KOÇYİĞİT

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Melike Koçyiğit
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Danışmanın Adı	Prof. Dr. Kurtman Ersanlı
Tezin Adı	Cinsiyete ve Ait Olma Düzeylerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Tutumları

Temel bir gereksinim olarak ait olma ihtiyacının doyurulması; kabul edilme ve onaylanma hissi ile mutluluğu, iyilik halini beraberinde getirmekte ve bireyin geleceğini sağlıklı bir biçimde şekillendirmesine destek olmaktadır. Bu araştırmada, cinsiyete ve ait olma düzeylerine göre üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları incelenmiştir. Bu amaçla 800 üniversite öğrencisinden oluşan örneklemden, Kişisel Bilgi Formu, Ait Olma Ölçeği ve Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin analizi ile araştırmanın denenceleri test edilmiştir. Bulgular, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı olarak değişmediğini göstermiştir. Ait olma düzeylerine göre incelendiğinde, aileye, arkadaş grubuna ve mesleğe ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılı olduğu bulunmuştur. İlgili bulgular alanyazın desteği ve benzer araştırma sonuçlarıyla birlikte tartışılmış, bu doğrultuda ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek, alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve diğer araştırmacılara yardımcı olabilecek önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ait Olma, Aidiyet, Gelecek, Gelecek Beklentisi*

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Melike Koçyiğit
Department's Name	Educational Sciences
Name of the Supervisor	Prof. Dr. Kurtman Ersanlı
Name of the Thesis	Future Attitudes of University Students According to Their Gender and Belonging Levels

The gratification of the need to belong as a basic need brings happiness and well-being with feeling of acceptance and approval and supports individuals to shape the future in a healthy way. In this study, attitudes of university students towards to future were examined according to their gender and belonging levels. For this purpose, research hypotheses were tested with analysis of the data obtained from a sample of consisting of 800 university students by using the Personal Information Form, Belonging Scale and Attitudes of Future Scale. Findings showed that the future attitudes of university students were not significantly change according to gender. When analyzed according to their level of belonging, university students with high level of belonging to family, friends group and professional were found more positive, more planned and less anxious towards the future. Findings were discussed with the literature and the results of similar research and in this direction recommendations were given that could shed light on future studies and could help counselors and other researchers.

Key Words: *Belonging, Future, Future Expectation*

ÖNSÖZ

Psikolojik sağlığı ve iyilik halini etkilediği düşünölen ait olma gereksinimi, bireylerin ‘bugünü’nü nasıl yaşadıklarını ve aynı zamanda geleceğe ilişkin umutlu olup olmadıklarını da belirlemede önemli bir faktördür. Günümüzde, gittikçe yalnızlaşan, bu temel gereksinimi karşılanmadığı için sosyal destek alamadığını hisseden dolayısıyla ruhsal problemler yaşayan bireylerin, psikolojik yardım alması gereği dikkat çekmektedir. Yani, ‘bugünü’ olduğu kadar geleceği de şekillendiren aidiyet ihtiyacının ne derecede karşılandığı önem kazanmaktadır. Öte yandan, gelecek çalışmaları, bireylere bugünkü tercihlerinin uzun vadeli sonuçlarını fark etmeleri için bir olanak sağlarken, ‘bugün’ü, geleceği etkili ve değerli kılacak şekilde yaşamalarını desteklemektedir. Bu çalışmanın, sözü edilen amaca hizmet edeceğini umuyorum.

Bir ürün ortaya koyma arzusuyla çıktığım bu yolda ilk çalışmamı tamamlamış olmanın mutluluğunu paylaşmak ve bu sürecin gizli öznelere teşekkürlerimi iletmek istiyorum. İlk iş yerim olarak bendeki yeri hep ayrı olacak bu bölümde, ilk günden itibaren iyi niyeti ve desteği ile yanımda olan, akademik danışmanım olarak bu süreçte bana yol gösteren Prof. Dr. Kurtman Ersanlı’ya çok teşekkür ederim. Bilimsel bakış açısı geliştirmeme destek olan, her zaman olduğu gibi tez savunmasında da çalışmaya değerli katkılarda bulunan Doç. Dr. Melek Kalkan’a, yine tez savunmasına katılmayı kabul ederek yapıcı eleştirileri ile çalışmayı daha iyi bir noktaya taşıyan Prof. Dr. Mustafa Köylü’ye teşekkürlerimi sunuyorum. Hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen, güler yüzlü tavırları ve içtenlikleri ile her daim desteklerini hissettiğim değerli bölüm hocalarım Doç. Dr. Seher Balcı Çelik, Yrd. Doç. Dr. Hatice Kumcağız, Yrd. Doç. Dr. Canani Kaygusuz, Yrd. Doç. Dr. Yaşar Barut, Yrd. Doç. Dr. Cem Gençoğlu’na, önerileri ve yardımları için Yrd. Doç. Dr. Ayşenur Büyükgöze-Kavas’a, her sorumu itinayla yanıtlayan Yrd. Doç. Dr. Hacı Bayram Yılmaz’a, savunma sonrası tezin incelenme sürecindeki destek ve anlayışı için Doç. Dr. Yavuz Bayram’a ayrıca teşekkür ederim.

Uygulama sürecinde yer alan tüm öğrencilere, süreci kolaylaştıran kıymetli araştırma görevlisi arkadaşlarıma ve hocalarıma da teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca verdiği destekten ve katkılarından ötürü TUBİTAK'a da teşekkürlerimi iletiyorum.

İlk çalışma arkadaşlarım Arş. Gör. Esat Şanlı, Arş. Gör. Nagehan Şahin-Tepe'ye, hem sınıf hem de iş arkadaşım olan Arş. Gör. Erkan Alkan'a, ölçek geliştirme sürecinde bitmeyen tükenmeyen çabasıyla destek olan Arş. Gör. Ayşe Kazancı-Tınmaz'a teşekkür ederim. Eğitim hayatımın mihenk taşı olan, dostlukları ile bana hep güç veren çok sevgili arkadaşlarım Emine, Özgün, Sevde, Cansu, Yasemin ve Burcu'ya; kıymetli dostlarım Mine, Rana, Şeyma, Mehtap ve Songül'e hayatımda ve hep yanımda oldukları için çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız! Samsun'u farklı ve unutulmaz kılan, hayatımın en değerli zamanlarını paylaştığım sevgili arkadaşlarım, Hanife, Melek, Erdoğan, İrem, Erkan, Fadime ve eşi Faysal'a, Kübra-Emre Çelik'e, her daim desteğini hissettiğim ve hep yanımda olacağını bildiğim Koray'a, ilk günden itibaren arkadaşlığı, yol göstericiliği, içtenliği, güzel kalbi ve dostluğu için Dr. Hatice Epli-Koç'a ve eşi Kahraman Koç'a sonsuz teşekkürler...

Akademik hayatım için kararlılığımı ve azmimi destekleyen, sevgi ve şefkatleri ile bana güven veren çok kıymetli ailem, tüm hayatımda olduğu gibi bu süreçte de hep yanımdaydı. Emek ve destekleri için anneme, babama ve ağabeyime teşekkürlerimi sunuyor, çalışmamı onlara ithaf ediyorum...

Melike KOÇYİĞİT- 24.01.2014

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

Sayfa No

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.2. Problem Cümlesi	8
1.3. Alt Problemler	8
1.4. Denenceler	8
1.5. Araştırmanın Önemi	9
1.6. Varsayımlar.....	12
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar	12
1.8. Tanımlar	13
1.8.1. İhtiyaç/Gereksinim.....	13
1.8.2. Sosyal İlgı.....	13
1.8.3. Gelecek Zaman Yönelimi.....	13
1.8.4. Gelecek Zaman Perspektifi	13

BÖLÜM II

2. İLGİLİ LİTERATÜR VE ARAŞTIRMALAR	14
2.1. Ait Olma Duygusu	14
2.1.1. Bowlby- Bağlanma Kuramı	16
2.1.2. Maslow- İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	19
2.1.2.1. Fizyolojik İhtiyaçlar	19
2.1.2.2. Güvenlik İhtiyaçları.....	19
2.1.2.3. Ait olma ve Sevgi İhtiyacı	20
2.1.2.4. Saygı İhtiyacı	20

2.1.2.5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı.....	21
2.1.3. Alderfer- ERG Kuramı.....	23
2.1.4. Adler- Sosyal İlgi (Toplumsallık Duygusu).....	24
2.1.5. William Glasser.....	28
2.1.6. Karen Horney.....	29
2.1.7. Murray- Psikolojik İhtiyaçlar.....	31
2.1.8. Özbelirleme Kuramı.....	33
2.1.9. Erich Fromm.....	34
2.1.10. Harry Stack Sullivan.....	35
2.2. Ait Olma İle İlgili Araştırmalar.....	36
2.2.1. Yurt içinde Yapılan Araştırmalar.....	36
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	47
2.3. Geleceğe İlişkin Tutum.....	53
2.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	63
2.3.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	72
BÖLÜM III	
3. YÖNTEM.....	82
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	82
3.2. Araştırmanın Modeli.....	82
3.3. Evren ve Örneklem.....	84
3.4. Veri Toplama Araçları.....	85
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	85
3.4.2. Ait Olma Ölçeği (AOÖ).....	85
3.4.3. Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği (GYTÖ).....	86
3.5. Verilerin Toplanması.....	86
3.6. Verilerin Analizi.....	86
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR.....	88
BÖLÜM V	
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	92
BÖLÜM VI	
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	98

	Sayfa No
6.1. Psikolojik Danışmanlara Öneriler.....	98
6.2. Araştırmacılara Öneriler.....	99
KAYNAKÇA.	101
Ekler.....	121
Ek-1.....	122
Ek-2.....	123
Ek-3.....	124
Ek-4.....	125

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Evren ve Örneklem Bilgileri.....	84
Tablo 2. AOÖ İçin Puan Aralıkları.....	85
Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Geleceğe İlişkin Tutumlarına Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	88
Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Aileye Ait Olma Düzeylerine Göre Geleceğe İlişkin Tutumlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları	89
Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Arkadaş Grubuna Aitlik Düzeylerine Göre Geleceğe İlişkin Tutumlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları	90
Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Mesleğe Ait Olma Düzeylerine Göre Geleceğe İlişkin Tutumlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	91

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	22
Şekil 2. Araştırmada İzlenen Süreç.....	83

KISALTMALAR LİSTESİ

ALC: Akademik Okuryazarlık Dersi

AOÖ: Ait Olma Ölçeği

BTP: Dengeli Zaman Perspektifi

CFCS: Gelecek Sonuçları Düşünme Ölçeği

FESA: Future Expectations Scale for Adolescents

FTO: Gelecek Zaman Yönelimi

FTORR: Romantik ilişkilerde Gelecek zaman Yönelimi Ölçeği

FTP: Gelecek Zaman Perspektifi

GBÖ: Gelecek Beklentisi Ölçeği

GYTÖ: Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği

GZA: Gelecek Zaman Algısı

GZPÖ: Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği

MEGP: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi

MIM: Motivasyonu Başlatma Yöntemi

NEO FFI: Big Five Personality Traits

OADÖ: Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği

OYKÖ: Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği

s: Sayfa

SBÖ: Sosyal Bağlılık Ölçeği

SPSS: Statistical For Social Sciences

SWB: Öznel İyi Oluş

TBI: Travmatik Beyin Hasarı

T.Y.: Tarih Yok

ÜÖTiÖ: Üniversite Öğrencileri Temel İhtiyaçlar Ölçeği

vd: Ve Diğerleri

vb: Ve Benzeri

YİDÖ: Yeni İhtiyaç Değerlendirme Ölçeğinin

ZP: Zaman Perspektifi

ZTPI: Zimbardo Time Perspective Inventory

BÖLÜM I

Tezin bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, denenceler, sayıtlılar, sınırlılıklar, araştırmanın önemi ve tanımlar yer almaktadır.

1. GİRİŞ

Canlılığın en temel göstergesi, bireyin yaşam boyu içinde bulunduğu iletişim ve etkileşimin bir sonucu olarak değişmekte olan dünyanın değişmekte olan bir ögesi konumunda olmasıdır. Biyolojik anlamda insan taslağında dünyaya gelen insanın biyopsikososyal bir varlık haline gelmesi, yani insan ve insanlık adına tüm kazanımları elde etmesi bu etkileşim sürecinin bir ürünüdür. Sosyal olma eğilimi ile dünyaya gelen insanın bu eğiliminin içeriği ve yapısı, içinde bulunduğu etkileşim ağından aldıklarına göre oluşmaktadır. Bu ağ, bireyin tüm etkinliklerini ve uyum sağlamaya yönelik tüm çabalarını da içerisinde barındıran bir süreçtir (Ersanlı, 2012, s.147). Bu sürecin amacına ulaşması, yani bireyin sağlıklı bir uyum içinde yaşam sürdürebilmesi, içinde yer aldığı toplumla uyumlu ve sağlıklı bir etkileşim kurabilmesini gerektirmektedir.

Hayatta kalmak için yakın ilişkiler kurmayı gelişim için ön şart olarak kabul eden Bowlby'ye göre, gelişimde yakın duygusal bağlar temeldir (Ecke, Chope, & Emmelkaamp, 2006, s. 87). Toplumsal bir varlık olması nedeniyle başka insanlarla etkileşim içinde olmaya muhtaç olan insanın (Tezcan, 1985, s. 41), toplumla uyumlu birlikteliğinin temel belirleyicisi, kişilerarası ilişkilerde sergilediği tutum ve davranışlardır (Göçener, 2010, s. 12). Kişilerarası ilişkiler ve bu ilişkilerin bir parçası olma -ait olma- duygusu, önemli yakınlık geliştirmek ve iş yaşamını içeren yaşamın diğer durumlarına uyum sağlamak için oldukça önemlidir (Shifron, 2010, s. 14). McMillan ve Chavis (1986, s. 4)'e göre insanlar bir topluma ait olduklarını, toplumu etkilediklerini ve ondan etkilendiklerini, toplumun ihtiyaçlarını karşıladığını, topluma katılımlarının ödüllendirildiğini ve kendilerinin toplumla paylaştıkları bir

duygusal bağına sahip olduklarını hissettiklerinde psikolojik toplum bilinci ortaya çıkmaktadır.

Maslow'a göre genel olarak fizyolojik ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyacı karşılandığında birey, başkaları ile yakın ilişkiler kurmak ve bir grupta yer almak istemektedir (Maslow, 1943, s. 9; Boeree, 2006, s. 5; Maslow, 1954). Günlük hayatta birey bu ihtiyacını, evlenerek, aileye ve bir kariyere sahip olarak, bir topluluğa veya bir kulübe üye olarak karşılamaktadır (Boeree, 2006, s. 5). Ait olmanın bireylerin ve toplumun ruh sağlığının başlıca faktörü olduğunu vurgulayan Adler (Shifron, 2010, s. 10) bireyin yaşam döngüsünde aile, arkadaşlık ve iş arkadaşlığı olmak üzere üç önemli gruba ait olmasının varoluşsal bir önem taşıdığını belirtmektedir. İnsan, dünyanın tamamlayıcı bir parçası olmak ve bir yere ait olduğunu hissetmek istemektedir. Doğumla birlikte kurulan anne çocuk ilişkisi, anneden diğer insanlara doğru sağlıklı bir şekilde kaydıka bireyin dostluk duygularını geliştirmekte, başka bir insan veya kurumla özdeşim kurarak kimlik duygusunun oluşumunu sağlamaktadır. Böyle bir kimlik duygusu, kaynağını kendi iç dinamiklerinden daha çok, ait olduğu kişi ya da gruptan almaktadır. Bunun sonunda birey, çevresindeki insanlarla sevgi ve işbirliği yoluyla bütünleşerek, yalnızlıktan kurtularak güvenliğini sağlarken, özgürlüğünü kaybetmektedir. Fromm'a göre insanın tutkuları, kaygıları, beklentileri ve gereksinimleri tamamen içinde yaşadığı kültürün ürünleridir (Ersanlı, 2012, s. 258).

Aidiyet duygusu bireyde; bir gruba ait olma, birbirleri için önemli olma, paylaşılmış bir amaç ve birlikteliğin getirdiği gereksinimlerin karşılanması gibi durumlarda işlev gördüğü gibi yabancılaşma ve sosyal izolasyonun neden olabileceği olası acı ve yalnızlık yaşantıları için koruyucu bir işleve de sahiptir (Hagerty, Lynch-Sauer, Patuský, Bouwsema, & Collier, 1992). Daha da önemlisi yüksek aidiyet hissinin, yaşamak için gerekli daha fazla unsuru (çocuğa ilgi, aileye sorumluluk ve başa çıkma inançları) yordadığı da bilinmektedir (Kissane & McLaren, 2006, s. 243).

McMillan ve Chavis (1986)'e göre, topluluk ya da grubun üyeleri, kişisel bağlılık ve aidiyet duygusuna sahipse kendilerini o grubun üyesi olarak algılamaktadırlar. Aidiyet duygusunu kaybettiğinde ise, birey kendini güvensiz hissetmekte; bunun yanı sıra sosyal soyutlanma, yalnızlık ve yabancılaşma gibi rahatsız edici duyguları yaşayabilmektedir. Bu nedenle ait olma duygusu, bireyin içinde bulunduğu bütünün etkili bir parçası olduğunu hissetmesi için oldukça önemlidir (Ferguson, 2010). Baumeister ve Leary (1995)'e göre yeme bozukluğundan intihara kadar davranışsal birçok patoloji, sosyal bağı olmayan kişilerde yaygın olarak görülmektedir. Anksiyete, depresyon, yalnızlık, ilişki problemleri ve buna benzer duygusal problemler, bireylerin ait olma ihtiyaçlarını karşılamadaki başarısızlıklarından kaynaklanmaktadır. Cherry (T.y.b) de yalnızlık, kaygı ve depresyon gibi problemlerden kaçınmak için bireylerin, diğerleri tarafından sevildiğini ve kabul edildiğini hissetmesinin önemini vurgulamıştır.

Ferguson (2010)'un bireyin iyilik hali ile toplumun iyilik halinin ilişkili olduğu düşüncesinden hareketle toplumdaki herkes bir gruba ait olduğunu hissettiğinde genel ruh sağlığının iyileştiği düşünülmektedir. Çünkü ait olduğunu hissettiğinde, birey kendini güvende hissetmekte, önemli ve anlamlı olduğunun farkına vararak psikososyal anlamda var olmaktadır. Dolayısıyla, ait olma ihtiyacının doyum bulması bireyin yaşam uyumunu ve beklentilerini etkilemektedir.

Yaşamdan beklentiler, bireyin tutum ve davranışlarının biçimlenmesinde geçmişteki yaşantılarının yanı sıra mevcut yaşamına ilişkin algılarından da etkilenmekte, bireyin geleceğe yönelik tutumlarının kaynağını oluşturmaktadır. Yaşanılan deneyimlerin olumlu olması hem kişilerin içinde buldukları dönemin gelişim görevlerini başarılı şekilde yürütmelerini hem de beklenti düzeylerini arttırarak sonraki yaşamlarına ilişkin daha üst düzeylerde performans göstermelerini sağlamaktadır (Tuncer, 2011a).

Geleceğe yönelik tutum, alanyazında “gelecek zaman yönelimi”, “gelecek zaman perspektifi” kavramlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Gelecek zaman yönelimi, insanın planlar yapmak ve gelecekteki olanakları organize etmek için öngörebilme ve tahmin yeteneğini temsil etmektedir. Bu yönelim, insan ve dünya arasında daha iyi bir uyum yönündeki sürekli çabanın ifadesinden daha fazlası olarak bireyin gelecekteki olanakları düzenlemesini ve böylece gelecek zamanın etkisini psikolojik olarak ‘şimdi’ye getirmesini sağlamaktadır (Gjesme, 1983, s. 347). İnsanların gelecekteki olayları sezinleme, onlara kişisel anlamlar yükleme ve bu olaylarla mantıklı bir etkileşimde bulunma yeteneği olarak tanımlanan gelecek zaman perspektifi (Nurmi 1991, s. 4), geleceğe yönelik plan yapan bireylerin kendi gelişimleriyle ilgili düşüncelerinin, ümit ve korkularının ifade edilmesini belirtmektedir (Seginer & Schlesinger, 1998, s. 152).

Durumsal koşullarından etkilenebilen gelecek zaman yönelimi (Trommsdorff, 1983, s. 385) kişisel ihtiyaçların doyumu ile ilişkilidir (Trommsdorff, 1986). Sosyal roller (Trommsdorff, 1986), toplumsal cinsiyet yargıları (Sakallı-Uğurlu, 2003), eğitsel statü, aile desteği, doğum sırası (Kalkan, 2008), gelecek zaman yönelimini etkileyen değişkenler arasındadır (Bouffard, Bastin & Lapierre, 1996). Bu değişkenler akla sosyalleşme ve gelecek zaman yönelimi ilişkisini getirmektedir. Sosyalleşme her zaman gelecek odaklı ve gelecek yönelimli olup (kişinin zaman perspektifinin bileşeni olarak) sosyalleşmiş kişiliğin ayrılmaz bir parçasıdır (Trommsdorff, 1983, s. 381).

Temel ihtiyaçlarından biri olarak bireyin dünya ile uyumuna, yaşam doyumuna işaret etmekte olan ait olma ihtiyacının doyurulması, çevre ile etkileşim içinde olan bireye kendi geleceği ile ilgili beklentisini şekillendirme ve değerlendirme olanağı sağlamakta, uyumlu bir kişilik gelişimini ve problemlerin etkili çözümünü desteklemektedir (Trommsdorff, 1983, s. 385). Dolayısıyla, yaşama uyum sağlamanın önkoşulu sayılabilen ait olma duygusu, bireyin bir bütünün etkili bir parçası olduğunu hissetmesiyle (Ferguson, 2010) yalnızlığının ve yetersizliğinin

üstesinden gelerek, kendini güven içinde hissederek geleceğe yönelmesini desteklemektedir.

Bununla birlikte diğer bireylerle bağ kurmaya istekli bireylerin gelecek zaman perspektifinin, diğer bir deyişle, geleceğe yöneliminin, diğer bireylerle olan birliktelikleri sonucu geliştiği bilinmektedir (Kashio, 2012, s. 305). Öyle ki, örneğin ergenler, diğer bireylerle zamanı paylaşarak kendilerinin farkında olmayı başardıkça (kendini düzenleme) diğer bireylere ve topluma çoklu bir bakış açısıyla bakabilme yeterliliğine ulaşmaktadır (Tsuzuki, 1999; Akt. Kashio, 2012, s. 299). Bireyin geleceğini, yani eylemlerinin gelecekteki sonuçlarını düşünmesi sadece içinde bulunduğu toplumu değil, dünyanın devamı için gelecek nesilleri de etkilemektedir. Bu nedenle gelecek odaklı insanların, toplumun geleceğine odaklanmalarının yanında bunun için aktif sorumluluklar almaları beklenmektedir (Morselli, 2012). Sorumlulukların daha çok farkında olan bireylerin gelecekle ilgili daha umutlu olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları da bu beklentiyi doğrulamaktadır (Kashio, 2012, s. 301). Böylelikle bireyin içinde bulunduğu gruba aitlik duygusu arttıkça sorumlulukları da artacaktır.

Bireyin bu sorumluluğu, içinde bulunduğu sosyal ağların oluşmasında önemli bir role sahiptir. Sosyal ağlar, farklı yaşam alanlarından kişiler (eş, romantik partner, aile, arkadaş, çalışma arkadaşları, tanıdıklar vb.) arasındaki bağlardan oluşmaktadır. Yüksek düzeyde gelecek yönelimli bireyler, sosyal ağlarında kendileri için önemli kişilere ve aile üyeleri üzerine odaklanmaktadır (Holman & Zimbardo, 2009, s. 137). Birey, kendisi için önemli diğer bireylerle birlikte geleceğe hazırlanmaktadır. Geleceğe dair beklentiler oluşturma, planlar yapma kişinin parçası olduğu sosyal ilişkiler ağı ile şekillenmektedir. Yapılan araştırmalar da bireylerin gelecek zaman perspektifine sahip olmaları için kişilerarası ilişkilere gereksinim duyduğunu ortaya koymaktadır (Nurmi, 2001; Shirai, 2001; Akt. Kashio, 2012, s. 299).

Bireyin başta söz konusu psikososyal gereksinimler olmak üzere tüm gereksinimlerinin farkına varması, bu gereksinimlerini doyumak için bilişsel süreçlere sahip olması ve bu doğrultuda amaçlı davranışlar göstermesi, bireyin yaşamına ilişkin kararlar vermesinde etkilidir. Gjesme (1983)'ye göre, kişiler gereksinimlerini, gelecekte ulaşmak istedikleri amaçlar, hedefler şeklinde somutlaştırmakta ve böylece gelecek zaman perspektifi kazanmaktadırlar. Zamanla bir kişilik özelliğine dönüştüğü kabul edilen gelecek zaman yönelimi, kişinin hedeflerine yönelişini (Shmidt, Lamm & Tromdsroff, 1978) desteklemektedir.

Bilim ve teknolojideki yeni buluşlar, uzay teknolojisindeki gelişmeler, gen teknolojisindeki ilerlemeler, bilgisayar ve bilgi teknolojilerinde kaydedilen aşamalar insanların daha rahat ve kolay yaşamalarını olanaklı kılmakta ve insanlığın geleceğe umutla bakmasını sağlamaktadır. Bir başka deyişle, hangi alanda olursa olsun kıyasıya rekabetin yaşandığı hatta savaşların bile göze alındığı bir geçmişten, yeni başlangıçların sorgulandığı bir döneme girilmektedir. Belki de bir geçiş dönemi olarak nitelendirilebilecek bu sorgulama dönemi, özellikle gençlerin geleceğe ilişkin umutlarını yönlendirmektedir (Gültekin, 2006, s. 64). Gelecek, her yaş dönemi için önemli olmakla beraber, genç bireylerin gelişimi için bir fırsat ve yaşama ilişkin hayallerinin gerçekleşme zamanı olarak görülmektedir (Shmotkin & Eyal, 2003, s. 260). Bununla birlikte, yeni başlangıçlara imza atma isteği, güçlü rekabet, hızlı yaşam gibi faktörler yeni bir stres kaynağı olarak genç bireylerin karşısına çıkmakta; bunlarla baş etmede geleceği planlama ve yapılandırmanın önemi artmaktadır.

Yetişkinliğe hazırlandığı düşünülen üniversite öğrencileri, ergenlik dönemine girmeleriyle birlikte başlayan kimlik ve buna bağlı olarak statü ve bağlılık, aidiyet ve yüksek benlik ihtiyaçlarını doyumaya çalıştıkları (Kuşat, 2003, s. 49), bunun yanı sıra mesleki kararlarını olgunlaştırmayı ve yeni sosyal çevrelerini içeren bir uyum sürecine girmektedir. Sağlıklı bir bireyden bu sürece uyum sağlaması, mevcut durumuna ilişkin aidiyet duygusu geliştirebilmesi beklenmektedir. Ülkemizde ekonomik bağımsızlığı elde etmek, evlenmek, bir iş ya da meslek sahibi olmak bireyin yetişkin olarak tanımlanmasındaki değişiklikler olarak görülmektedir

(Kulaksızoğlu, 2011). Ergenlik döneminden yetişkinliğe geçişte gelişimsel görevler olarak bu değişikliklerin gerçekleşmesi beklenmektedir.

İş bulma, evlilik, topluma etkin katılım gibi kendilerinden beklenen pek çok görevi yerine getirme sürecinde, bireyin geleceğe ilişkin beklentileri ve planları, ait olma duygusunu ne derece hissettiğinden de etkilenmektedir. Aynı zamanda, geleceğe yönelmenin yanı sıra, bireyin geleceği nasıl bir tutumla ele aldığı, beklentilerinin ve planlarının belirlenmesini, bu doğrutuda davranışlar geliştirmesini de desteklemektedir. Gelecek beklentileri yüksek olan bireylerin; sosyal uyum, kendi kararlarını verebilme, olumlu değerler kazanma gibi önemli gelişmeler kaydetmesi (Catalano, Berglund, Ryan, Lonczak & Hawkins, 2004), dolayısıyla bireyin “bugün”ünü geleceğe ilişkin beklentilerinin gerçekleşmesi doğrutusunda yaşaması beklenmektedir.

Ergenlik dönemiyle birlikte geliştirilmeye çalışılan kimlik duygusu, bireyi hayatın anlam ve önemini kavrama, bir yaşam felsefesi oluşturma, geleceğe yönelik planlar yapma ve bir değerler sistemi oluşturmaya, aidiyet duygusunu da geliştirerek birey olma ve aidiyet duygularını dengeli bir şekilde yaşamaya yönelik olarak güdülemektedir (Kuşat, 2003, s. 52). İnsan yaşamında hem aidiyet duygusu geliştirme hem de gelecek planlamasının yapıldığı yıllar, daha çok üniversite yıllarına denk gelmektedir. Bu iki gelişimsel görevin gerçekleşmesi sürecinde, genç yetişkinlere sunulacak psikolojik hizmetlerde, ait olma ihtiyacının ne düzeyde doyurulduğunun ve gelecek beklentilerini nasıl etkilediğinin belirlenmesine ihtiyaç olduğu düşünölmektedir. Bu nedenle, bu araştırmada, söz konusu üniversite öğrencilerinin, ait olma duygu düzeylerine göre geleceğe ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları cinsiyete, aileye, arkadaş grubuna ve mesleğe ait olma düzeylerine göre değişmekte midir?

1.3. Alt Problemler

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının, cinsiyete, aileye, arkadaş grubuna ve mesleğe ait olma düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmuştur.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları cinsiyete göre değişmekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları aileye ait olma düzeylerine göre değişmekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları arkadaş grubuna ait olma düzeylerine göre değişmekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları mesleğe ait olma düzeylerine göre değişmekte midir?

1.4. Denenceler

Problem ve alt problemlerden yola çıkarak aşağıdaki denenceler test edilecektir.

1. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı olarak değişmektedir.
2. Aileye ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.
3. Arkadaş grubuna ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.

4. Mesleğe ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Alanyazında, aidiyetin temel bir insan gereksinimi olduğuna ilişkin görüşler dikkat çekmektedir (Baumeister & Leary, 1995; Alderfer, 1969; Deci & Ryan, 2000; Hagerty, Lynch-Sauer, Patusky, Bouwsema, & Collier, 1992; Maslow, 1943; Glasser, 1999). Ait olma gereksiniminin doyurulması ve diğer bireylerle oluşturulan duygusal ve sosyal bağlar; diğer bireyleri algılama, onlar üzerinde düşünme, onların gereksinim ve duygularının farkında olma gibi bilişsel süreçleri, duygusal örüntüleri, davranışları, psikolojik sağlığı ve iyilik halini etkilemektedir (Baumeister & Leary, 1995).

Aidiyet ihtiyacı, sosyal destek ve kabul, ergenlik döneminde özel bir önem kazanmaktadır (Akın, Usta & Eroğlu, 2013, s. 18). Ergenlik döneminde “yetişkinlik” gibi yeni bir toplumsal tanımlamayla karşılaşan ergenler, toplumun kararlarına daha fazla katılma, karşı cinsle ilişkiler kurma, farklı toplumsal roller edinme gibi sosyal değişikliklerin öznesi olmaktadır. Ergenler, bu değişiklikleri, psikososyal gelişimini biçimlendirmede büyük role sahip akran gruplarında deneyimlemektedir. Öyle ki akranları tarafından reddedilen ergenler, akademik başarı, davranış sorunları ve depresyonu da içeren bir dizi psikolojik ve davranışsal sorunla karşı karşıyadır (Steinberg, 2007, s. 219).

Erikson (1968, s. 50) 'a göre ergenler kimlik kazanımı sürecinde gelişimsel deneyimleri ile şimdiki ilgi, ihtiyaç ve sorumluluklarını bütünleştirerek kendilerine özgü ve süreklilik gösteren bir kimlik oluşturmaktadır (Demir, 2011, s. 579). Ergenlikle başlayarak genç yetişkinliğe geçişte de geçmiş ve şimdikiyi bütünleştirerek oluşturduğu kimliğe uygun bir gelecek planlama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda kendini tanımlarken üyesi olduğunu hissettiği gruplardan, ailesinden ve

ait olduğu tüm sosyal ilişkilerden etkilenen ergenler, kendisi için hayal ettiği geleceği de planlamaya başlamaktadır.

Gelecek, günlük davranışları etkilemesiyle tüm bireyler için önemli görölse de geleceği düşünme ve planlama genç bireyler için pek çok sebeple daha önemlidir (Nurmi, 1991, s. 1). Üniversite çağındaki bireyler, (17-22 yaş aralığındaki öğrenciler), ergenlik döneminin sonunda, yetişkinliğin başında kabul edilmektedir (Kulaksızoğlu, 2011, s. 32). Olgunlaşma ve bir statüye ulaşma çabaları, genç için, bireyin kim olduğunu, neye inanıp değer verdiğini, hayattan ne elde etmeyi beklediğini değerlendirmesini içeren bir kimlik kazanma sürecidir. Aile dışında akran gruplarına bağlanma, özellikle ergenlik döneminin en önemli özelliğidir. Aile ve kendi duyguları arasında bocalayan genç, karmaşık duygularını, kuşku ve hayallerini başkalarıyla paylaşmak arzusundadır. Kendisiyle aynı durumda olan yaşıtları, ona duygu ve düşüncelerini paylaşma, kimliğini bulma, ailenin otoritesinden kaçarak ilgi ve değerlerini ailesinin ötesinde genişletme imkânını vermektedir. Ayrıca gencin içinde yaşadığı çevrenin değerleri ve kuralları, gencin bu ortamdaki davranışlarını önemli bir biçimde etkilemektedir. Akran grupları aynı zamanda genç için bir emniyet supabı görevi de görmektedir. Yani arkadaş grubu, ergen için böyle bocalama ve güvensizliklere karşı bir tür sığınma ve savunma kalesidir. Bunun yanında arkadaş grubu, tıpkı aile ve okul gibi birey için gerekli, en doğal ve en zengin sosyal bir öğrenme ortamıdır. Ergen için öncelikle bir güven kaynağı olan arkadaş grubu, ona yeni özdeşlikler sağlamak ve bu yolla kendini tanımlamasına ve psikolojik olarak bağımsızlık kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, benliğini bulma ve bir öz kimlik geliştirme çabası gösteren ergen için, arkadaş gruplarının temel işlevlerinin yetişkinler tarafından iyi anlaşılması ve değerlendirilmesi önemlidir (Ersanlı, 2012, s. 84).

Ergenlik genellikle bireylerin entegre olmuş ve kendini kabul ettikleri bir kimlik geliştirmek, planlar yapmak ve gelecek için hazırlanmak ile karşı karşıya olduğu bir yaşam dönemi olarak düşünölmektedir (Luyckx, Lens, Smits & Goossens, 2010, s. 238). Üniversite öğrencileri; ergenlikle başlayan, aileleri, arkadaşları, öğretmenleri

ile ilişkilerini düzenledikleri, gelecek hakkında daha yoğun düşündükleri bir dönemdedir. Gelecekle ilgili düşünme, geleceğe dair yaşam tarzı, kariyer, sosyal ve romantik ilişkilere ilişkin planlar, gelecek yaşamlarını ve yetişkinlik dönemini etkileyecektir. Kimlik kazanımında da geleceğe ilişkin beklentilerini etkileyen mevcut duruma ilişkin algıları önemli bir role sahiptir. Bununla birlikte ergenliğin problem davranışlarının, kariyer seçimindeki problemlerin, madde bağımlılığı gibi pek çok sorunun geleceği nasıl gördükleriyle ilintili olması da geleceğe ilişkin tutumun önemini artırmaktadır (Nurmi, 1991, s. 1).

Gelecekle ilgili çalışmalar öğrencilerin beklenmeyen olaylara karşı hazırlıklı olmasını sağlarken aldıkları kararlar ya da yaptıkları seçimlerle bunların uzun dönemli sonuçları arasında bağ kurmalarına da yardımcı olmaktadır. Geleceklerini biçimlendirmede sahip oldukları becerileri görmelerini sağlayıp hızla değişen dünyaya uyum sağlayabilmeleri için gerekli olan araçları ya da yolları tanımalarına fırsat vermektedir. Bu çalışmalar, genç bireylerin geleceğin bilinen birçok boyutunu görmelerine yardımcı olması, dünya görüşünü sistemli bir biçimde güçlendirmesi, gelecek nesillere karşı sorumluluk duygusu geliştirmesi yönüyle de önemlidir (Burchsted, 2003).

Genç yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin gelecekte hangi hedef ve ilgilere sahip olduğunu, düşüncelerinin ne kadar uzağa dayandığını, geleceği ne kadar iyi planladıklarını, gelecek olaylarını etkilemek için kendi şanslarını nasıl gördüklerini, gelecek hakkında nasıl hissettiklerini, gelecek hakkında farklı yönlerden düşünmenin bu süreçte nasıl geliştiğini ve sosyal bağlamda, bu gelişimi etkileyen temel faktörlerin ne olduğunu (Nurmi, 1991, s. 2) belirlemek, onlara sunulacak hizmetleri şekillendireceği gibi geleceğe ilişkin hedeflere ulaşmak için bugününü daha etkili yaşamasına da destek olacaktır.

Bununla birlikte, kişinin geleceğe yönelip yönelmemesinin yanı sıra, nasıl bir tavırla yöneldiği de önemli bulunmaktadır (Güler-Edwards & İmamoğlu, 2007, s. 117).

Dolayısıyla geleceğe ilişkin tutumlarının incelenmesi ve ait olma gereksiniminin karşılanmasının bu tutumları nasıl etkilediğinin belirlenmesi bireye ait olma gereksinimini karşılamak için etkili yöntemler belirlemesi açısından destekleyici olurken geleceğe yönelik tutumlarını yeniden yapılandırmasına da fırsat tanıyabilecektir. Bu yönüyle bireyle ve grupla psikolojik danışmada, rehberlik hizmetlerinin sunulmasında yeni bakış açıları oluşturacaktır.

Kadın ve erkeğin gelecek yönelimlerinin farklı olduğuna dikkat çeken çalışmalara göre insanların gelecek hayallarının içeriği, cinsiyet rolleri ve kişinin yaşadığı bağlamı belirleyen diğer norm ve beklentiler gibi sosyokültürel faktörlerden etkilenmektedir (Greene & DeBacker, 2004, s. 91). Dolayısıyla bu araştırmada, cinsiyet değişkeni de ele alınmıştır.

1.6. Varsayımlar

- Çalışmaya katılan öğrencilerin, veri toplama amacıyla kullanılan ölçme araçlarına içten yanıt verdikleri kabul edilmiştir.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

- Katılımcıların ait olma düzeyleri “Ait Olma Ölçeği”nden, geleceğe yönelik tutumları ise “Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği”nden aldıkları puanlarla sınırlıdır.
- Araştırmanın sonuçları 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

1.8.1. İhtiyaç/Gereksinim: Psikolojide ihtiyaç terimi, insanın gelişimi ve çevreyle uyumlu bir ilişki kurabilmesi için gereken önemli koşulların eksikliği anlamında kullanılmaktadır (Baymur, 1994, s. 68).

1.8.2. Sosyal İlgı: İnsanda doğuştan var olan, psikolojik sağlığın temel standardı olarak kabul edilen (Feist, 1990, s. 60) arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, yapıcı bağımsızlık, yakınlık ve ait olmayı içeren (Leak, 1982, s. 43; Markowski & Greenwood, 1984, s. 300) tüm insanlarla birlik olma arzusu ve isteğidir.

1.8.3. Gelecek Zaman Yönelimi: Bireylerin düşüncelerinde ve davranışlarında geçmiş, gelecek ve şimdi şeklindeki üç zaman boyutundan geleceği daha çok tercih etmeleridir. Geleceğe odaklanma ve değer verme eğilimi (Husman & Lens, 1999, s. 115) olarak tanımlanan gelecek zaman yönelimi, bireyin planlar yapmak ve gelecekteki olanakları organize etmek için öngörebilme ve tahmin yeteneğini temsil etmekte (Gjesme, 1983, s. 437) geleceği öngörme, yapılandırma ve geleceğe ışık tutma kapasitesi olup plan ve projelerin bilişsel ayrıtılandırılmasını ve ilgi, katılım ve geleceğe bağlılık düzeyini yansıtmayı içermektedir (Gjesme, 1983, s. 452).

1.8.4. Gelecek Zaman Perspektifi: İnsanların, gelecekteki olayları sezinleme, onlara kişisel anlamlar yükleme ve bu olaylarla mantıklı bir etkileşimde bulunma yeteneğidir (Nurmi, 1991).

BÖLÜM II

2. İLGİLİ LİTERATÜR VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ait olma duygusuna ve geleceğe yönelik tutuma ilişkin alanyazın bilgisi verilmiştir. Ait olma ihtiyacı ile ilişkili olarak sosyal ilişkilerin temelini açıklayan bağlanma kuramına; Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine, Alderfer'in ERG kuramına, Adler'in Sosyal ilgi kavramına, Glasser, Horney, Murray, Erich Fromm ve Sullivan'ın ait olmayı bireyin temel gereksinimi olarak açıklayan kuramsal bilgilerine, öz belirleme kuramına yer verilmiştir. Geleceğe yönelik tutum ise gelecek zaman perspektifi, gelecek zaman yönelimi gibi kavramlarla birlikte açıklanmıştır.

2.1. Ait Olma Duygusu

Ait olma, bireyin dünyaya gelişiyle birlikte yaşamaya başladığı eksikliklerinin yarattığı muhtaçlık nedeniyle, çevresindekilere olan ihtiyacının doğurduğu, kendisini başkalarına yönelten bağlanma duygusudur. Birey bu duygu sayesinde kendini güvencede hissetmekte, önemli ve anlamlı olduğunun farkına varmaktadır. Bu nedendir ki bir gruba ait olma ve onlarla ilişkide olma duygusu, en temel ihtiyaçlardan biri konumuna gelmiştir.

Hagerty, Lynch-Sauer, Patusky, Bouwsema ve Collier (1992) ait olmayı, bireylerin kendilerinin tamamlayıcı bir parçası olduklarını hissettikleri bir sisteme veya çevreye kişisel olarak dahil olma deneyimi olarak tanımlamışlardır (s. 173). Ait olma duygusu "değerli katılım ve uyma" olarak iki belirleyici özelliği ile tanımlanmış ve kavramsallaştırılmıştır. Değerli katılım; kendini değerli, istenen ve kabul edilen hissetme deneyimi iken, uyma bireyin özelliklerinin çevre veya sistemle birlikte olduğu algısını kapsamaktadır (Hagerty & Patusky, 1995, s. 2).

Baumeister ve Leary (1995, s. 497) ise insanların en temelde kalıcı, pozitif ve önemli kişilerarası ilişkilerin minimum düzeyde de olsa oluşturmak ve sürdürmek için

yaygın bir dürtüye sahip olduğunu öne sürmüştür. Bu dürtüyü doyumak ise başkaları ile sürekli ve etkili tatmin edici ilişkilere olan ihtiyaç ve bu ilişkilerin her iki tarafın iyiliği için sınırlı bir süre içinde durağan ve devamlı duygusal ilgi çerçevesinde yer almasına bağlıdır.

Ait olma psikolojik, sosyolojik, fiziksel ve spiritüel açıdan ele alınmaktadır. Psikolojik olarak, içsel duygusal ve değerlendiren bir his olan ait olma sosyolojik olarak bir gruba ve sisteme üyeliği akla getirmektedir. Sosyolojik perspektiften ait olma gruplara ve sosyal ağlara üyelik gibi davranışsal göstergelerle gözlemlenebilmekte ve tanımlanabilmektedir. Fiziksel histe kullanıldığında ait olmanın diğer bir anlamı, objelere, kişilere, mekânlara sahipliktir. Spiritüel olarak ise ait olma varlık ya da evresel düzeyde var olan bir yerle bir metafiziksel ilişkiyi göstermektedir (Hagerty v.d.,1992, s. 174).

Hagerty ve arkadaşları (1992)'na göre ait olmanın öncülleri “dahil olma/katılım için enerji”, “anamlı dahil olma için potansiyel ve arzu”, “paylaşılan ve tamamlayan özellikler için potansiyel”dir (s.174). Bununla birlikte ait olma duygusunun kazanımları “(1) psikolojik, sosyolojik, fiziksel ve spiritüel dahil olma; (2) bu dahil olmaya anlamlı bir katkı; (3) duygusal ve davranışsal tepkilere bir temel oluşturma ve güçlendirme” olarak üç grupta toplanmaktadır (s.174).

Aynı zamanda ait olma duygusu, psikolojik ve fiziksel iyilik hali için kritik bir özellik olarak da görülmektedir (Hagerty & Patusky, 1995). Genel iyilik hali ve yaşamda mutluluk, yakın ilişkilere sahip olmaya dayanmakta ki bunun bir sonucu olarak güçlü bağlara sahip kişilerin daha mutlu, sağlıklı oldukları ve günlük streslerle daha kolay başa çıkabildikleri bilinmektedir (Baumeister & Leary, 1995, s. 510).

Temel bir gereksinim olarak kabul edilen ait olma duygusunun eksikliği de çeşitli yoksunluklar ortaya çıkarabilmekte ve bir çeşit sağlıksız etkiye sebep olabilmektedir.

Anksiyete, depresyon, yalnızlık, ilişki problemleri ve buna benzer duygusal problemler, bireylerin ait olma ihtiyaçlarını karşılamadaki başarısızlıklarından kaynaklanmaktadır. Bunun ötesinde nevroitik, uyumsuz ve yıkıcı davranışlar, bireyin ait olma ihtiyacı karşılanmadığında, ya ilişki kurmak ve sürdürmek için çaresiz girişimlere yansımış görünmekte ya da hayal kırıklığı ve amaçsızlığa sapmaktadır. Öyle ki, ait olma duygusundan yoksun kişilerin trafik kazasından intihara kadar pek çok davranış problemine yüksek düzeyde yatkın olduğu bilinmektedir (Baumeister & Leary, 1995, s. 520).

2.1.1. Bowlby-Bağlanma Kuramı

Bağlanma teorisi, yakın ilişkilerin tüm duygular ve yaşama uyum üzerinde neden ve nasıl temel ve kritik bir rol oynadığını açıklamaktadır (Hazan & Shaver, 1994, s. 15). Bağlanma kuramında, bağlanmanın anne ve çocuk arasındaki psikolojik bir bağ olduğu ve içgüdülerden ortaya çıkmadığı savunulmaktadır (Bowlby, 2012). Bowlby'nin bağlanma kuramının temel varsayımı, doğduklarında aşırı olgunlaşmamışlıkları nedeniyle bebeklerin, ancak bir yetişkinin onlara bakmaya ve korumaya istekli olduğu takdirde yaşayabilecekleri gerçeğidir (Hazan & Shaver, 1994, s. 2).

Hayatta kalmak için yakın ilişkiler kurmayı gelişim için ön şart olarak kabul eden Bowlby, gelişimde yakın duygusal bağların temel olduğunu, bireyin öncelikle aile ile bir ilişki kurmaya ihtiyaç duyduğunu öne sürmüştür. Bu temel ilişki, bebeğin duyguları ve ihtiyaçları karşılanırsa ve kabul edilirse, güvenli bağlanmaya sahip olmasını desteklemekte (s. 87), duyguları ve ihtiyaçları reddedilirse, kendisi için onları reddetmeyi öğrenmesine ve kaçınmalı bağlanma oluşturmaya yol açmaktadır (Ecke, Chope & Emmelkaamp, 2006).

Bağlanma kuramının üç temel ilkesine göre; 1) İnsan yavrusu bağlanmayı kolaylaştıracak bir davranış repertuarı ile doğmaktadır. 2) Yakınlığın sürdürülmesi,

diğerinin de yakınlaşma gereksinimini karşılamaktadır. 3) Yaşanan deneyimler sonucu çocuk kendine ve dış dünyaya bir anlam vermektedir. Çocuk bunu yeni ilişkilere genelleyerek bütünleştirmekte ve bir zihin modeli şeklinde içselleştirmektedir (Kesebir, Kavzoğlu & Üstündağ, 2011, s. 326; Bowlby, 1991).

Bowlby'ye göre, sağlıklı duygusal gelişim için çocuğun yakın ve istikrarlı bir bakım alma ilişkisine ihtiyacı vardır (Bowlby, 2012). Yaşamlarının ilk üç yılı içinde annelerinden ayrılan ve kurumlarda yaşayan çocuklar ile yaptığı çalışmalarda, sonradan verilen iyi bakıma rağmen çocuklarda psikolojik sorunlarla karşılaşılması (Hazan ve Shaver, 1994) üzerine Bowlby, bağımlılık kavramını ve anne-çocuk ilişkisinin sadece fizyolojik olduğu görüşünü reddetmiş, haz ve bağlanma kavramı ile değiştirmiştir (Bowlby, 1991).

Anne ile çocuk arasında doğum öncesinde oluşan duygusal bağ, doğumdan hemen sonra oluşan duygusal bağlanma ile güçlenmektedir. Bebeğin beslenmesi, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve sevginin verilmesi bağlanmayı sağlamlaştırmaktadır. Annenin bebeğiyle geçirdiği zamanın kalitesine göre bağlanma kuvvetlenirken bu güçlü bağ çocukta temel güven duygusu ile “güvenli bağlanma”yı oluşturmaktadır (Göçener, 2010, s. 13). Dolayısıyla, anne çocuğun dünyayı keşfettiği “güvenli temeli” sağlamaktadır (Bowlby, 1991).

Bowlby'nin çalışmalarından başlamak üzere güvensiz bağlanma biçimi daha sonraki yaşam dönemlerinde psikopatolojinin belirleyicisi olarak düşünölmüşken güvenli bağlanma sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiştir (Kesebir, Kavzoğlu & Üstündağ, 2011, s. 321). Bowlby'ye göre bebek ve küçük çocuklar, kendilerine bakan kişiden ayrıldıklarında stres yaşamakta ve bu psikopatolojiye yol açmaktadır (Bowlby, 1991, s. 216).

Üçüncü doğum gününden sonra, pek çok çocuk önceki haline göre çok daha az ısrarcı ve daha seyrek bağlanma davranışı göstermesine rağmen yine de önemli bir kısım davranışı sürdürmektedir. Başkalarıyla oynarken herhangi bir şey kötü giderse önce ebeveynlerine gitmekte, eğer yaşadığı duygu hafif bir korkudan fazlaysa hemen güvenli hissedeceği kişi ile temas aramaktadır. Böylelikle bir çocuğun bağlanma davranışı, bütün hayatında dominant bir aşama olarak devam etmektedir (Bowlby, 2012, s. 264).

Bir çocuğun bağlanma davranışı ergenlik boyunca değişmektedir. Diğer erişkinlere, ebeveynlere eşit ya da daha büyük bir önem addeden ergenler, akranlara karşı artan cinsel çekim ile bağlanma ilişkisini genişletmeye başlamaktadır. Birçok birey için ebeveyne bağlanma, erişkin yaşamında devam etmekte ve davranışları sayısız biçimde etkilemektedir. Ergen ve erişkin yaşamı boyunca bağlanma davranışının kapsamı genellikle aileden çok aile dışından kişilere, gruplara ve topluluklara yönelmektedir. Bir okul ya da üniversite, çalışma grubu, dinsel ya da politik grup, pek çok insan için ikincil derece bir bağlanma figürü oluşturabilmektedir. Bu tür durumlarda en azından başlangıçta grup içerisinde önemli bir konumda olan bir kişiye bağlanma, bir gruba bağlanmanın gelişimine aracılık etmektedir. Birçok kişinin devletine bağlanması da bunun bir türevi olarak kabul edilmektedir (Bowlby, 2012, s. 265).

Yetişkin yaşamındaki bağlanma davranışı, çocukluktakinin bir devamıdır. Hastalıkta ya da felakette yetişkinlerin sık sık diğer insanları yanında istemesi, ani tehlike ve felaketlerde bilindik ve güvenilir başkasının yakınlığını aramak, bağlanma ihtiyacının bir yansımasıdır. Böyle koşullarda bağlanma davranışındaki artış, tümüyle doğal olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 2012, s. 265).

2.1.2. Maslow-İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow'un temel ihtiyaçlar hiyerarşisi alanyazında en popüler konulardan biridir (Maslow, 1948). Maslow'a göre yaşamak, güvenlik, ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme bireylerin temel gereksinimleridir (Maslow, 2011). Maslow öncelik sırasına göre "Fizyolojik İhtiyaçlar", "Güvenlik İhtiyacı", "Ait Olma İhtiyacı", "Saygı" ve "Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı" olarak beş temel ihtiyaçtan oluşan ihtiyaçlar hiyerarşisini belirlemiştir (Maslow, 1943; Maslow, 1948; Boeree, 2006; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012). Bu hiyerarşik yapıya göre bazı gereksinimlerin diğerlerinden daha önce doyurulması gerekmektedir (Maslow, 1943; Maslow, 1954; Boeree, 2006; Cherry, T.y.b; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012; Feist, 1990, s. 574). Bu hiyerarşik yapı aşağıda açıklanmıştır:

2.1.2.1. Fizyolojik İhtiyaçlar

Hiyerarşinin en alt basamağında açlık, susuzluk, cinsellik, oksijen, uyku ve dışkılama gibi fizyolojik ihtiyaçlar yer almaktadır. Bunlar en önemli fizyolojik gereksinimlerdir ve daha yüksek gereksinimlere doğru ilerlemek için öncelikle bunların doyurulması gerekmektedir. Örneğin aç olan bir insan şiiir yazmayı, bir sevgili bulmayı, çok etkileyici bir araba satın almayı ya da yemek bulma çabasının dışındaki diğer tüm şeyleri çok az önemsemektedir (Maslow, 1943; Boeree, 2006; Cherry, T.y.b; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012; Feist, 1990, s. 574; Simons, Irwin & Drinnien, 1987).

2.1.2.2. Güvenlik İhtiyaçları

Kişinin fizyolojik ihtiyaçları belli ölçüde karşılandığında hiyerarşide ikinci düzey olan güven ihtiyacı baskın hale gelmeye başlamaktadır. Güvenlik ihtiyaçları; korku, endişe ve karmaşadan uzak olma, emniyet, istikrar, korunma ve düzeni içermektedir. Özellikle kişi geleceğini yordayamadığında ya da toplumsal ve politik istikrar tehdit altında olduğunda güvenlik ihtiyacı daha belirgin hale gelmektedir. Güvenliğinin

tehlike altında olduğunu hisseden kişi, para biriktirerek, daha iyi ancak riskli bir iş yerine güvencesi yüksek bir işi tercih ederek, potansiyel felaketslere karşı sigorta satın alarak ya da sürekli olarak aşına olduğunu tercih ederek ve bilinmeyene karşı alışılmışlığı arayarak bu ihtiyacı karşılamaya çalışmaktadır (Maslow, 1943; Boeree, 2006; Cherry, T.y.b; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012; Feist, 1990, s. 575; Simons, Irwin & Drinnien, 1987).

2.1.2.3. Ait olma ve Sevgi İhtiyacı

Güvenlik ihtiyacı ve fizyolojik ihtiyaçlar karşılandığında ait olma ve sevgi ihtiyacı güdüleyici olarak öne geçmektedir. Böylece birey bir arkadaş, sevgili veya eş, hatta çocukların eksikliğini hissetmeye başlamaktadır. Daha alt düzeydeki ihtiyaçlar doyurulduğunda, kişi, insanlarla ilişki kurmak, bir grupta ya da ailede yer edinmek istemektedir (Maslow, 1943, s. 9; Boeree, 2006, s. 5; Cherry, T.y.b; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012; Feist, 1990, s. 576; Simons, Irwin & Drinnien, 1987).

2.1.2.4. Saygı İhtiyacı

İnsanlar kendilerine güvenmeye, çevrelerine hakim olmaya, diğerleri tarafından tanınmaya ve takdir görmeye ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu saygı ihtiyacının güdüleyici olarak harekete geçmesi için kişinin fizyolojik ihtiyaçlarının belli ölçüde doyurulmasının yanı sıra ait olma ve sevgi ihtiyacını da önemli derecede karşılamış olması gerekmektedir. Maslow'a göre kendini yeterli ve başarılı olarak algılamak gereksinimi ile beğenilme ve saygı duyulma gereksinimi olmak üzere saygı ihtiyacının iki bileşeni bulunmaktadır (Maslow, 1943; Boeree, 2006; Cherry, T.y.b; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012; Feist, 1990, s. 577).

2.1.2.5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı

En üst düzeydeki ihtiyaç, kişinin kendine özgü doğuştan getirdiği potansiyelini ve kapasitesini keşfetmesini ve yaşama geçirmesini içermektedir. Daha alt düzeydeki tüm ihtiyaçlar doyurulmuş olsa bile yine de kişi bir hoşnutsuzluk ve rahatsızlık hissi içinde olacaktır. Maslow'a göre bu durumda kişiyi güdüleyici güç, "kendini gerçekleştirme" ihtiyacıdır. Ona göre insan kendi doğasına sadık kalmalı ve olabileceği her şeyi olmalıdır. Alt düzeydeki ihtiyaçlarını karşıladığında kişi kendisine hayattan ne istediğini, yaşamının nereye doğru gittiğini ve neyi başarmak istediğini sormaktadır. Bu soruların yanıtı kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Her insan farklı olduğu için kendini gerçekleştirme kişiye özgüdür. Bu aşamada kişinin tek yapması gereken, gizil güçleri doğrultusunda ilerlemektir (Maslow, 1943; Boeree, 2006; Cherry, T.y.b; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012; Feist, 1990, s. 578; Simons, Irwin, & Drinnien, 1987).

Maslow'un 1954'te piramit olarak sunduğu beş ihtiyaç grafiğine bazı uzmanlar tarafından eklemeler yapılarak başka gereksinimler eklenmişse de hiyerarşiler genel olarak Maslow'un sunduğuyla aynıdır (Gherman, 2012, s. 586). 1970'lerde "Zihinsel İhtiyaçlar" (bilgi, anlama ve keşfetme ihtiyacı)", "Estetik İhtiyacı" (zevk ve güzelliği arama, dengeleme, şekillendirme)" ve 1990'larda "Kendini Aşmışlık" (diğerlerinin kendini gerçekleştirmesine yardım etme)" ihtiyaçlar piramidine eklenmiştir. Temel ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi son şekliyle aşağıdaki gibidir (Chapman, 2001):

Şekil 1. İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Beş temel gereksinimden biri olarak ait olma ihtiyacı, fizyolojik ihtiyaçlar ve güvenlik ihtiyacı bir ölçüde doyurulduğunda ortaya çıkmaktadır. Birey diğerleriyle ilişki kurma arzusuna odaklanmaya başlayınca ait olma ihtiyacını hissetmektedir. Bu ihtiyaç, romantik partneri, yakın arkadaşlara sahip olmayı, evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı içermektedir (Poston, 2009, s. 350). Ait olma duygusu, bir grup olma, grubun hedefleri ve zaferleri ile tanımlanma, kabul edilme ve bir yere sahip olmayı ifade etmektedir (Maslow, 1948).

Maslow'un hiyerarşisindeki aşk, kabul ve ait olmayı içeren sosyal ve duygusal ilişkiler ihtiyacı bireyin davranışlarını yönlendirmektedir. Bu ihtiyacı karşılayan ilişkiler arkadaşlarla, aileyle, romantik ilişkiyle, sosyal gruplarla olan ilişkilere (Cherry, T.y.b). Günlük hayatta, birey bu ihtiyacını evlenerek, aileye sahip olarak, bir topluluğun üyesi olarak, bir kulübe üye olarak karşılamaktadır. Ayrıca kariyer beklentisi de bunun bir parçasıdır (Boeree, 2006, s. 5).

2.1.3. Alderfer-ERG Kuramı

Temel ihtiyaçları açıklayan diğer bir hiyerarşı, Clayton Alderfer tarafından 1969'da ERG modeli olarak geliştirilmiştir (Gherman, 2012). Alderfer'in, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramında bazı değişiklikler yaparak ihtiyaçları üç grupta incelediği bu modelin düzeyleri şunlardır (Alderfer, 1969; Akt. Aytaç, 1997, s. 38).

1. Var olma (existence) ihtiyaçı: Maslow'un fizyolojik ve güvenlik ihtiyacına denk gelmektedir.

2. İlişkililik (relatedness) ihtiyaçı: Sevgi ihtiyaçı ve kişisel ilişkilerle ilgili olarak insanın başka insanlarla dūřünce ve duygularını paylaşma, saygı ve itibar ihtiyaçını kapsar.

3. Büyüme (growth) ihtiyaçı: Bireysel çaba ile ilgili olarak bireyin kendini gerçekteşirme ihtiyaçını içerir. Bir insanın yeteneğini kullanması, mevcut olan potansiyellerini ortaya çıkarması da gelişme içinde yer alır.

ERG teorisi, insan ihtiyaçlarının özelliklerini anlama, açıklama, arzu ve memnuniyeti tahmin etme için bir kavramsal ve ampirik sistemdir (Alderfer, 1972, Akt. Alderfer, Kaplan & Smith, 1974). İlişkili olma, önemli diğer kişiler ile ilişkiye dahil olmayı kapsayan tüm ihtiyaçları içermektedir. İř arkadaşları, üstler, astlar, arkadaşlar gibi aile üyeleri de genellikle önemli kişilere dahil olmaktadır. İlişkili olma ihtiyaçının temel özelliklerinden biri memnuniyetin paylaşma sürecine bağlı olmasıdır. Kiřilerin dūřüncelerini ve duygularını karşılıklı olarak paylaşarak ilişkili olma ihtiyaçını doyurdıkları varsayılmaktadır. Bu süreç, ilişkili olma ihtiyaçını var olma ihtiyaçından önemli derecede ayırmaktadır. Çünkü var olma ihtiyaçının doyumu, karşılıklı paylaşımı içermemektedir (Alderfer, 1969, s. 146).

İlişkililik memnuniyeti ve arzuları, sadece iletişim süreci ve içeriği ile ilgili değil, aynı zamanda objeler için yani, aralarında alişverişin gerçekteştiği bireyler ve gruplar içindir (Alderfer, Kaplan & Smith, 1974, s. 509). Kabul, onay, anlama ve etki, ilişkili olma sürecinin unsurlarıdır. Temel koşul, diğerleriyle aynı şeyi yapabilmeyi

denerken mümkün olduğunca tam olarak duygu ve düşünceleri insanlarla paylaşmaya istekli olmaktır (Alderfer, 1969, s. 146).

Tatmin edici ilişkili olma ihtiyacı sonucunun her zaman bir kişi ya da her iki taraf için olumlu bir duygusal durum olması gerekmemektedir. Öfke ve düşmanlığın ifadesi de tıpkı sıcaklık ve yakınlık gibi anlamlı kişilerarası ilişkilerin oldukça önemli bir parçasıdır. İlişkili olma memnuniyetinin tersi, uzaklık duygusu ya da bağlılığın yoksunluğudur (Alderfer, 1969, s. 146).

Maslow'un teorisine göre, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlar karşılanınca, daha fazla sevgi ve saygı ihtiyaçları arzulanmaktadır (s.157). ERG teorisinin hipotezlerine göre ise güvenli var olma ihtiyaçları karşılanınca, ilişkili olma ihtiyacı, güvenli-ilişkililik ihtiyacı daha fazla karşılanınca, daha az ilişkililik ihtiyacı arzulanmaktadır. Sevgi (ilişkililik) ihtiyacı daha fazla karşılanınca, daha az saygı-ilişkili olma ihtiyaçları arzulanmaktadır (Alderfer, 1969, s. 155).

2.1.4. Adler-Sosyal İlgı (Toplumsallık Duygusu)

Adler'in etkinlik ve işbirliği ile ilişkilendirdiği (Ansbacher, 1992, s. 404), tüm insanlıkla birlik hissi anlamına gelen sosyal ilgi (Gemeinschaftsgefühl), doğuştan var olan bir yetenek olarak toplumsal ortam içinde kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, yapıcı bağımsızlık, yakınlık ve ait olmayı içeren (Leak, 1982, s. 43; Markowski & Greenwood, 1984, s. 300) sosyal ilgi kavramı dünyayı, hatta evreni içeren sosyal grup serisine ait duygulara işaret etmektedir (Stasio, 1998). Adler'e göre bireyin ihtiyaçları ancak sağlam bir işbölümü ve işbirliği ile sağlanabilmektedir. İnsan, iş birliğinin bulunmadığı ve olumlu arzuların yaşanmadığı bir toplumda, varlığını sürdüremeyecektir (Adler, 2000, s. 41).

Her bireye potansiyel olarak yerleşmiş olan sosyal ilginin belirtileri ilk olarak çocuğun annesiyle ilişkisinde gözlemlenmektedir (Feist, 1990, s. 131; Geçtan, 2002, s. 124). Sosyal ilginin ilk belirtileri, çocuğun birinci yaştan itibaren çevresindeki insanlara sevgi ve yakınlık tepkileri göstermesi, daha sonraki yıllarda oyuncaklarını diğer çocuklarla paylaşması, anne babasına yardımcı olmaya çalışması gibi davranışlarda görülmektedir (Geçtan, 2002, s. 124).

Çocuğun sosyal ilgisi, anne-çocuk ilişkisinde ortaya çıktığı için annenin görevi çocukta işbirliği, bağlılık ve yoldaşlık duygusu oluşturmaktır. Annenin çocuğuna karşı içten sevgi göstermesinin yanında diğer çocuklara ve diğer insanlara karşı sevgisi ve ilgisi çocuk için bir model teşkil etmektedir. Çocuk böylece, dünyada başka değerli insanların olduğunu da öğrenmektedir (Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012). İdeal olarak, annenin çocuğun sosyal ilgisini destekleyen ve işbirliği duygusunu teşvik eden bir bağ geliştirmesi ve çocuğuyla içten ve köklü bir sevgiye sahip olması beklenmektedir. Bu sevgi, çocuğun ihtiyaç ve istekleri odaklı değil, çocuğun iyilik hali merkezlidir. Bu sağlıklı sevgi ilişkisi çocuk, eşi ve diğerleri için gerçek ilgiden gelişmektedir. Eğer anne diğerlerinden sevgi almayı ve onlara sevgi vermeyi öğrenmişse, çocuğunun sosyal ilgisini artırmakta annenin çok az zorluk yaşayacağı düşünülmektedir (Feist, 1990, s. 76).

Çocukta sosyal ilginin gelişmesinde ikinci önemli kaynak babadır. Çocuğun sosyal ilgi potansiyelini sağlıklı bir biçimde geliştirebilmesi için babanın, eşine ve topluma karşı olumlu bir tutum geliştirmiş olması gerekmektedir (Feist, 1990; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012, s. 44-45). Babanın, eşine ve aynı zamanda diğer insanlara ilgilibir tutum göstermesi ve çocuğun bakımında anne ile eşit tabanlı bir işbirliği kurması önemli bulunmaktadır (Feist, 1990, s. 76)

Adler'in toplumsallık duygusu kavramı, geniş bir sosyal bütünlüğün içinde bir parça olma hissini içermektedir (Corsini & Wedding, 2012, s. 116). Ait olma kavramını anlamak için bütüncül (Holistik) kavramını hatırlamak gerekmektedir. Bütüncül

sistemde bütün, dinamik ve hareketlidir, gelişmekte ve büyümektedir. Sistem tüm parçalarıyla iç ilişki oluşturmaktadır. Ait olma duygusu bireyin bütünün etkili bir parçası olduğunu hissetmesi için oldukça önemlidir. Birey, özel kabiliyetleri ve yaratıcı yetenekleri cesaretlendirildiğinde ve takdir edildiğinde, bu büyük sistemde bir yeri olduğu hissine ulaşmaktadır. Ait olduğunu hisseden birey, kendini değerli ve önemli hissetmekte ve topluma en iyi düzeyde katkı sunmaktadır (Shifron, 2010, s. 11).

İnsanda doğuştan var olan diğerleriyle uyumlu olma ve birlik olma hissi (sosyal ilgi), psikolojik sağlığın temel standardı olarak kabul edilmektedir (Feist, 1990, s. 60). Adler de ait olmanın bireyin ve toplumun ruh sağlığının başlıca faktörü olduğunu vurgulamaktadır (Shifron, 2010, s. 10). Birey ait olduğunu hissetmediğinde sağlıklı işlevselliği azalırken önce birey, sonra toplumdaki herkes ait olduğunu hissettiğinde toplumun ruh sağlığı iyileşmektedir (Ferguson, 2010, s. 3).

Topluluk duygusu dünya ile uyum içinde olmayla ilişkilidir (s.14). Bu duyguyla ilişkili olarak Adler'e göre bireyin, yaşam döngüsünde, aile, arkadaşlık ve iş arkadaşlığı olmak üzere üç önemli gruba ait olması hayati önem taşımaktadır. Bu gruplar bireyin hayatta kalması ve insanlığın gelişmesi için hem biyolojik hem de psikolojik gereklilik olan üç yaşam görevini –sosyal yaşam, iş yaşamı ve sevgi ve evlilik- yerine getirmesi için önemlidir (Bitter, 2007, s. 17). Yaşam görevlerinin her biri katkı sağlama, kendilik değeri ve işbirliği, arkadaşlık ve ait olma için psikolojik kapasitenin gelişimini gerektirmektedir.

Bireyler ait olma duygusunu hissetmediklerinde psikolojik rahatsızlıklar meydana gelmektedir. Örneğin; çocuk ait olmadığını hissettiğinde, topluma katkı sağlamaktan ziyade davranışlarını, kendini korumaya yöneltmektedir. Yetişkin olana kadar koruyucu durumlar daha katı olmaya başlamaktadır. Birey ait olduğunu hissetmedikçe davranışları daha fazla rahatsız edici olmakta ve bu diğerlerinden daha az güvenilir desteğe yol açmaktadır (Ferguson, 2010, s. 4).

Ait olma ihtiyacı her insan için temelken, her birey bu ihtiyacı doyuracak farklı ve özgün yollar bulmaktadır (s.27). Shifron'a göre pek çok bağımlılık, hedef odaklı davranışlardan oluşmaktadır. Bu hedef, dışlanmanın varoluşsal kaygısından ve önemsizlik hissinden kaçmaktır. Bu hedefe, bireyin ait olmasına yardım eden bir şeyi aşırı şekilde yapmasıyla ulaşılmaktadır. Anoreksik kız kilo vermenin önemsendiği grupta kabul edilirken alkolik birey, bir grupta eğlenmenin ve oyunun merkezi olmaya başlar ve bunun için cesaretlendirilmektedir. Kompulsif birey, temizleme ihtiyaçlarına aşırı şekilde hizmet ederek diğerlerine katkıda bulunduğunu düşünmektedir. Kumarbaz birey, ailesi için daha fazla para kazanmak istemektedir. Ortak hedef çaresiz ait olma ihtiyacıdır. Ancak bu, aşırı ve zarar verici yolla yapılmaktadır ve sonuç bağımlılık olmaktadır (Shifron, 2010, s. 23).

Ait olma ihtiyacı öyle güçlüdür ki, bazı bireyler diğerlerini aşırı derecede memnun etmenin yolunu aramaktadır. Bu bireyler enerjilerinin büyük bir çoğunluğunu aile üyelerini memnun etmeye, onlara yardım etmeye ve onları kurtarmaya harcamaktadır. Bu bireyler sık sık değerli ve kabul gören bir kişi olmak için "gruba üyeliğin" ancak her zaman diğerleri için hazır olma şartıyla geçerli olduğunu hissetmektedirler (Shifron, 2010, s. 13).

Adleryan terapide amaçlardan biri bireyin toplumsallık duygusunun geliştirilmesidir (Corsini & Wedding, 2012). Shifron (2010)'a göre, gizli bir hedef olarak ait olma arzusu danışanların problemlerinde ortak bir konudur. Bu gizli hedef danışanların anılarını ve rüyalarını tanımlamaya çalışırken keşfedilmektedir. Ait olma ihtiyacı çiftlerde, çocuklarda, aile üyeleri arasında, benzer şekilde arkadaşlarda ve iş ortamında kendini göstermektedir. Bireylerin ait olma ihtiyacını karşılamak için kullandıkları pek çok yaratıcı ve çeşitli yol vardır. Terapide danışanlar için önemli bir ilerleme, seçtikleri bu yaratıcı yöntemin etkili olup olmadığını ve bu yaratıcı becerileri ait olma hissi için daha etkili bir yöntem seçmekte kullanıp kullanamayacağını öğrenmeleridir (s. 11).

2.1.5. William Glasser

Sevgi ile birlikte ait olma, hayatta kalma, güç, özgürlük ve eğlence olmak üzere bireylerin hareketlerinin temelini oluşturan beş temel ihtiyaçtan biridir (Glasser, 1999, s. 38; Brown & Swenson, 2005; Corey, 2008; Wubbolding, 2000, Akt: Wubbolding vd. 2004). Sevme ve ait olma ihtiyacı kişiyi başkalarıyla ilgilenmeye götürmektedir. Birey hayatı boyunca bir arada bulunduğu arkadaşlarla, aile üyeleriyle, dostlarla doyurucu ilişkiler içinde olma isteği yaşamaktadır (Glasser, 1999, s. 38).

Glasser'a göre "hayatta kalma toplumu"nda başarının anahtarı güvenlik iken "yeni kimlik toplumu"nda başarılı kimliğin temeli sevgi ve değerli olmaya dayalıdır. Bu anlamda sevme ve sevilme gereksinimi ile kendimizin ve başkalarının değerli olduğunu hissetme gereksinimi olmak üzere iki temel gereksinim vardır. Bu gereksinimi için birey, saygı ve özen gösteren insanlarla ilişki kurmak, değerli hissetmek için değerli olmalarına katkıda bulunacak işler yapmak durumundadır.

Sevgi ve değer kazanılmasında başarısızlığa uğramanın sonucu; yalnızlık, acı ve başarısızlıktır (Altıntaş ve Gültekin, 2003; Akt. Akpınar & Öz, 2013). Hiçbir yakın ilişki içinde olmayan insanlar, daima yalnız ve mutsuzdurlar (Glasser, 1999, s. 41).

Glasser, sevme ve ait olma ihtiyacının en önemli ihtiyaç olduğunu, çünkü diğer ihtiyaçları gidermek için diğer insanlara ihtiyaç duyulduğunu öne sürmüştür (Akpınar & Öz, 2013). Glasser (1999)'e göre sevgi ve ait olma ihtiyacının gücünü belirleyen, arkadaşları ve ailelerindekiyle karşılaştığımızda, bireyin almaya değil vermeye ne kadar istekli olduğudur. Bireyler bu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sosyal ya da siyasal gruplara, kulüplere ya da farklı etkinlik ve arkadaş gruplarına katılmaktadır.

Gerçeklik terapisi ait olma ihtiyacının üç farklı biçiminin olduğunu belirtmektedir. Bunlar;

- Bir topluluğa ya da bir gruba ait olma,
- Bir aileye ait olma,
- Bir iş ya da meslek üyesi olmadır (Wubbolding, 1998; Akt.Özmen, 2006).

Psikolojik bir ihtiyaç olarak ait olma, sevmeyi ve diğerleriyle ilgilenmeyi, aile, arkadaşlık ve iş ilişkilerinde diğerleri tarafından sevildiğini ve korunduğunu bilmeyi içermektedir. Ait olmak için işbirliği, bakım, paylaşma ve dahil olma yoluyla insanlarla bağlantılı olmak gerekmektedir (Frey & Wilhite, 2005).

2.1.6. Karen Horney

Horney, her insanın yaşama sağlıklı bir gelişim potansiyeli ile başladığını; ancak sağlıklı gelişimlerini sürdürebilmeleri için diğer tüm canlılar gibi olumlu koşullara ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu koşullar sıcak ve sevgi dolu, ancak aşırı derecede müsaadeci olmayan bir sosyal çevreyi içermektedir. Örneğin çocukların içten sevgiye ve sağlıklı bir disipline ihtiyaçları vardır. Ebeveynler kendi nevrotik ihtiyaçları nedeniyle çocuklarına karşı ihmalkâr, aşırı korumacı veya reddedici, şımartıcı bir tutum sergileyip çocuğun güvenlik ve doyum ihtiyacını yeterince karşılamadığında çocuk ebeveynlerine karşı temel düşmanlık duyguları geliştirmektedir. Çocuklar bu düşmanlık duygusunu bastırmakta ve bu da onlarda yoğun güvensizlik duygularına ve belirsiz bir endişeye yol açmaktadır. Horney bu durumu temel kaygı olarak adlandırmıştır (Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012, s. 91) ve bu temel kaygıyla mücadeleyi açıklayan on nevrotik ihtiyaç belirlemiştir. Bu ihtiyaçlardan “nevrotik sevgi ve onaylanma ihtiyacı” ve “yaşamın sorumluluğunu üstlenecek güçlü bir eşe duyulan nevrotik ihtiyaç”, bireyin ait olma ihtiyacını vurgulamaktadır.

Nevrotik sevgi ve onaylanma ihtiyacı sevilme arzusunu, insanları memnun etmeyi, diğerlerinin beklentilerini karşılamayı içermektedir. Bu tip ihtiyaçlı kişiler dışlanmaya, eleştiriye ve diğerlerinin düşmanlığına ve öfkesine karşı aşırı şekilde duyarlıdır (Geçtan, 2002, s. 238; Cherry, T.y.; Horney, 1999).

Yaşamın sorumluluğunu üstlenecek güçlü bir eşe duyulan nevrotik ihtiyaç ise partner merkezli olmayı içermektedir. Bu ihtiyaca sahip bireyler, partnerleri tarafından terk edilmekten ve yalnız kalmaktan (Geçtan, 2002, s. 238) aşırı derecede korkmaktadırlar. Bu bireyler, aşka abartılı önem vermekte ve eşe sahip olmanın yaşamın bütün sıkıntılarını çözeceğine inanmaktadırlar (Cherry, T.y.).

Horney, on nevrotik ihtiyacı “nevrotik eğilimler” adı altında üç grupta toplamıştır (Geçtan, 2002, s. 57; Cherry, T.y.; Feist, 1990, s. 248):

1. İnsanlara doğru yönelme; sevgi ihtiyacı gibi.
2. İnsanlardan uzaklaşma; örneğin bağımsızlık ihtiyacı.
3. İnsanlara karşı olma; güç kazanma ihtiyacı.

İnsanlara yönelme ihtiyacı, diğer insanların sevgi ve korumasını sağlayarak güvende olmayı istemektir (Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012). Bu nevrotik ihtiyaçlar, bireylerin diğerlerinden onay ve kabul aramasına, onay ve sevgi bulmak için muhtaç olarak tanımlanmasına neden olmaktadır (Cherry, T.y.). Çünkü birey, belirgin bir sevecenlik, onaylanma ihtiyacı ve bir eşe yönelik duyulan özel bir ihtiyaç sergilemektedir (s. 44). Bu ihtiyaçlar, dışavurumlarında ne kadar farklılık gösterirse gösterebilir, insan yakınlığına yönelik bir arzu, bir “ait olma” arzusu çevresinde yoğunlaşmaktadır. Bu yönelimi olan bireyler, hoşlanılmaya, istenmeye, arzulanmaya, sevilmeye, beğenildiğini, hoş karşılandığını, onaylandığını, kabul edildiğini hissetmeye, ihtiyaç duyulmaya, başkaları için özellikle belli bir insan için önemli olmaya, yardım edilmeye, korunmaya, özel ilgi ve bakım görmeye, elinden tutulmaya gereksinim duymaktadır (Horney, 1999). Bu ihtiyacın doyurulmamasından hareketle, nevroz da kişiler arası ilişkilerin neden olduğu temel anksiyeteden kaynaklanmaktadır (Cherry, T.y.).

İnsanlar fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını iyi bir şekilde karşıladıkları zaman aile, arkadaş, sevgili, eş ve çocuklar ile ilişkileri için büyük çaba sarf etmektedirler.

İnsanların ait olma ve sevgi ihtiyaçları; onların bütün ihtiyaçlarının temelini oluşturmaktadır. İnsanlar ait olma duygusunu, ev ve ailenin bir parçası ve arkadaşlardan, çalışma arkadaşlarından oluşan bir grup olarak hissetmektedir. Çünkü insanlar geçici ya da yeni gelen olmak yerine bir yere ait olmayı istemektedir (Güngör, 2008, s. 34).

2.1.7. Murray - Psikolojik İhtiyaçlar

İhtiyaçlar ve uyarıcılar üzerine temellenen kişilik kuramları, kişiliğin ihtiyaçlar tarafından kontrol edilen davranışların yansıması olduğunu öne sürmektedir. Bazı ihtiyaçlar geçici ve değişkenken, diğer ihtiyaçlar insan doğasına daha derin yerleşmiştir. Murray'a göre psikolojik kökenli ihtiyaçlar bilinçaltı düzeyde daha işlevseldir, ancak kişiliğimiz üzerinde büyük rol oynamaktadır (Cherry, T.y.b).

Psikolojik ihtiyaçları belirlemeye yönelik kullanılan "Edwards Kişisel Tercih Envanteri" Murray'ın belirlediği ihtiyaçlar üzerine temellendirilmiştir. Murray'ın saptadığı yirmi psikolojik ihtiyaç ise şu şekilde açıklanmaktadır (Hall & Lindzey 1957, s. 173 –174; Akt. Bilge, 1990, s. 40-42).

- ◆ Kendini Suçlama: Yanlış yaptığı şeylerden dolayı cezalandırılmayı isteme, beceri gösteremediğinde hemen çökme, kendini aşağı bulma.
- ◆ Başarı: Önemli olan bir işi başarma, otorite olarak tanınma, çok zor bir işi çözme.
- ◆ Yakınlık: Yeni arkadaşlıklar kurma, her şeyini dostlarıyla paylaşma, dostlarına karşı vefalı olma, arkadaş gruplarına katılma.
- ◆ Saldırganlık: Başkaları hakkında düşündüklerini söyleme, öfkelenme, başkaları hatalı davrandığında onları suçlama, herkesin içinde başkalarıyla alay etme, eleştirme.
- ◆ Bağımsızlık-Özerklik: Karar verirken başkalarından bağımsız olma, istediğini yaşamada kendini özgür hissetme, sorumluluk ve yükümlülükten kaçma.

- ◆ Karşılık Verme: Kendisini engelleyen şeyleri harekete geçerek ortadan kaldırmak, kendilik saygısını korumak için gerekli faaliyetlerde bulunmak, korkularını bastırarak zayıflığını kapatmak.
- ◆ Savunma-Korunma: Saldırlara, suçlamalara ve eleştirilere karşı kendini koruma, egoyu savunma, başarısızlıkları gizleme.
- ◆ Riayet Etme-Uyarlık: Diğerlerinden fikir alma, onların önderliğini kabul etme, bekleneni yapma.
- ◆ Başatlık: Kendi düşüncelerini savunma, bulunduğu grupta lider olma, başkalarının davranışlarını yönetme.
- ◆ Gösteriş-Teşhir: İlgi merkezi olma, başkalarının anlamını bilmediği kelimeleri kullanma, bireysel başarılar üzerine konuşma, diğer insanların dikkatini çekme.
- ◆ Fiziksel Hastalıklardan, Ölümünden, Tehlikeli Durumdan Kaçınmak: Her türlü tehlikeye karşı önlem alma.
- ◆ Küçük Düşmekten, Alçalmaktan Kaçınma: Birtakım faaliyetlerden kaçınma, başarısız olmaktan, alay edilmekten, hor görülmekten kaçınma.
- ◆ Şefkat Gösterme-Koruma: Başkalarına yardım etme, onlara şefkat ve sempatiyle yaklaşma, başkalarını affetme, iyilik yapma, cömert olma.
- ◆ Düzen: İşini temiz, düzenli ve organize yapma, bir işe başlamadan önce plan yapma, her şeyi ayarlanmış ve düzenlenmiş bir yaşamı, bir değişme olmadan sürdürmek isteme.
- ◆ Eğlence: Stresten kurtulmak için eğlenceli şeylerle rahatlama, spor, dans, yarışlar ve müzikli partilere katılma.
- ◆ Reddetme: Kendinden aşağı düzeyde olanları reddetme, kovma, onlara yüz çevirme, hor görme, birini terk etme.
- ◆ Duyusal İzlenimlerden Zevk Alma: Her tür duyguyu, hoş gelen şeyleri araştırma, haz duyma.
- ◆ Karşı Cinse İlgi: Karşı cinsten birine âşık olma, onunla sosyal etkinliklere katılma, onun tarafından cazip bulunmayı isteme.
- ◆ Yardım İsteme-İlgi Görmek İsteme: Başkalarından yardım bekleme, başkalarının cesaret vermelerini isteme, anlayış bekleme, başkalarının sevgi ve yakınlığını isteme.

- ◆ Soruları Anlama-Cevaplama: Kuramlarla ilgilenme, tartışmalara girme, analiz ve genelleme yapma.

Bu ihtiyaçlardan “yakınlık”, “yardım isteme- ilgi görmek isteme”, “karşı cinse ilgi” ihtiyaçları, ait olma duygusuyla ilişkilidir. Yakınlık ihtiyacı, arkadaşlık ve ilişki kurmak, başka insanları selamlamak, onlara katılmak, birlikte yaşamak, başkalarıyla sohbet etmek, işbirliği yapmak, sevmek, gruba katılmak olarak tanımlanmaktadır (Burger, 2006). Yardım isteme- ilgi görmek isteme; başkalarından yardım beklemeyi, başkalarından anlayış beklemeyi, başkalarının sevgi ve yakınlığını istemeyi içerirken, karşı cinse ilgi, karşı cinsten biriyle birlikte sosyal etkinliklere katılma, paylaşma ve işbirliğine dayalı sevgi ihtiyacını karşılayan bir ilişkinin bir parçası olmayı belirtmektedir (Hall & Lindzey 1957, s. 173-174. Akt. Bilge, 1990, s. 40-42).

2.1.8. Özbelirleme Kuramı

Özbelirleme kuramına göre sadece iyilik hali ve psikolojik gelişme için değil, gelişimsel sürecin çeşitliliği için de üç temel ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçlar yeterlilik, özerklik, ilişkili olmaktır (Ryan & Deci, 2000, s. 68).

Bu üç ihtiyaçtan ait olma duygusuna işaret eden “ilişkili olma ihtiyacı”, diğerlerine bağlı ve diğerleri tarafından kabul edildiğini hissetmeyi ifade etmektedir. Bu ihtiyaçta önemli olan, benzer ilginin paylaşıldığı gerçek ya da sanal gruplara aitlik hissidir. Bireylerin sosyal ilişkilere güçlü bir ihtiyaç duyması ve bu ihtiyacın tamamlanması gerçeği, çok yaygın olarak bilinen, genel olarak tartışılan insan doğasıyla ilgili fiziksel ve ruhsal sağlık ve iyilik hali için önkoşuldur. Birey, bu ihtiyaç karşılayabilmek için diğer bireylerle sosyal bir ilişki ve doyurucu etkileşimler içinde bulunmak zorundadır (Bayraktar, 2007; Halmatov, 2007; Krapp, 2000; Ryan & Deci, 2000; Deci & Ryan, 2000).

Bir gruba ait olma ve onlarla ilişkide olma duygusu en temel ihtiyaçlardan biridir. Grup faaliyetleri ve grup olarak üstlenilen sorumluluklar, bireyin bu duygusunu

geliştirmektedir (Ryan & Deci, 2000; Bayraktar, 2007; Halmatov, 2007). İlişkili olma ihtiyacı, diğer kişilerle bağlantılı olma, ait olma, ilgilenme ve ilgilenilme, toplumun bir parçası olmayı içermektedir. Ryan ve Deci (2000)'ye göre belirli bir durumda bu temel ihtiyacı karşılayan insanlar istenmeyen iç ve dış baskıdan bağımsız olma duygusuna sahiptir.

2.1.9. Erich Fromm

Fromm'a göre insan ruhunun anlaşılabilmesi için varoluş koşullarından kaynaklanan ihtiyaçların tanımlanması gerekmektedir. Fromm bu ihtiyaçları ilişki ihtiyacı, aşkınlık ihtiyacı, kimlik ihtiyacı, köklülük ihtiyacı ve bir algı dayanağına duyulan ihtiyaç olmak üzere beş bölümde toplamıştır (Geçtan, 2002, s. 287-288; Feist, 1990; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012).

Bu ihtiyaçlardan ilişki ihtiyacı ve köklülük ihtiyacı ait olma duygusu ile ilişkilidir. insan olmak uğruna doğayla sürdürdüğü beraberliğinden kopmuş olması gerçeğinden kaynaklanan ilişki ihtiyacı, temel bağların insana güvenlik sağlamasına dayanmaktadır. Her birey kendi ilişkilerini kendi kurmak zorundadır ve bu ilişkilerin en güçlüsü insanların birbirine duyabileceği yakınlıkla gerçekleşmektedir (Geçtan, 2002, s. 287-288; Feist, 1990, s. 276; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012).

Fromm (1996)'a göre doğumla birlikte biyolojik ayrılmayı yaşayan birey, kendisini dış dünyaya bağlayan-simgesel- bebek bağından ne ölçüde kurtulmuşsa, o ölçüde özgürdür; ancak bu bağlar bireye güvenlik duygusu, bir ait olma, köklerinin bir yere bağlı olduğu duygusunu vermektedir (Geçtan, 2002, s. 284-285; Feist, 1990).

Köklülük ihtiyacı ise insanın kökenini aramasını, dünyanın tamamlayıcı bir parçası olmak ve bir yere ait olduğunu hissetmek istemesini vurgulamaktadır. İnsan, yaşamı boyunca süreklilik ve kalıcılık duygusunu korumak için bir köke ait olma ihtiyacı

duymaktadır. Kişi çocukken kendisini annesine ait hissederken, büyüme sürecinde annesinin yörüngesinden kurtularak dış dünya ile aktif ve yaratıcı şekilde ilişkiye girerek insanlarla dostça duygular yaşamaktadır (Geçtan, 2002, s. 287-288; Feist, 1990 s. 276; Yazgan-İnanç & Yerlikaya, 2012). Dünya ile kurulan her bağ, bireyin güvenlik ve aitlik duygularını yeniden oluşturmakta ve ona köklülük kazandırmaktadır.

2.1.10. Harry Stack Sullivan

Sullivan ise fizyolojik ihtiyaçların, insanlar arasındaki etkileşim içinde kolayca yörgülabildiğini öne sürmüştür. Ona göre, bebeklikte, bebeğin davranışları kendi ihtiyaçlarına doyum sağlayacak kadar gelişmediğinden dolayı ihtiyaçlarının giderilmesi de diğer bireylere bağlıdır. Dolayısıyla fizyolojik ihtiyaçlar kolayca kişilerarası ihtiyaçlara dönüşmektedir. Sullivan bu görüşten hareketle sevgi ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı, yakınlık ihtiyacı, eşit ilişki ihtiyacı gibi bazı örüntüler tanımlamıştır. Başkalarıyla ilişkiye geçme eğiliminin insanın yapısında var olması, bu örüntülerin kolay oluşmasını sağlamakta ve bunlara evrensel nitelik kazandırmaktadır (Geçtan, 2002, s. 260).

Sullivan (1953), çocukların kişilerarası farklı ihtiyaçlarının yakınlaşmaya neden olduğunu söylemektedir. Güvenlik ihtiyacı (ihtiyaçların giderilmesi) ya da kaygı duyma (ihtiyaçların giderilmemesi) temel öğelerdir. Fiziksel temas ve şefkat ihtiyacı (bebeklik), yetişkin desteği ihtiyacı (erken çocukluk), arkadaş ve arkadaş kabulü ihtiyacı (orta çocukluk), yakınlık ihtiyacı (önergenlik), cinsel temas ve karşı cinsle arkadaş olma ihtiyacı (ergenliğin ilk yılları) ve yetişkin dünyasıyla bütünleşme, toplumun bir parçası olma ihtiyacı (ergenliğin son yılları) olmak üzere bebeklikten başlayan ergenlik boyunca devam eden ihtiyaçları belirlemiştir (Akt. Steinberg, 2007, s. 368).

Sullivan, erken ergenlik döneminde akran grubuyla ilişkilerin doğasının değişime uğradığını, çocukluktan farklı olarak artık ilişkilerin karşılıklı anlayışı, kabulü ve diğer kişilerin ilişki ve güvenlik ihtiyacını karşılama arzusunu içerdiğini belirtmiştir. Ayrıca kişilerarası yakınlığın, kişilerarası bağlılığın temel yönelimi olduğunu öne sürmüştür (Evans, 2005).

Büyümenin toplumsal yönlerini vurgulayan ve psikolojik gelişimin en iyi kişiler arası ilişkiler kavramlarıyla bakıldığında anlaşılacağını savunan Sullivan, ergenlik öncesinde yakın arkadaşlıklar kurmanın, ergenlikte ve yetişkinlikte yakın ilişkiler kurmanın bir ön şartı olduğunu belirtmiştir. Ona göre, başkalarıyla doyum verici ilişkilerden kaynaklanan güvenlik, kişinin benlik duygusunu bütün olarak tutan bir birleştiricidir. Kimlik ve benlik saygısı, kişiler arası ilişkiler boyunca yavaş yavaş inşa edilmektedir (Steinberg, 2007, s. 368).

2.2. Ait Olma İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde literatür taraması sonucunda ulaşılabilen yurt içi ve yurt dışında ait olma duygusu ve ilişkili konularla ilgili araştırmalara ve ölçek geliştirme çalışmalarına yıl sırasına göre yer verilmektedir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, ait olma ile ilişkili olarak “Edwards Kişisel Tercih Envanteri”, “Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği”, “İhtiyaç Doyumu Ölçeği”, “Sosyal Bağlılık Ölçeği” kullanılarak, “ilişki”, “ilgi görme” ve “yakınlık” ihtiyacının ve “sosyal bağlılık” düzeyinin belirlenmesinin amaçlandığı çalışmalar dikkat çekmektedir.

Kuzgun (1988) 260 lise son sınıf öğrencisiyle yürüttüğü çalışmasında, sosyoekonomik düzey ile psikolojik ihtiyaçların ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla “Edwards Kişisel Tercih Envanteri” kullanılarak toplanan verilerden elde edilen bulgulara göre, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey açısından “yakınlık” ihtiyacı düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Araştırmanın sonuçları, ilgi görme ve başkalarına yakın olma ihtiyaçlarının sosyoekonomik ve kültürel ortam farklılıklarından pek etkilenmediğini göstermektedir.

Bilge (1990) çalışmasında Edwards Kişisel Tercih Envanteri kullanarak milli sporcular ile sporcu olmayan toplam 199 erkek üniversite öğrencisinin psikolojik ihtiyaçlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgularda yakınlık ve ilgi görme ihtiyacında, milli sporcularla sporcu olmayanlar arasında ve takım sporu yapanlar ile bireysel sporcular arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında öğrenim gören öğrencilerin psikolojik gereksinim düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 84 (66 kız, 18 erkek) öğrenci ile yürütülen diğer bir çalışmada veri toplama aracı olarak “Edwards Kişisel Tercih Envanteri” kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, örneklem genelinde en yüksek üçüncü gereksinim düzeyinin “ilgi görme” alanında olduğunu göstermiştir. İlgi görme gereksinimi, yakın arkadaş sayısı az olan bireylerde daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin “yakınlık” ihtiyacının yüksek olduğu görülmüştür (Baysal & Buluş, 2001).

Özerklik kuramına dayalı olarak öğretmenlerin cinsiyet, branş ve mesleki kademelerine göre psikolojik ihtiyaçlarının, öğrencileri motive ve kontrol etme düzeylerinin incelendiği bir diğer araştırmanın örneklemi, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapan 459’u bayan, 523’ü erkek olmak üzere, toplam 982 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada “Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği”, “Öğretmenlerin Öğrencileri Motive Etme Ölçeği”

“Öğrenci Kontrol Odağı” ölçeği ile elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre öğretmenler psikolojik doyum açısından kendilerini iletişime açık, özerk ve kısmen yeterli hissetmektedirler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencileri motive etme düzeylerine bakıldığında, genel olarak öğrenci özerkliğini desteklemek yerine orta düzeyde kontrol desteği sağlama davranışı gösterdikleri bulunmuştur. Ayrıca bulgulara göre, öğretmenlerin cinsiyet, statü ve mesleki kıdem değişkenlerine göre psikolojik ihtiyaç ve öğrencileri motive etme düzeylerinde anlamlı farklılıklar vardır. Öğretmenlerin branşlarına göre, özerklik ve yeterlik ihtiyacı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunurken ilişki ihtiyacı puanlarında bir fark bulunmamıştır. Öğretmenlerin yaşları ile özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçları arasında anlamlı, fakat ters yönlü bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçları ayrıca, öğretmenlerin öğrencileri motive etme düzeylerinin, onların psikolojik ihtiyaçlarından anlamlı düzeyde etkilendiğini ortaya koymuştur (Sünbül, 2003).

Ocak (2004) ise araştırmasında, ilköğretim okulu 4. ve 5. sınıflardaki öğrencilerin okula ait olma duyguları ve bazı sosyo-demografik özelliklerinin (sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, anaokuluna gitmiş olup-olmama durumu, anne ve babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı, doğum sırası)gösterdikleri istenmeyen davranışlarla ilişkisini saptamayı amaçlamıştır. Bu amaçla, Okula Aidiyet Ölçeği, İstenmeyen Davranışları Belirleme Formu, Sosyo-demografik Özellikleri Belirleme Formu kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2003-2004 öğretim yılının bahar döneminde Osmaniye il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıf öğrencileri; örneklemini ise Osmaniye ilinin farklı sosyo-ekonomik düzeylerindeki 8 ilköğretim okulu oluşturmuştur. Bulgular, okuldaki aidiyet ihtiyaçları karşılanmayan öğrencilerin yüksek oranda istenmeyen davranış gösterdiklerini göstermiştir. Bunun yanı sıra çok kötü sosyo ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin, erkek öğrencilerin, anaokuluna gitmemiş öğrencilerin, anne ve babasının öğrenim düzeyi düşük olan öğrencilerin de yüksek düzeyde istenmeyen davranış gösterdikleri belirlenmiştir. Ancak, öğrencilerin doğum sıralarının ve sahip oldukları kardeş sayılarının istenmeyen davranış göstermelerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Kuru ve Baştuğ (2006)'un çalışması, bayan ve erkek futbolcuların psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, yaşları 18 ile 26 arasında değişen Türkiye Bayanlar Futbol Ligi'nde oynayan toplam 80 bayan ve ikinci Amatör Ligde futbol oynayan toplam 40 futbolcuya Edwards Kişisel Tercih Envanteri (Edwards Personal Preference Schedule) uygulanmıştır. İstatistiksel analizler sonucunda, bayan ve erkek futbolcuların kişilik özelliklerinin cinsiyet faktörüne bağlı olarak değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Bayan grupları içinde yapılan istatistiksel analiz sonucunda başarıma, ilgi görme, şefkat gösterme, karşı cinsle ilişki ve saldırganlık önemli ve ortalama değerleri yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine bağlı olarak yapılan analiz sonucunda, bayan ve erkek futbolcularda başatlık, şefkat gösterme, değişiklik, karşı cinsle ilişki ve saldırganlık özellikleri açısından anlamlı farklılık görülmüştür. Bayan futbolcularda karşı cinsle ilişki ve saldırganlık özelliklerinin ortalama değerinin erkek futbolculardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bayan sporcularda duyguları anlama ve şefkat gösterme özelliklerinin erkek sporculara göre daha yüksek değerde olduğu belirlenmiştir.

36 öğretmen ile yürütülen bir nitel araştırmada araştırmacı tarafından, öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarından birinin sevgi ve iletişim (ilişki) ihtiyacı olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre incelendiğinde, her iki cinsiyetin de öncelikle ait olma ihtiyacını, sonra sırası ile başarıma, özerklik, ilişki ihtiyaçlarını giderdikleri alanlarda kendilerini rahat, huzurlu ve mutlu hissettikleri saptanmıştır (Deveci, 2007).

Halmatov (2007) ise 218 öğrenciden oluşan örnekleme yürüttüğü çalışmasında "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği" kullanarak yabancı uyruklu öğrenciler ile TC vatandaşı öğrencilerin; tabiiyeti, cinsiyeti, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi gibi değişkenlerinin temel psikolojik ihtiyaçlara etkisinin olup olmadığını ortaya koymaya çalışmıştır. Bulgular, Türk ve yabancı öğrencilerin "özerlik" ve "ilişki"

ihtiyaç örüntülerinde herhangi bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırma sonuçları, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin annesi lise mezunu olan öğrencilere kıyasla “ilişki” ihtiyacına daha fazla gereksinim duyduklarını ortaya çıkarmıştır.

Duru (2007), Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğini, Türk kültürü içerisinde incelemeyi amaçladığı çalışmasında verileri 588 (357 kız, 231 erkek) öğrenciden elde etmiştir. Çalışmada Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ), UCLA Yalnızlık Ölçeği, Sosyal Provizyon Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçekleri kullanılmıştır. Sonuçlar SBÖ'nün yüksek iç tutarlık ve test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuş ve dört hafta ara ile yapılan test-tekrar test korelasyon katsayısı ($r=.90$), ölçeğin yeterli test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu göstermiştir. Bulguların genel değerlendirmesi Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin üniversite öğrencileri üzerinde yapılacak çalışmalar için geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin kullanıldığı diğer bir çalışmada 198 (112 kız, 86 erkek) birinci sınıf öğrencisinden oluşan örneklem üzerinde, sosyal bağlılık ve sosyal desteğin yalnızlık üzerine doğrudan ve dolaylı rolleri, üniversiteye uyum süreci çerçevesinde incelenmiştir. Veri toplamak için bilgi formu, Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin yanı sıra Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Çok Boyutlu Sosyal Destek Ölçeği ve Uyum Zorlukları Ölçekleri'nin kullanıldığı araştırmanın bulgularına göre algılanan sosyal destek ile sosyal bağlılık düzeyi azaldıkça ve uyum zorlukları düzeyi arttıkça algılanan yalnızlık düzeyi de artmaktadır. Sosyal destek ve sosyal bağlılığın yalnızlığın yordanmasında hem doğrudan hem de dolaylı rolleri olduğunu göstermektedir. Ayrıca bulgular, sosyal bağlılık ve yalnızlık arasında negatif güçlü bir ilişkinin olduğunu ve sosyal bağlılık düzeyinin yalnızlığı yordamada etkili olduğunu göstermiştir (Duru, 2008a).

Duru (2008b)'nin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılık değişkenlerinin rollerini araştırdığı diğer bir çalışmasının örnekleme, Pamukkale Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören 404 öğrenciden (212 bayan, 192 erkek) oluşmaktadır. Bulgular; arkadaş desteği, aile desteği, özel insan desteği ve sosyal bağlılığın yalnızlıkla olumsuz (negatif) ilişkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin sosyal bağlılığı, arkadaş desteği, aile desteği ve özel insan desteği arttıkça yalnızlıkları azalmaktadır. Ayrıca arkadaş desteği, özel insan desteği ve sosyal bağlılık, yalnızlığın önemli yordayıcıları olarak bulunurken, aile desteğinin yalnızlığı yordamadığı görülmüştür. Sosyal bağlılık ve sosyal destek değişkenleri yalnızlık varyansının % 56'sını açıklayabilmektedir. Bu değişkenlerin birleşik etkilerinin yalnızlık varyansına katkısıyla ilgili analiz sonuçları, sosyal bağlılık-arkadaş desteği birleşik etkisinin yalnızlığı yordamadığını göstermiştir. Sosyal bağlılık-aile desteği ve sosyal bağlılık-özel insan desteği birleşik etkilerinin ise, yalnızlığı yordamada önemli olduğu bulunmuştur. Aile desteği, özel insan desteği ve yalnızlık arasındaki negatif ilişki, düşük sosyal bağlılığı ifade eden öğrencilerde daha güçlüdür. Analiz sonuçları ayrıca, öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur.

152 baba, 168 anne olmak üzere toplam 320 ebeveyn ile yürütülen diğer bir çalışmada, özel eğitime muhtaç çocukların anne ve babalarının kaygı düzeyleri ve psikolojik ilişki ihtiyaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği, Sürekli Kaygı Ölçeği ve Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, temel psikolojik ilişki ihtiyacı yönünden anne ve babalar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymuştur. Bulgular, yükseköğretim mezunu olan anne-babaların ilişki ihtiyacı puan ortalamasının ilköğretim mezunu olan anne-babaların ilişki ihtiyacı puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca aylık geliri 501-1000 YTL ve 1001-üzeri olan anne-babaların ilişki ihtiyacı puan ortalaması, aylık geliri 0-500 YTL arasında olan anne-babaların puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. 501-1000 YTL aylık geliri olan anne-babalarla 1001-üzeri aylık gelire sahip olan ailelerin ilişki ihtiyacı puan ortalamaları arasında ise anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmamıştır. Araştırmanın diğer bir sonucunda

ise ailelerin ilişki ihtiyacı ile sürekli kaygı puanları arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmıştır (Güngör, 2008).

Kesici (2008)'nin çalışmasının amacı, Yeni İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği'nin (YİDÖ) üniversite öğrencilerinden oluşan bir grup üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini saptamaktır. Ölçeğin maddeleri psikolojik ihtiyaçlarla (başarı, ilişki, özerklik ve başatlık) ilgilidir. Araştırmanın çalışma grubu, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. YİDÖ'nün yapı geçerliğini ve faktör yapısını incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliliği için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı uygulanmıştır. YİDÖ'nün ölçüt bağımlı geçerliği için korelasyon katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin içsel tutarlılık katsayısı .80 bulunmuştur. YİDÖ'nün ölçüt-bağımlı geçerliği için "Kişisel Tercih Anketi" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 20 maddelik orijinal ölçeğin Türkçe formunun dil eşdeğerliliğine sahip, güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu görülmüştür.

240 son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilen araştırmada "İhtiyaç Doyumu Ölçeği" ve "Öznel İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Bulgular, ilişkili olma ihtiyacı ve cinsiyet arasında ise anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda, iyi olma ile özerklik, yeterlik, ilişkili olma değişkenleri arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Cihangir-Çankaya, 2009).

Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçlarının tespit edilmesini amaçlayan diğer bir araştırmada, beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında öğrenim gören toplam 223 (113 erkek, 110 bayan) beden eğitimi öğretmen adayına Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, beden eğitimi öğretmen adayları psikolojik doyum açısından en yüksek ortalamayı ilişkilik boyutundan elde etmişlerdir. Beden eğitimi öğretmeni adaylarının cinsiyet ve spor branşı değişkenine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı farklılıklara rastlanırken

spor düzeylerine göre psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Ünlü, 2009).

Bozkurt (2010)'un çalışmasının temel amacı ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarını yaş, cinsiyet, okula ait olma duygusu, akademik başarı ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından incelemektir. Veriler, örnekleme oluşturan 6, 7 ve 8. sınıflarda okuyan toplam 503 öğrenciden, “Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği”, “Algılanan Çok Boyutlu Şiddet Kaynakları Ölçeği'nin Okula Ait Olma Alt Boyutu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim ikinci kademedeki erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, 14-15 yaş grubundaki öğrencilerin 12-13 yaş grubundakilere göre şiddete yönelik daha destekleyici tutumlara sahip oldukları; aynı şekilde akademik başarısı, okula ait olma duygusu ve baba eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin de şiddete yönelik daha destekleyici tutumlara sahip oldukları görülmüştür.

İlhan ve Özbay (2010)'ın yürüttüğü araştırmanın amacı, yaşam amaçları ve ihtiyaç doyumunun öznel iyi oluşu ne düzeyde yordadığını incelemektir. 14 devlet üniversitesinin çeşitli fakülte ve bölümlerinde okuyan 18–28 yaş aralığında 1474 öğrenciden oluşan örneklemden veriler, Yaşam Amaçları Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği İhtiyaç Doyumu Ölçeği ile toplanmıştır. Bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin yeterlik, özerklik ve ilişkililik gibi temel psikolojik ihtiyaçları karşılama düzeyi arttıkça öznel iyi oluş düzeyleri de artmaktadır.

Türkdoğan ve Duru (2011)'nin üniversite öğrencilerinin temel ihtiyaçlarının hangi düzeyde karşılanmakta olduğunu ve öğrencilerin ihtiyaç algılarının bazı sosyo-demografik değişkenler açısından herhangi bir farklılaşma gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yürüttüğü araştırmanın çalışma grubu, Pamukkale Üniversitesi'nde öğrenim gören 627 (350 kız, 277 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler “Temel İhtiyaçlar Ölçeği” ile elde edilmiştir. Bulgular,

öğrencilerin en yüksek doyumunu sevgi ve ait olma ihtiyacından algıladıklarını; öğrencilerin güç, eğlence ve özgürlük ihtiyaçlarının karşılanma düzeyine ilişkin algıladıkları doyumun görece daha düşük düzeyde ortaya çıktığı; fakat beş temel ihtiyacın karşılanma düzeyine ilişkin en düşük doyumun, hayatta kalma ihtiyacından algılanmakta olduğunu göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin temel ihtiyaçlar doyumuna ilişkin algılarının bazı ihtiyaç boyutlarında, cinsiyete, sınıf düzeyine, barınma durumuna, yerleşim birimine, ailenin gelir düzeyine, algılanan ekonomik doyuma göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir.

İlköğretim ikinci kademeye devam eden, iki dilli olan ve olmayan öğrencilerin, okul yaşam kalitesi algılarının ve okula aidiyet duygularının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir diğer çalışmanın örneklemini, anadili Türkçe olan 563, iki dilli olan 477 olmak üzere toplam 1040 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OYKÖ), Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (OADÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, OADÖ puanlarının, ana dili Türkçe olan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı, cinsiyet bakımından ise kız öğrenciler lehine anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca anne-babası okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin en düşük OADÖ puanlarına sahip olduğu ve OADÖ puanlarının diğer gruplar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin ailesinin gelir düzeyine göre OADÖ puanlarında anlamlı farklar bulunduğu belirlenmiştir. Okula aidiyet duygusu yüksek olan öğrencilerin OYKÖ'nün tüm boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip oldukları, iki grubun ortalamaları arasındaki farkların ve OYKÖ ile OADÖ puanları arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu belirlenmiştir (Alaca, 2011).

Türkdoğan ve Duru (2012)'nin Üniversite Öğrencileri Temel İhtiyaçlar Ölçeği'nin (ÜÖTİÖ) geçerlik ve güvenilirliğini incelediği araştırmasında, veriler Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören toplam 671 öğrenciden elde edilmiştir. Bulgular, ÜÖTİÖ'nün üniversite öğrencilerinin temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kabul edilebileceğini göstermiştir.

Eğitim Fakóltesi öğrencilerinin öğrenim görölen lisans programı ve cinsiyet değişkenlerine göre öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesini amaçlayan çalışmasında Gündođdu ve Yavuzer (2012), Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakóltesi'nde öğrenim gören 331 öğrenciden oluşan örneklemden ver toplama amacıyla Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği kullanmıştır. Bulgular, Eğitim Fakóltesi öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Költürlerarası bir karşılaştırma çalışmasında, Türk ve Amerikan üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık ve psikolojik ihtiyaçlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak ve aralarındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Özyeşil (2012)'in bu çalışmasında Türk örneklemine ilişkin veriler Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı öğrencilerinden, Amerika örneklemine ilişkin veriler ise Rochester Üniversitesi Psikoloji bölümü öğrencilerinden toplanmıştır. Türk örneklemini 209 (166 kız ve 43 erkek), Amerika örneklemini ise 225 (75 kız ve 150 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma verileri Bilinçli Farkındalık Ölçeği ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Amerikalı üniversite öğrencilerinin hem bilinçli farkındalıklarının hem de psikolojik ihtiyaçlar alt boyutları olan özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının Türk üniversite öğrencilerinden yüksek olduğu görölmüştür.

2012'de gerçekteştirilen diğer bir araştırmanın amacı, Konya ilinde yaşayan ve üniversitelerde öğrenim görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının, cinsiyet, yaş, sınıf, anne ve baba eğitimi değişkenleri açasından incelenmesidir. Yiğit (2012)'in bu araştırmasında çalışma grubu, Selçuk ve Konya Üniversitelerine ait farklı faköltelerde öğrenim görmekte olan 40 kız, 156 erkek öğrenci olmak üzere toplam 196 öğrenciden oluşmaktadır. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin bulgularına bakıldığında, yabancı uyruklu öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaç puanlarında babanın eğitim düzeyine

göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmezken, sadece özerklik psikolojik temel ihtiyaçları bakımından anne eğitim düzeylerine göre anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Yeterlik ve ilişki ihtiyaçları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir. Elde edilen diğer bir bulguda, yabancı uyruklu öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarından özerklik ve yeterlik temel psikolojik ihtiyaçlarında yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Sınıf değişkeni bakımından yabancı uyruklu öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarından ilişki ihtiyaçlarında kaçınıcı sınıfta okuduklarına göre bir farklılaşma görülmezken, özerklik ve yeterlik temel psikolojik ihtiyaçlarında, okudukları sınıflar bakımından farklılaşma görülmüştür. Cinsiyetleri bakımından kız ve erkek yabancı uyruklu öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarında ise anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Akademisyenlerde işle ilgili temel ihtiyaç doyumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkileri incelemek amacı ile gerçekleştirilen bir araştırmada ise çalışma grubu Türkiye'nin farklı üniversitelerindeki 215 (95 kadın/120 Erkek) akademisyenden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama araçları olarak İşle İlgili İhtiyaç Doyumu Ölçeği, Olumlu-Olumsuz Duygu Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Analizler sonucunda işle ilgili temel ihtiyaç doyumunun alt boyutlarını oluşturan özerklik, yeterlik ve "ilişki" ihtiyacının öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre ilgili değişkenler, öznel iyi oluştaki varyansın % 48'ini açıklamaktadır (Doğan & Eryılmaz, 2012).

Sarı, Soyer ve Yiğiter (2012)'in çalışması, antrenörlerin algıladıkları liderlik davranışlarını, atletlerin iletişim becerilerini ve atletlerin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu belirlemeyi amaçlamıştır. 250 atletten oluşan örneklemden, veriler "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği", " Spor İçin Liderlik Ölçeği" ve "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği" ile toplanmıştır. Bulgular, cinsiyete göre iletişim becerileri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir. Pozitif geribildirim davranışı ile "ilişkililik" ihtiyacı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, atletlerin temel psikolojik ihtiyaçları ile iletişim becerileri arasında negatif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur.

Temel amacı, lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusunun incelenmesi olan bir diğer araştırma, alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeylerdeki üç lisede, 9, 10 ve 11. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan 274 öğrenciden (163 kız, 111 erkek) oluşan örnekleme gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Goodenow (1993a) tarafından geliştirilen Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (OADÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin lise düzeyi için geçerlik ve güvenirlik çalışması da bu çalışmada yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre, öğrencilerin okula aidiyet duyguları çok yüksek olmamakla birlikte ortalamanın üzerindedir. Cinsiyetlerine göre öğrencilerin OADÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, kız öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin OADÖ puanları, sınıf düzeylerine, akademik başarılarına ve öğrenim gördükleri lisenin sosyo-ekonomik düzeyine göre ise anlamlı farklılıklar göstermiştir (Sarı, 2013).

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalarda, ait olma duygusu ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Öğrencilerin ait olma duygularının incelendiği bir çalışmada, part time çalışan 53 öğrenciye, görüşme yapılarak sınıf arkadaşları, üniversite ve öğretim elemanlarına ilişkin sorular sorulmuştur. Bulgularda, öğrencilerin kendi sınıf grupları veya öğretim elemanı ile bölümlerine ve üniversiteye kıyasla daha kolay bağ kurabildiği görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin ait olma duygusu geliştirmelerinin, öğrencilerin bölümleri aracılığıyla kayıt olmaları, öğrenci için imkânlardan ve kaynaklardan yararlanabilmeleri ile daha çok mümkün olacağı ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte bulgular, aidiyet duygusunun desteklenmesinin, daha nitelikli öğrenme çıktılarına ve programı tamamlayan öğrenci sayısının artmasına katkı sağladığını göstermektedir (Kember, Lee & Li, 2001).

Bay, Hagerty, Williams, Kirsch ve Gillespie (2002)'nin araştırması, travmatik beyin hasarının (TBI) sonrasında kronik stresinin, kişilerarası ilişkililik ve bilişsel yükün depresyonu açıklayıp açıklamadığını test etmeyi amaçlamıştır. Hayatta kalan hafif-orta derecede yaralı, random olarak belirlenen 75 kişiden oluşan örneklem beş gün TBI rehabilitasyon programlarına alınmıştır. Yaralanma tarihinden itibaren 2. Yılıının içinde olan, toplum içinde yaşayan katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmeler sırasında, demografik bilgi ve tahmin edilen beyin hasarının şiddeti alınmıştır. Katılımcılar dikkat ve kısa süreli belleğe yöneltilmiş bilişsel test bataryalarını doldurmuştur. Bunlar, Algılanan Stres Ölçeği, İlişkililik Envanteri, Ait Olma Duygusu Ölçeği, Nörodavranışsal İşlev Envanteri, Epidemiyolojik Çalışmalar Merkezinde Depresyon Ölçeği'dir. Bulgular, kronik stresin post travmatik beyin hasarı depresyonu ile anlamlı ve pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir. Depresyon ve yaralanma sonrası ait olma duygusu negatif olarak ilişkili bulunmuştur. Sosyal destek ve bilişsel bataryaların sonuçları depresyonu açıklamamaktadır. Bulgulara göre, yaralanma sonrası kronik stres ve ait olma duygusu, yaralanma sonrası depresyonun güçlü yordayıcısıdır.

Capps (2003), ait olma hissi ile okul başarısının ilişkisini araştırmayı amaçlayan çalışmasını, yaklaşık 700 öğrenci ile Okula Üyeliğin Psikolojik Duygu Ölçeği (AEIS), Akademik Mükemmellik Gösterge Sistemi'ni kullanarak gerçekleştirmiştir. Bulgulara göre, yüksek ve düşük okul performansı ile ait olma duygusu arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerin aidiyet duygusuna ilişkin algıları ile öğrencilerin ifade ettikleri ait olma duyguları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Ma (2003)'nin 6883 6. sınıf ve 6868 8. sınıf öğrencisi ile yürüttüğü çalışması ise öğrencilerin okula ait olma duyguları arasındaki farkı açıklayan okul özelliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bulgulara göre, iki sınıf düzeyindeki öğrencilerin okula ait olma duyguları daha çok ruhsal ve fiziksel durumlarından etkilenirken, bireysel ve aile özelliklerinden daha az etkilenmektedir. Öğrencilerin özgüvenleri, ait olma duyguları için en önemli yordayıcıdır ve bunu sağlık durumları izlemektedir.

Faircloth ve Hamm (2005) araştırmasında, dört etnik gruptan oluşan 9-12. sınıfa devam eden 5494 lise öğrencisinin motivasyon ile başarı mekanizmaları ve boyutlarını incelemiştir. Anket kullanılarak elde edilen verilerin yapısal eşitlik modeli analizi sonuçları, Avrupalı, Amerikalı ve Latin öğrencilerin ait olma duyguları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir. Bulgular aynı zamanda, ait olma yapısının öğrenci motivasyonu ve başarı arasındaki ilişkinin büyük bir oranını oluşturduğu hipotezini desteklemiştir.

Bailey ve McLaren (2005)'in çalışmasında ise ait olma duygusu, depresyon ve intihar düşüncesi belirleyicileri olarak tek başına ve başkalarıyla birlikte yapılan fiziksel aktiviteleri içeren bir model test edilmiştir. Örnekleme katılan 194 (87 erkek, 107 kadın) emekli yetişkine, Yale Fiziksel Aktivite Anketi, Ait Olma Duygusu Ölçeği, Genel Sağlık Anketinin İntihar Alt Ölçeği ve Zung Depresyon Envanteri uygulanmıştır. Bulgulara göre, fiziksel aktiviteye -tek başına ya da diğerleriyle-katılım, doğrudan genel sağlık değişkenini yordamamaktadır. Ait olma duygusu-öncül alt ölçeği, diğerleriyle fiziksel aktivitenin yordayıcısıdır. Diğerleriyle fiziksel aktivite ve genel sağlık ise ait olma duygusunun psikolojik durumunun doğrudan yordayıcısı değildir. Yüksek düzey ait olma duygusu (psikolojik durum) düşük düzey depresif belirtilerle, dolayısıyla intihar düşüncesiyle ilişkilidir.

Kissane ve McLaren (2006) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma ise, yaşlı örnekleme yaşama sebebinin yordayıcısı olarak ait olma duygusunu incelemektedir. Yaşları 61-95 arası değişen 104 Avustralyalıdan oluşan örneklemden veriler, Yaşam Sebepleri Envanteri ve Ait Olma Duygusu Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Sonuçlar, yüksek aidiyetin, yaşamak için çocuğa ilgi, aileye sorumluluk ve başa çıkma inançları gibi faktörleri yordadığını göstermektedir.

Diğer bir çalışmada toplumda ait olma duygusunun ve cinsel yönelimin erkeklerde depresyonla ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Heteroseksüel (136) ve gay (137)

Avustralyalı 273 erkekten oluşan örneklemeden veriler, Ait Olma Duygusu Ölçeği ve Depresyon, Kaygı, Stres Ölçeği ile toplanmıştır. Sonuçlar, topluma ait olma duygusunun cinsel yönelim ve depresyon arasındaki ilişkiye aracı olduğunu göstermektedir. Ayrıca gay katılımcıların ruh sağlığını iyileştirmek için ait olma duygularının artmasına ihtiyaç olduğu sonucu bulunmuştur (McLaren, Jude ve McLachlan, 2007).

Öğrencilerin okula devamlılığına ait olma duygusunun rolünü inceleyen Hausmann, Schofield ve Woods (2007)'un araştırmasında örneklem, birinci sınıfa devam eden Afrikalı-Amerikan 254 öğrenciden ve tesadüfi olarak seçilen 291 arkadaşından oluşmaktadır. Boylamsal deneysel desenin kullanıldığı çalışmada, öğrenciler, ekonomik zorluklarını, sosyal ve akademik uyumunu, akran ve ailesel sosyal desteği, ait olma duygusunu, kurumsal bağlılığı ve birinci ve ikinci dönemin başında ve sonunda okula devam eğilimini içeren bir anket formu kullanılmıştır. Bulgulara göre, akran grubuyla, fakülte ile daha çok etkileşimi olan, akran ve aile desteği olduğunu belirten öğrencilerin daha çok ait olma duygusu belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin ırk, cinsiyet, ekonomik zorluk ve SAT (başarı) puanları ile ait olma duygusu arasında ilişki olmadığı bulunmuştur.

Lisans öğrencilerinin sınıfa ait olma duyguları ve akademik motivasyonlarını, öğretmenlerin özelliklerine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer çalışmada, 238 öğrencinin anket sorularına verdikleri yanıtlar analiz edilmiştir. Bulgulara göre, öğrencilerin sınıfa ait olma duyguları ile akademik özyeterlikleri, içsel motivasyonları ve görev değerleri arasında ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeyine ait olma duyguları ile öğretmenlerin sıcak, açık olmalarına, öğrenci katılımını teşvik etmelerine algıları arasında da ilişki bulunmuştur (Freeman, Anderman, & Jensen, 2007).

Cockshaw & Shochet (2010)'ın işyerine aidiyetin yapısını araştırdıkları çalışmalarında veriler, engelli hizmeti kurumlarında çalışanların yanıtladığı

depresyon, kaygı, işyeri aidiyeti ve kurumsal bağlılık ölçeklerinden elde edilmiştir. Bulgular, depresyon ve kaygı semptomları arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra, işyerine aidiyetin, kuruma duygusal bağlılığa aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlkokul ve ortaokulda öğretmenlik yapan 231 Norveçli katılımcıyla yürütülen çalışmada, öğretmenlerin aidiyet duygusu, mesleki doyum, duygusal tükenme ve öğretmenlik mesleğinde kalmaya motivasyonları ile öğretmenlerin okul seviyesi (okulun amaç yapısına göre) algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Amaç yapısı ölçeği, üç maddelik değer uyumu ve ait olma ölçeği ile elde edilen veriler yapısal eşitlik modeli ile analiz edilmiştir. Bulgular, değer uyumu ile öğretmenlerin ait olma duygusu ve meslek doyumları arasında pozitif yönde ilişki bulunduğunu göstermiştir (Skaalvik & Skaalvik, 2011).

Kabul ve ait olma duygusunun özdenetim becerilerine etkisinin incelendiği üç çalışmanın birincisinde, günlük aktivitelerdeki özdenetim ile aile ve arkadaşlardan kabul algısı araştırılmıştır. Sonuçlar, iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. İkinci ve üçüncü çalışmada ise ait olma duygusu ve iki ayrı alanda özdenetim ele alınmıştır. Yüksek ait olma duygusuna sahip katılımcıların daha az kurabiye (ıvır zıvır-cookies) yedikleri ve hazzı daha çok erteleyebildikleri görülmüştür (Blackhart, Nelson, Winter, & Rockney, 2011).

Hystad ve Carpiano (2012)'nin çalışmasının amacı, Kanada'da topluma aidiyet ve değişen sağlık davranışı üzerine bağlamsal faktörleri ve topluma aidiyetin davranış değişimine etkisinin spesifik davranış tipleri ve bağlamsal faktörler tarafından çeşitlenip çeşitlenmediğini incelemektir. Bireylerin topluma aidiyet düzeyi verileri, sosyodemografik ve kişisel sağlık bilgileri Kanada'da 100 sağlık bölgesindeki 119693 katılımcıdan, Kanada Sağlık Anketi ile toplanmıştır. Çok düzeyli modelin kullanıldığı araştırmanın sonuçları, topluma aidiyet duygusunun değişen sağlık davranışlarıyla güçlü bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Topluma aidiyet duygusu

spesifik sağlık davranış değişimi ile çeşitlenmektedir, en önemli (birincil) sağlık davranışları için tutarlıdır. Sağlık bölgesi bağlamsal faktörlerinin çok az davranış değişikliği ile ilişkili olduğu; ancak topluma aidiyetin davranış değişikliğine etkisinin sağlık bölgesi bağlamsal faktörlerine bağlı olarak önemli farklılıklar gösterdiği görülmüştür.

Morrow ve Ackermann (2012)'ın 960 lisans birinci sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleşen çalışmasında ise, öğrencilerden üniversitedeki ilk yıllarındaki deneyimleriyle ilgili online anketi doldurmaları istenmiştir. 18-23 yaşlarında 166 ğrenci (114 kız, 42 erkek) online ankete katılmıştır. (Okula) Ait Olma Duygusu lği ve Akademik Tutum lği kullanılmıştır. Çoklu regresyon bağımsız değişkenler olarak dört anlamda (akran desteği, fakülte desteği, sınıf konforu, algılanan soyutlanma) ait olmanın alt ölçeklerini içermektedir. Bulgularda, oklu regresyon ğretim desteğinin yordayıcılığı anlamlı bulunmuştur. Fakülte desteği ile üniversitede derece yapma amacı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fakltenen daha fazla destek aldığını belirten öğrenciler, üniversitede devam etmeye eğilimlidir. Bununla birlikte, genel lojistik regresyon anlamlı bulunmamıştır; ancak algılanan akran desteği için anlamlı bir belirleyicidir.

Kanada'da çok dilli ve çok kültürlü bir üniversitede ilk yıl akademik okuryazarlık dersi (ALC) alan lisans ğrencilerinin ait olma duygusuna etki eden faktörlerin incelendiği çalışmada, 419 ALC ğrencisi, kendilerine dersten önce ve sonra verilen anketi yanıtlamıştır. Dersten önce verilen anket, kültürel ve dilbilimsel geçmişi, akademik geçmiş, İngilizce akademik yazma becerisi ve ait olma duygusunu içermektedir. n ve son testi yanıtlayan 121 öğrenciden elde edilen verilerin analiz sonuçları, niversiteye ait olduğunu hissedenden öğrencilerin % 69 dan % 83'e yükseldiğini göstermiştir. Ait olma duygusunu, gelişmiş akademik beceriler, sınıf büyüklüğü, ğretmen, arkadaş edinme, öğrenme ortamı gibi faktörlerin etkilediği görülmüştür (Marshall, Zhou, Gervan & Weibe, 2012).

2.3. Geleceğe İlişkin Tutum

İnsanlar öngörülebilir ve kontrol edilebilir bir anlam sistemi oluşturmak için kendi benliklerini ve çevrelerindeki dünya hakkındaki bilgilerini düzenlemeye çalışmaktadır. “Zaman” bu anlam sisteminin bir parçası olarak ilgili sisteme temel zemin oluşturmaktadır. İnsan düşüncesini ve yaşamı yapılandıran “zaman”ı tanımlamak çok kolay olmamakla birlikte psikolojide birçok çalışma “zaman”ı, bireyin iç deneyimleri ile ilgili bir şey ve insan bilincinin bir parçası olarak kabul etmektedir (Güler, 2004).

Birey, tahmin edilemez ve anlaşılması zor olarak kabul edilen “zaman”da var olmaktadır. Bireyde var olan psikolojik zaman ise kendiliğın yapılanmasını yansıtmaktadır. Bilişsel yapı, görüntü ve sembolik temsillerden oluşan psikolojik zaman, psikolojik gelişimsel sürecin tamamlayıcı bir parçası olarak yaşam boyunca değişime giden dört boyutlu bir yapıdır. “Zaman deneyimi” boyutu, zamanın birey için boş ya da dolu, yavaş ya da hızlı, sürekli ya da parçalara ayrılmış, huzurlu ve hareketli olup olmadığını kapsamaktadır. Bireyin içinde bulunduğu “zaman yönelimi” boyutu ise bireyin geçmiş, şimdi ya da gelecekte hangisine odaklı olduğunu belirtmektedir. “Zamana ilişkin tutum ve inanç” boyutu, bireyin zamana ilişkin bilgi ve düşüncelerini, zaman kavramını oluşturan anlamı ortaya koymaktadır. Dördüncü boyut olarak “bireyin zaman nedeniyle hangi davranışta olduğu”, zaman ve birey arasındaki kontrol gücünü içermektedir. Bu boyutta bireyin zamanı idareli kullanıp kullanmaması, zamanın mı bireyi, bireyin mi zamanı kontrol ettiği vurgulanmaktadır (Shmotkin & Eyal, 2003).

İnsanların yaşamlarını anlamlandırması ve kontrol etmesi için önemli bir araç olarak zaman (Eryılmaz, 2011), alanyazında daha çok “Geçmiş”, “Şimdi” ve “Gelecek” olarak ele alınmıştır. Geçmişteki deneyimler ve gelecekteki beklentiler, şimdiki geleceğe ilişkin düzenleme ve özellikle bireyin yakın veya uzak gelecekteki beklentilerinin, hedeflerinin şimdiki eylemleri üzerine etkisi, 1960’lı yıllardan günümüze kadar psikolojinin araştırma konularından birisi olmuştur (Avcı & Erden,

2009). Son yıllarda, bireylerin psikolojik geçmişi, şimdiki, geleceğini anlaması ve insan davranışını anlamının temeli olarak kabul edilen zaman perspektifi (Kauffman & Husman, 2004) hakkındaki çalışmalara ilgi artmıştır (Kairys, 2010).

Zaman perspektifi (ZP) bireylerin kendi fiziksel ve sosyal dünyalarını algıladıkları, yorumladıkları önemli bilişsel süreçlerden birisidir. Özünde, ZP, birçoğu sosyal ilişkileri etkileyen (örneğin; başarı, suçluluk, öz-yeterlik, intikam, misilleme) bir dizi ikincil süreçlerden elde edilen temel bir süreçtir. Bu süreç, bireyin yaşadığı sosyal ve kültürel dünyaları şekillendiren ve onlar tarafından şekillendirilen yarı esnek ve çok boyutlu bilişsel bir süreç olarak görülmektedir (Holman & Zimbardo, 2009).

Zimbardo ve çalışma arkadaşları, bireylerin zaman perspektifini belirlemeyi amaçlayarak geliştirdikleri Zimbardo Zaman Perspektifi Envanteri ile (Zimbardo Time Perspective Inventory-ZTPI) bireylerin geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanın çerçevelerini daha ayrıntılı araştırabilmeyi amaçlamıştır. Zaman Perspektifi Envanterinde; Geçmiş, Şimdiki ve Gelecek Zaman; Geçmişe Olumlu ve Olumsuz, Şimdiye Hazcı ve Kadercisi; Gelecek olarak 5 alt boyuta ayrılmıştır. Bunlardan geçmişe olumsuz zamansal çerçeve, geçmişe ve travmatik yaşam olaylarının ihtimaline kötümser tutumu yansıtmaktadır. Geçmişe olumlu zaman perspektifi ise, bireyin kendi geçmişine daha duygusal ve pozitif bakış açısıyla bakması olarak açıklanmıştır (Drake, Duncan, Sutherland, Abernethy & Henry, 2008, s. 48). Zaman perspektiflerinden şimdiye odaklı olma, “şimdi ve burada”ya yönelimi ve anlık isteklerini karşılayacak hedefler oluşturmaya ve davranışlar benimsemeye eğilimi ifade etmektedir. Şimdiye odaklı bireylerin dikkatleri geçmiş üzüntülerle ve kaygılarla dağılmaz; ancak gerçekçi bir yaşam planlayamayabilirler. Şimdi-hazcı zaman perspektifi dominant bireyler ise, anlık eğlence ve heyecana yönelimli olup yeniliğe, heyecan arayışına yüksek ilgi göstermektedir. Ego ve dürtü kontrolünde düşük performans gösteren bu bireyler kar-zarar analizinden ve acil durum planlarından kaçınmaktadırlar. Şimdi-kadercisi zaman perspektifli bireyler, geleceği, kaderi çizilmiş, bireysel eylemlerle kontrol edilemez ve etkilenmez olarak görmektedir (Luyckx, Lens, Smits & Goossens, 2010).

Geçmiş yönelimli, yani yaşamlarının en önemli kısmı geçmişleri olan bireyler, kendilerini geçmişte kim oldukları ve ne yaptıkları ile tanımlamaktadırlar. “Şimdi ve burada”yı önemseyen bireyler için geçmişleri ve gelecekleri şimdiki yaşamlarından görece daha küçük bir kısımdır. Gelecek yönelimli bireyler ise, şimdiki geleceğe hizmet gibi yaşamaktadır. Gelecek, onlar için düşüncelerin gerçek olacağı yerdir. Pek çok birey geçmişlerini, şimdi ve geleceklerini şimdiki yaşam alanında birleştirmekte; ancak ağırlıklı olarak geçmişe, baskın yaşam zamanı olarak şimdiki veya geleceğe yönelimli olarak yaşamaktadır (Lens, Paixão, Herrera, & Grobler, 2012, s. 327).

Geleceğe ilişkin tutumu, geleceğe yönelimi ifade eden pek çok kavramdan biri olarak gelecek zaman perspektifinin, diğer bir deyişle, bir bireyin kendisinin yaşamak için kalan zamana ilişkin algısının, son on yıldır psikolojide özellikle yaşlanma ve sağlık alanında büyüyen bir ilgi odağı olduğu görülmektedir (Coudin & Lima, 2011). Psikolojik kuramlar artan bir eğilimle geleceğe odaklanırken (Nurmi, 1991) yine pek çok araştırmacı geleceğin kavramsallaştırılması ve insan motivasyonu arasındaki ilişki üzerine yoğunlaşmıştır (Kauffman & Husman, 2004).

Araştırmalara konu olan bu yapıyı tanımlamak için Gelecek Zaman Algısı (GZA) kavramı (Lens ve Tsuzuki, 2005; Akt. Avcı & Erden, 2009), gelecek zaman perspektifi (McInerney, 2004; Husman & Shell, 2008), gelecek zaman yönelimi (Trommsdorff, 1983), gelecek yönelimi kavramları kullanılmaktadır. Bunlardan GZA, Lens, tarafından “bireyin yakın veya uzak geleceğinde ulaşmak istediği amaçların şimdiki zamandaki eylemleri üzerindeki etkisi” olarak tanımlanmaktadır (Avcı & Erden, 2009). GZA, öznel bir yapıya sahip olan psikolojik zamanla ilgilidir. Bu nedenle, bireyler arasında geleceğe yönelik zamansal algılamalarda farklılıklar bulunmaktadır. Bazı bireyler takvimsel olarak çok uzak zamanı düşünüp onunla ilgili plan yapabilirken bazıları da sadece kısa zaman uzaklığı ile ilgili plan yapmaktadır. Kısa zaman algısına sahip bireyler, uzun zaman algısına sahip olanlara göre, on yıllık süreci psikolojik olarak daha uzak algılamaktadırlar. Bu algılama farkından dolayı uzun GZA’ya sahip bireyler, gelecekleri için daha fazla sayıda hedefe sahiplerdir ve

daha uzun süreli plan yapmaktadırlar (Nuttin & Lens, 1985; Akt. Avcı & Erden, 2009, s. 527).

Alanyazında, gelecek zaman yönelimi (“future time orientation”) ve gelecek zaman perspektifi (“future time perspective”) terimleri karışık olarak kullanılmakla birlikte, bazı psikologlar bunların ayırt edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Güler-Edwards & İmamoğlu, 2007). Ya bir temsil ya da zaman açısından belirli bir yaşam alanı kavramsallaştırması olarak tanımlanan gelecek zaman perspektifi kavramı genellikle (Gjesme, 1975; Lens, 1986; Akt. Peetsma, Hascher, Veen & Roede, 2005) bireylerin geleceğe yönelik gerçekçi planlar yapmaları anlamına gelmektedir (Calster, Lens & Nuttin, 1987). Burada perspektif yakın veya daha uzak gelecekte bazı olaylar veya nesnelere temsil etmektedir (Peetsma, Hascher, Veen & Roede, 2005).

Calster, Lens ve Nuttin’e (1987) göre gelecek zaman perspektifi, kişinin etkinliklerini geleceğe yönelik planlama yeteneğini, planlarının ne derece uzun bir zaman dilimine uzandığını ve o zaman diliminde ne yoğunlukta ve ne derece gerçekçi planlar yaptığını vurgulayan bir kavramdır. Bireylerde geleceğin bilişsel temsili olarak kavramsallaştırılan gelecek zaman perspektifi, bir kişinin geleceğe ilişkin düşüncelerine ve geleceğe ne ölçüde önem verdiğine odaklanmaktadır. Gelecek zaman perspektifi davranışları düzenlemekte, hedefler ve beklentiler oluşturmakta, farklı görevlere ilişkin performansı göstermekte ve hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmektedir (Husman & Shell, 2008).

Peetsma (2000) gelecek zaman perspektifi kavramını, üç bileşen (duygu, biliş ve davranış niyeti) ile zamanda gözlemlenebilir belli bir yaşam alanına doğru bir tutum olarak ele almaktadır. Biliş, gelecekle ilgili beklentiler ve düşüncelerden ve sosyal gerçeklerin bilgisinden oluşurken; duygu (affection) gelecekte belirli bir yaşam alanına karşı duygu ve yakınlığın bir ifadesi olarak yorumlanmaktadır. Gelecek zaman perspektifi kavramında davranış ise “davranışsal amaç” olarak görülmektedir (Peetsma, Hascher, Veen & Roede, 2005).

Gelecek zaman yönelimi kavramı ise, bireylerin düşüncelerinde ve davranışlarında geçmiş, gelecek ve şimdi şeklindeki üç zaman boyutundan geleceği daha çok tercih ettiklerini belirlemede kullanılmaktadır (Zimbardo & Boyd, 1999). Bu doğrultuda, gelecek zaman yönelimi kavramının kişinin düşünce ve davranışlarında tercih ettiği zaman yönelimine, diğer bir deyişle, genellikle geçmişe, şimdije veya geleceğe yönelik olmasına ilişkin kullanılması önerilmektedir (Güler-Edwards & İmamoğlu, 2007). Öte yandan, gelecek zaman yönelimi kavramı, bireylerin geleceğe nasıl bir tutumla yaklaştıklarını ifade etmek amacıyla da kullanılmaktadır (Calster, Lens & Nuttin, 1987).

Gelecek yönelimi, bireyin geleceğe dair beklentilerini şekillendirmek için çevresinden gelen bilgilerle etkileşime giren, deneyimlerine dayalı tutum ve şemaların toplamı olarak tanımlanmaktadır (Trommsdorff, 1983). Bilişsel ve duygusal değerlendirici bileşenlere sahip gelecek yönelimi, bir kişinin geleceğe ilişkin tutumunu ifade eden zaman yöneliminin bir parçasıdır (Shmidt, Lamm & Tromdsroff, 1978).

Gelecek yönelimi “motivasyon, planlama ve değerlendirme” olmak üzere üç temel psikolojik süreçle tanımlanmaktadır. Bu sürece göre başlangıçta, bireyler gelecekle ilgili motive ve değerleri ile beklentileri arasındaki benzerliğe dayalı hedefler belirlemektedir. Daha sonra, bu hedefleri nasıl gerçekleştirecekleri üzerine çalışmakta ve en sonunda, hedeflerini başarma ve yapılandırdıkları planları gerçekleştirme olasılığını değerlendirmektedirler. Geleceğe yönelik nedensel yükleme ve etkilerin bu değerlendirmede önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Ayrıca, değerlendirmede öngörülen ömür/yaşam ile ilgili bilginin rolü vurgulanmıştır. Çünkü bu, geleceğe yönelik muhtemel hedeflerden hangisinin gerçekleşeceği ve hangi bireylerin bu gerçekleşmeyi kontrol edebileceği hakkında bilgi sağlamaktadır (Nurmi, 1991, s. 3).

Gelecek yönelimi, bir bireyin psikolojik geleceğinde başlayacak olaylara katılması ve onları değerlendirmesini kapsamaktadır. Bu katılım, içeriğin yapılandırılması (yoğunluk ve tutarlılık), zamanın yapılandırılması (uzatma) ve duygusal boyut (iyimserlik-karamsarlık) gibi birkaç boyuttan oluşabilir (Shmidt, Lamm, & Tromdsroff, 1978, s. 73). Bu boyutlarıyla gelecek yönelimi, insan ve dünya arasında uyuma yönelik sürekli bir çabanın ifadesinden öte (Gjesme, 1983) geleceği tahmin etme ve yapılandırma olarak bir kişilik özelliğidir (Gjesme, 1983a, s. 446). Dolayısıyla, gelecekteki olasılıkları organize etmek ve planlar yapmak için öngörme yeteneği, bireylerin en önemli özelliklerinden birini temsil etmektedir (Seijts, 1998).

İnsan bilişinin temeli olarak gelecek hakkında düşünmek; planlama, karar verme ve hedef edinme süreci için gerekli görülmekte (Gültekin, 2006), geleceği şimdiye getirmeye yönelik çabalar, bireyin aktivitelerini planlama ve geliştirme kapasitesine sahip olmasını zorunlu kılmaktadır (Seijts, 1998). Çünkü geleceğe yönelik olmak “şimdi” üzerinde önemli motivasyonel ve davranışsal sonuçlara sahiptir (Lens, Paixão, Herrera & Grobler, 2012). Geleceğe yönelimin mevcut davranışı harekete geçirdiği düşüncesi (Greene & DeBacker, 2004; Kashio, 2012), bireyin gelecek beklentilerinin, geleceğe ilişkin tutumunun mevcut durumdan da etkilendiğini göstermektedir.

Geniş bir gelecek zaman perspektifi, “şimdi”ye ilişkin sağlıklı davranışları benimseyen doğru motivasyonun önemli bir kaynağı olarak görülmektedir (Gellert, Ziegelmann, Lippke & Schwarzer, 2012). Çünkü gelecek zaman perspektifli bireylerin ne olacağı hakkında düşünmeleri, onlar için plan yapmaları ve gelecekteki hedeflerine ulaşmak için çalışma anlayışına sahip olmaları beklenmektedir (Dunkel & Weber, 2010). Bununla birlikte, gelecek yönelimli bireylerin gelecek hedeflerini takip ettikleri ve en temel etkili sosyal ilişkilerini, günlük yaşamlarını (yakın aile, önemli diğerleri vb.) beslemek için gerekli zamana sahip oldukları düşünülmektedir (Holman & Zimbardo, 2009).

Araştırmalar, gelecek yönelimi ve gelecek zaman perspektifi ile depresyon (Zhang, Howell, & Stolarski, 2013) ve alkol tüketimi ile negatif; akademik başarı ve okul ait olma (Milfont, Andrade, Pessoa, & Belo, 2008), affetme davranışı (Allemand, 2008), yaşam doyumunu (Sobol-Kwapinska, 2009; Gao, 2011; Zhang, Howell, & Stolarski, 2013), öznel iyi oluş (Coudin & Lima, 2011) ve mutluluk ile pozitif yönde ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kadın ve erkeklerin gelecek zaman perspektif düzeylerinin farklı olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları özellikle erkeklerin, kadınlardan daha fazla bugüne ilişkin hedeflere sahip olduğunu göstermiştir (McInerney, 2004). Bu farklılığa dikkat çeken çalışmalara göre insanların gelecek hayallarının içeriği, cinsiyet rolleri ve kişinin yaşadığı bağlamı belirleyen diğer norm ve beklentiler gibi sosyokültürel faktörlerden etkilenmektedir. Öyle ki gelecek yönelimleri, kültür tarafından onlar için belirlenen rol ve sorumlulukları yansıtmaktadır. Her ne kadar artık kariyer ve işle ilgili hedefler yaygın olsa da kadınlar evlilik ve aile için hedefler belirlemeye devam etmektedir. Erkek rolünde toplumsal beklentiler önemli ölçüde daha az olduğu için erkekler iş ve finansal güvenlik üzerine odaklı gelecek hedefleri belirlemektedir (Greene & DeBacker, 2004).

Gelecek zaman perspektifi kavramıyla çalışmak, negatif gelecek zaman perspektifinin motivasyon eksikliğinde temel bir unsur olarak sunulduğu için de önemlidir (Peetsma, 2000). Hedef oluştırmada ve bu hedefleri gerçekteştirme sürecinde gelecek yöneliminin önemini vurgulayan bir diğer husus, gelecek algısı ile motivasyon üzerine yapılan araştırmaların, motivasyonun gelecek kavramsallaştırmalarından son derece etkilendiğini göstermesidir (Kauffman & Husman, 2004). Öğrencilerin gelecek kavramlarının inanç ve öğrenmeye motivasyonları, dolayısıyla başarıları üzerinde pozitif yönde gerçek ve önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Gelecek zaman perspektifi bireyin akademik görevlerine yönelik hedeflerini ve tutumunu da etkilemektedir (Kauffman & Husman, 2004). Daha temel bir etki ise genişletilmiş gelecek zaman perspektifinin iyi uyum sağlamış ve psikolojik olarak sağlıklı kişiliği beraberinde getirmesidir (Seijts, 1998). Gelecek yönelimli olmak, dürtü kontrolüne sahip, doyumunu erteleyebilen, gerçekteçi hedefler oluştıran, etkili problem çözücü, yüksek öğrenme kapasitesine sahip biri olmayı desteklemektedir (Trommsdorff, 1983).

Diğer gelişim dönemlerindeki bireylere kıyasla ergenlik döneminde geleceğe yönelik olmak, gelecek fırsatlarını araştırıp hedefler oluştururken ve bu hedefleri gerçekleştirirken ergenlerin aynı zamanda kendi kimliklerini de geliştirdiği düşüncesiyle daha da önem kazanmaktadır (Nurmi, 1991). Çünkü geleceği planlama ve kimlik oluşturma süreci, ergenliğin sonlarından başlayarak genç yetişkinlik dönemi boyunca gençliğin gelişimsel görevlerinden biri olarak görülmektedir (Luyckx, Lens, Smits & Goossens, 2010). Zaman algısı üzerine gelişimsel bakış açısı, gelecek zaman algısının ergenlikten itibaren geliştiğini ve yetişkinlikte önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir (Güler, 2004).

Genç yetişkinliğin başları, bireyin var olan yeteneklerini deneme süreci ile kendini düzenlemesi olarak karakterize edilmektedir. Bu dönemde birey, arkadaş ve mesleki tercihlerini yapmaktadır. Bu seçenekler geleceği planlamayı ve “şimdi”de verilen kararlar ile geleceğe ilişkin bir yol çizmeyi gerektirmektedir. Genç yetişkinlik, bireylerin hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlayan kişisel bir kaynak olarak bir zaman farkındalığı geliştirme dönemidir (Shmotkin & Eyal, 2003). Özellikle gelecekteki yaşamlarını planlamaya yönelik pek çok amaç, umut ve hayali içeren bir dönemde olan üniversite öğrencileri için gelecek, içerdiği karmaşık ve zor görevlerle dikkatli bir planlama gerektirmektedir (Seijts, 1998). Bu doğrultuda, geleceğe ilişkin tutumun pozitif olması; motivasyonun, umut dolu geleceğin, beklentilerin ve bu doğrultudaki planlamaların en önemli unsuru olmaktadır. Çünkü geleceğe yönelik amaç duygusunun, bireylerin değerli sonuçlara ulaşmada etkili olarak algılanan faaliyetler için motivasyonunda önemli olduğu varsayılmaktadır (McInerney, 2004).

Geleceğe ilişkin tutumlar düşünüldüğünde akla iyimser ya da karamsar bakış açısı gelmektedir. Toplumun geleceğini yönlendiren gençlerin gelecek beklentisi bakımından daha iyimser olmaları, sağlıklı ve umutlu bir toplumu hazırlamaları açısından önemli bulunmaktadır. Bir toplumda gençlerin geleceğe ilişkin beklentileri, o toplumun gelişim çizgisini ve dinamiğini belirleyen önemli etkenlerdendir (Güleri, 1998). Nurmi (1991)’ye göre, gençlerin beklentileri konusunda dünyada yapılan ve sonuçları tutarlılık gösteren çok sayıdaki araştırmada, gelecek beklentisi sorusuna

gençlerin cevapları genellikle meslek, eğitim ve aile kurma konusundaki düşüncelerini içermektedir. Yaş farkı dikkate alındığında, ileri yaşlardaki ergenlerin daha fazla kariyer beklentisine odaklandıkları, cinsiyet farkı dikkate alındığında ise kızların daha çok aile kurmaya, erkeklerin ise meslek ve eğitim beklentilerine odaklandıkları görülmektedir. Tüm bu çalışmalarda benzer bir biçimde başarıya ve kişilerarası ilişkilere ait planlar da öne çıkmaktadır. Ergenler okulu bitirmek, bir işte başarılı olmak, unvan sahibi olmak ve sevgili bulmak, evlenmek, çocuk sahibi olmak gibi planları, kişilik özelliklerine ya da yaşamsal değişikliklere ilişkin planlardan daha fazla kurmaktadırlar (Artar, 2003).

Gerek bireyin biyolojik gelişiminin ve buna bağlı toplumsal beklentilerin bireyde oluşturduğu zorluklar gerekse XXI. yüzyıla özgü toplumsal değişim ve karmaşa, insanın ihtiyaç ve beklentilerinde de değişimi beraberinde getirmiştir (Gençoğlu, 2013). Bu ihtiyaç ve beklentilerdeki en hissedilir değişimi, üniversite öğrencileri yaşamaktadır. Gençlik, özellikle de üniversiteli gençlik, doğası gereği toplumun en dinamik ve değişime en açık kesimidir. Dünyanın köklü bir alt üst oluş sürecinde bulunduğu XXI. yüzyıl başında yaşanan dönüşümlerden ve bu süreçte ortaya çıkan sorunlardan en çok etkilenenlerin başında da gençler gelmektedir. Bilimin ve teknolojinin hızla ilerlediği, nitelikli insan gücünün her zamankinden fazla önem kazandığı bir çağda nitelikli, öz güveni ve toplumsal sorumluluğu yüksek gençlerin değerinin artması, gençlerin geleceğe ilişkin daha ayrıntılı düşünmesini önemli kılmıştır (Mütevellioglu, Zambak & Mert, 2010).

Ergenlerin kendi geleceklerini nasıl gördüklerini inceleyen araştırma sonuçları, ergenlerin hedef ve ilgilerinin, geç ergenliğin ve öngörülen yaşam boyu gelişimi yansıtan erken yetişkinliğin temel gelişimsel görevleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir (Nurmi, 1991). Araştırmalarda, ergenlerin gelecek beklentilerinin içeriği, genellikle, başarıya yönelik, ilişkisel, varoluşsal ve deneysel olmak üzere dört başlıkta toplanmaktadır. Okul çağındaki ergenlerin başarıya ilişkin beklentilerinin çoğunlukla sınıfı geçme, okulu bitirme, bir meslek sahibi olma, unvan ya da mevki sahibi olma şeklinde değiştiği gözlenmektedir. İlişkisel beklentiler ise genellikle sevgili bulmak, eş seçmek, aile kurmak ve çocuk sahibi olmaktır. Varoluşsal

beklentiler daha iyi bir insan olmak, daha yardımsever olmak gibi bireyin kişisel özelliklerini değiştirmesini ve toplumsal rolünü sorgulamasını tanımlamaktadır. Deneysel beklentiler ise ülke, iş ya da yaşam biçimini değiştirmek gibi daha radikal ve yaşamsal planlara yöneliktir (Şimşek, 2012).

Carver ve Scheier (2002, s. 231)'e göre iyimserlik ve kötümserliğin sözlük tanımları ve bu yapıya ilişkin bilimsel yaklaşımlar, bireyin gelecek beklentilerine dayanmaktadır. İyimser bireyler, gelecekte kendilerini olumlu olayların beklediği yönünde bir inanca sahip iken, kötümser bireyler açısından bu durum tam tersi şeklinde gerçekleşmektedir. Bireylerin hedeflerini ve bu konudaki beklentilerini nasıl tanımladıkları ve bu konudaki çabaları önemli bulunmaktadır. İyimserlik, bireyin hedeflerine ulaşmasında karşılaştıkları zorluklara karşı bir destek mekanizması olarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda iyimserlik, içinde bulunulan durum ve koşullardan bağımsız bir kişilik özelliği olarak da belirlenmektedir. İyimser bireyin zorluklarla karşılaştığında, geleceğe yönelik umudunu yitirmeden amacına yönelik davranışlar sergilemeye devam etmesi beklenmektedir. Öyle ki, başarı beklentisi olan bireylerin, daha az iyimser olanlardan daha iyi performans gösterdiği bilinmektedir. Çünkü başarıya ilişkin yüksek beklentisi olan bireyler daha çok ve uzun çalışmakta, daha etkili problem çözme stratejileri benimsemektedir (Brown & Marshall, 2001). Bununla birlikte, gelecek beklentisi konusundaki birçok araştırma, olumlu gelecek beklentisinin psikolojik durumu iyileştirdiğine ilişkin önemli ve inandırıcı kanıtlar sunmaktadır (Şimşek, 2012). Ayrıca geleceğe yönelik olumlu beklentilere sahip olan ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin de anlamlı ve önemli düzeyde yüksek olduğu (Eryılmaz, 2011) bilinmektedir.

İyimser-kötümser ya da olumlu-olumsuz yönelim şeklindeki kategorilendirmeden farklı olarak Güler-Edwards ve İmamoğlu (2007), geliştirdikleri Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği aracılığıyla geleceğe yönelimin “Olumlu, Kaygılı/Korkulu ve Planlı” olarak adlandırılan üç boyutunu ortaya koymuştur. Bunlardan olumlu yönelim boyutu, geleceğe olumlu beklentilerle yaklaşmayı ifade etmektedir. Bu alt-ölçekten yüksek puan alan kişiler geleceklerinin bugünlerinden daha iyi olacağına (gelecekte

daha güzel işler yapmak, daha başarılı olmak, iyi bir evlilik yapmak gibi) inanmaktadır. Diğer yandan kaygılı/korkulu yönelim boyutu, geleceğin bilinmezliği karşısında kaygı, huzursuzluk, korku ve rahatsızlık duymayı yansıtmaktadır. Üçüncü boyut olarak belirlenen planlı yönelim ise geleceği bugünden planlamanın gereğine inanmayı ve planlayıcı bir eğilimde olmayı ifade etmektedir.

İmamoğlu'nun benlik tipleri denge modelinde, *kişisel ayrışma* (intrapersonal differentiation), *kişilerarası bütünleşme* (interpersonal integration) olmak üzere iki gereksinim vurgulanmış, diğer bireylerle bütünleşme eğilimine sahip bireylerin kendi potansiyellerini gerçekleştirmeye ve kendilerini farklılaştırarak çevrelerinde etkili olmaya ihtiyaç duydukları öne sürülmüştür. Bu iki gereksinimin doyumunun dengeyi sağladığına dikkat çeken modelde, *kişilerarası bütünleşme* eğiliminin ayrılık ve ilişkililik ile karakterize olduğu görülmektedir. Dengeli (ilişkili-kendileşmiş) benlik tipine sahip katılımcıların geleceğe genel olarak daha olumlu, planlı ve daha az kaygılı yönelim gösterdiği görülmüştür (Güler-Edwards & İmamoğlu, 2007).

Gelecek, geleceğe yönelim, geleceğe ilişkin tutum kavramları romantik ilişkilerde de incelenmiştir. Geleceği öngörme, yapılandırma ve geleceğe ışık tutma kapasitesi (Gjesme, 1983) olarak da tanımlanan gelecek zaman yöneliminin romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminden farklı olduğunu öne süren Öner (2000, s.312)'in araştırma sonuçları, gelecek bağlılığına daha az ilgi gösteren bireylerin ilişkilerindeki şimdiki duruma odaklanmayı tercih ettiğini göstermektedir. Bu bireyler ilişkilerinin geleceği için daha az endişelidir ve bu da mevcut ilişki doyumlarını artırmaktadır.

Ayrıca Sakallı-Uğurlu (2003), ilişki doyumunun ve cinsiyetin gelecek zaman yöneliminin yordayıcısı olduğunu belirtmiştir. Kollektivist ve Müslüman kültür olarak Türk kültürünün geleneksel heteroseksüel ilişkiyi, ilişkinin geleceği (evlilik vb.) hakkında endişelenmeyi beraberinde getirdiğini savunmuştur (s.302). Dolayısıyla gelecek yönelimli bireylerin ilişkilerinin devamını korumaya çalıştığını vurgulamıştır.

2.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Yurtiçinde yapılan araştırmalarda, ölçme aracı geliştirme ve uyarlama çalışmaları dikkat çekmektedir.

Çalışkan (2004)'ın araştırmasının genel amacı Milli Eğitimi Geliştirme Projesi'ne (MEGP) bağlı okullarda (Anadolu Öğretmen Lisesi) okuyan öğrencilerin gelecek zaman perspektiflerini, denetim odaklarını ve benlik tasarımlarını saptamaktır. Araştırmanın örneklemini Savaştepe Anadolu Öğretmen Lisesi 10. sınıfta okuyan 79'u kız, 55'i erkek olmak üzere toplam 134 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak öğrencilerin gelecek zaman perspektiflerini tespit etmek için Nurmi tarafından geliştirilen Gelecek Zaman Perspektifi Anketi, öğrencilerin içten ya da dıştan denetimli olduklarını belirlemek için Nowicki ve Strickland tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Yeşilyaprak tarafından uyarlanan Denetim Odağı Ölçeği ve öğrencilerin benlik tasarım düzeylerini belirlemek için Baymur tarafından geliştirilen Benlik Tasarımı Envanteri kullanılmıştır. Bulgulara göre Savaştepe Anadolu Öğretmen Lisesi 10. sınıfta okuyan öğrencilerin benlik tasarım düzeylerinin yüksek olduğu ve içten denetimli oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin geleceğe yönelik umutlarının sıralamalarının hem kız öğrenciler için hem de erkek öğrenciler için aynı olduğu; her iki grubun sıralamasının "eğitim", "meslek", "evlilik" şeklinde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin geleceğe yönelik umutlarını gerçekleştirme kontrolleri incelendiğinde % 83'ünün kontrollerinin kendilerine bağlı olduğunu, % 17'sinin kontrollerinin kendilerine bağlı olmadığını belirttikleri saptanmıştır. Öğrencilerin geleceğe yönelik kaygılarında ilk sırayı alan kaygının "eğitim" olduğu görülmüştür. Öğrencilerin geleceğe yönelik kaygılarını gerçekleştirme kontrolleri incelendiğinde, % 53'ü kontrolün kendilerine bağlı olmadığını, % 47'si kontrolün kendilerine bağlı olduğunu belirttikleri gözlenmiştir.

Eren (2007), Husman ve Shell tarafından geliştirilen Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeğinin (GZPÖ) geçerlik ve güvenilirliğinin Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin yer aldığı bir örnekleme üzerinde incelenmesini amaçladığı çalışmasında; GZPÖ'nün

faktöriyel yapısını, 406 üniversite öğrencisinin yer aldığı bir örneklem üzerinde gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi ve 315 öğrencinin yer aldığı ayrı bir örneklem üzerinde gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla test etmiştir. Açıklayıcı faktör analizleri sonucunda ilgililik, değer, genişlik ve hız olarak adlandırılan dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ancak, ilgililik ve değer boyutları için güvenilirlik katsayıları yeterli bulunurken hız ve genişlik boyutları için hesaplanan güvenilirlik katsayılarının yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Nitekim doğrulayıcı faktör analizleri dört faktörlü yapının değil, ilgililik ve değer faktörlerinden oluşan iki faktörlü yapının onaylandığını göstermiştir. Bununla birlikte, her iki faktörün iç tutarlılık güvenilirliğine yönelik olarak elde edilen değerlerin de tatmin edici olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak ilgililik ve değer boyutlarından oluşan geçerli ve güvenilir bir Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği elde edilmiştir.

Güler-Edwards ve İmamoğlu (2007), gençlerin geleceğe ilişkin yönelim örüntülerinin saptanması ve ilgili yönelimlerin Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma/Ayırt Etme (Denge) Modeli'nin öngördüğü benlik tiplerine göre nasıl farklılaştığının incelenmesinin amaçlandığı araştırmasında 295 üniversite öğrencisine (170 kız, 125 erkek), Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği ile Olumlu Gelecek Beklentisi Ölçeği, Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği ve Dengeli Bütünleşme - Ayrışma (Denge) Ölçeği uygulamıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerarası ilişkilerden, gençlerin geleceğe ilişkin yönelimlerini olumlu, kaygılı ve planlı olmak üzere üç temel boyutta kavramsallaştırmanın anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. İlişkisel yönelimleri yüksek olan bireylerin daha olumlu, planlı ve daha az kaygılı gelecek yönelimlerine sahip oldukları; gelişimsel yönelimi yüksek olan bireylerin ise daha planlı ve daha az korkulu gelecek yönelimlerine sahip oldukları görülmüştür. Benliğe bağlı farklılıklar bakımından ise, Denge Modeli'nce psikolojik işlevler bakımından sırasıyla en olumlu ve en olumsuz benlik tipleri olarak önerilen ilişkili-kendileşmiş (dengeli) ile kopuk-kalıplaşmış (dengesiz) benlik tiplerindeki kişilerin geleceğe yönelimlerinde anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Yaşa ve benlik tiplerine bağlı farklılıklara göre: (a) gelecek zaman yönelimlerini; (b) uyumsal öz-yönetimi; ve (c) psikolojik iyi oluşu araştırmayı amaçlayan bir diğer çalışmada, gelecek yönelimi ve zaman algısı, uyumsal öz-yönetim, benlik kurguları, hedefler ve psikolojik iyi oluş değişkenleri ile ilgili ölçeklerden oluşan bir anket 404 yetişkine (191 genç, 128 orta ve 85 ileri yaş) uygulanmıştır. Ayrıca, açıklama ve fikir edinme amacıyla her yaş grubundan üçer kişi olmak üzere dokuz yetişkin ile zaman, gelecek, hayatın sonu ve yaş konuları ile ilgili yapılandırılmış kısa mülakatlar yapılmıştır. Bulgular şu sonuçları ortaya koymuştur: İleri yaştakilerin gençlere göre gelecekte daha az fırsat gördükleri, geleceğe daha az planlı ve daha korkulu baktıkları ve orta yaştaki yetişkinlerin geleceğe bakışlarının ileri yaştakilere daha benzer olduğu; her bir yaş grubu tarafından belirtilen hedeflerin nitelik ve nicelik bakımından farklı olduğu ve ileri yaştaki yetişkinlerin genç ve orta yaştakilere oranla daha az sayıda hedef belirttikleri; tüm yaş gruplarında, dengeli benlik (Denge Modeli tarafından ilişkili-kendileşmiş olarak tanımlanan) tipindekilerin en olumlu gelecek bakışına sahip olduğu ve sadece bu benlik tipindeki genç, orta ve ileri yaştaki katılımcıların birbirlerinden farklılaşmayarak en olumlu bakışa sahip oldukları; dengeli benlik tipindeki katılımcıların, ulaşamayacakları bir hedefle karşılaştıklarında, dengesiz benlik tipindekilere kıyasla yeni hedeflere bağlanmayı daha başarıyla gerçekleştirdikleri; gelecekte daha çok fırsat olduğu düşünüldüğünde yeni hedeflere bağlanmanın arttığı ve bu yöndeki güçlü inancın yeni hedeflere bağlanmayı gençlere kıyasla orta ve ileri yaştakilerde daha çok arttırdığı; benlik yönelimleri, geleceğe bakış ve yeni hedeflere bağlanmanın psikolojik iyi oluşla ilişkili olduğu; genç ve orta yaştaki yetişkinler için geleceğe bakış ve yeni hedefe bağlanmanın öznel iyiliğe, benlik yönelimlerinin katkısına ek olarak kayda değer bir katkıda buldukları; cinsiyetin yeni hedeflere bağlanma ve psikolojik iyi oluşta anlamlı bir katkısı olmadığı, ancak kadınların erkeklere oranla az da olsa geleceğe karşı daha kaygılı/korkulu ve kadercı tutum taşıdıkları görülmüştür (Güler-Edwards, 2008).

Meslek Lisesi öğrencilerinin gelecek beklentilerini belirleyen faktörlerin neler olduğunu incelemek ve bu öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik durumlarının öğrencilerin gelecek beklentilerini hangi düzeyde etkilediğini belirlemek amacıyla

yürütülen araştırmasında Buyruk (2009), öğrencinin geleceğini planlayıp planlamadığı, planlamışsa içinde bulunduğu sosyoekonomik durumun incelenmesi için Bayrampaşa İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin görüşlerine başvurmuştur. Bu amaçla, öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, okulu ve alanı, ailelerinin özellikleri, bölüm ve mezuniyet sonrası gelecek ile ilgili olarak iş ve yüksek öğrenim beklentileri hakkındaki sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Bulgularda, öğrencilerin gelecek ile ilgili beklentileri ile ailelerinin gelir durumu, anne ve babanın biri veya her ikisinin hayatta, öz ve sosyal güvencesinin olup olmaması, anne ve babaların eğitim durumları, anne babanın birliktelik durumu ve kardeş sayısı arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür.

Oksal ve Sadioğlu (2009)'nun lise son sınıfa giden öğrencilerin gelecek zaman perspektifleri ve buna ilişkin kontrollerinin incelenmesini amaçladıkları çalışmada ise veri toplama aracı olarak Nurmi (1991) tarafından geliştirilen “Gelecek Zaman Perspektifi” anketi kullanılmıştır. Bursa ili merkez ilçelerinden Yıldırım ve Osmangazi'deki liselerden random yoluyla seçilen liselerdeki 150 (52 kız, 98 erkek) öğrenciden elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar şöyledir: Kız öğrencilerin ve erkek öğrencilerin öncelikli umutlarının eğitim, ikinci sıradaki umutlarının meslekle ilgili olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin umutlarında sırasıyla evlilik ve kendileriyle ilgili umutlar yer alırken; erkek öğrencilerde kendileriyle ilgili evlilik ve ülkeyle ilgili umutların yer aldığı ve öğrencilerin umutlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği bulunmuştur. Erkek öğrencilerin çoğunluğu eğitimle ilgili umutlarının gerçekleşmesini “tamamen bana bağlı” olarak belirtirken, kız öğrencilerin yarısı ise “çoğunlukla bana bağlı” olarak ifade etmişlerdir. Eğitimle ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrol ifadelerine bakıldığında kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yine Husman ve Shell (1996) tarafından geliştirilen Gelecek Zaman Algısı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Avcı ve Erden (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma 430 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği, açımlayıcı faktör analizi yoluyla tespit edilmiştir.

Dil eşdeğerlik bulgusuna göre, ölçeğin bağlılık, değer, hız ve genişlik alt boyutlarının orijinal İngilizce formları ile uyarlanan Türkçe formları arasında sırasıyla .79, .83, .57 ve .78 düzeyinde pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, orijinaline uygun olarak ölçeğin dört alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Madde analizi sonucunda, madde toplam korelasyonlarının .40-.84 arasında, madde kalan korelasyonlarının .27-.68, arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı bağlılık, değer, hız ve genişlik alt boyutları için sırasıyla .82, .66, .67 ve .76, test-tekrar-test güvenirlik katsayısı ise .72, .80, .71 ve .45 olarak bulunmuştur. Bulgular, gelecek zaman algısı ölçeğinin üniversite öğrencilerinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

İngilizce öğretmeni adaylarının öğretmenlik motivasyonlarında, meslek hakkındaki inançlarında, kariyer seçimi memnuniyeti ve mesleki planlarında gelecek zaman perspektifinin rolünü ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmada, veriler 423 İngilizce öğretmeni adayından oluşan örneklemden, Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği, Öğretmenlik Tercih Ölçeği, Kariyer Geliştirme Arzuları ve Kariyer Seçim Memnuniyeti Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Sonuçlar, öğretmen adaylarının gelecek zaman perspektiflerinin planlı çaba ve sabır, planlı dayanıklılık, yetenek, gerçek kariyer değeri, sosyal katkı yapma ve meslek seçimi memnuniyeti arasındaki ilişkilerde önemli bir arabuluculuk rolü oynadığını göstermiştir (Eren & Tezel, 2010).

Çaylar (2010)'ın çalışmasının amacı ise üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerine etki ettiği düşünülen kontrol odağı ve anne baba tutumları faktörlerinin birbirleriyle ilişkileri ve bireylerin depresyon, anksiyete hislerine olan etkisini araştırmaktır. Çalışmanın örneklemini, Uludağ Üniversitesi'nin Fen-Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören, 18-24 yaşları arasında, 147 kadın ve 95 erkek olmak üzere toplam 242 kişi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak sosyodemografik Veri Formu, Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği, Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği, Beck

Depresyon Ölçeği, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda depresyon, durumluluk-sürekli kaygı ile kontrol odağı ve anne baba tutumları arasında; depresyon, durumluluk kaygı, sürekli kaygı arasında; mezuniyet sonrasında iş bulmayla ilgili beklenti düzeylerinin depresyon, durumluluk-sürekli kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öğrencilerin mezuniyet sonrasındaki iş ve kariyer yaşamı konusunda plan yaptıkları, okulu bitirdikten sonra iş bulma ve çalışma koşullarıyla ilgili iyi düzeyde beklentiye sahip oldukları, mezuniyet sonrasında bölümü ve eğitim düzeyine uygun bir iş bulabileceklerini düşündükleri, mezuniyet sonrasında çalışma hayatında istedikleri ve hak ettikleri kariyere ulaşamayacakları düşüncesine katılmadıkları sonuçları elde edilmiştir.

Tuncer (2011a), McWhirter ve McWhirter (2008) tarafından geliştirilen FESA (Future Expectations Scale for Adolescents) ölçeğini Türkçeye uyarlamayı amaçladığı çalışmada, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda dört faktörlü bir yapı elde etmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.925 olarak bulunmuştur. Ölçeğin, öğrencilerin gelecek beklentilerinin belirlenmesine yönelik çalışmalarda kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Yaşları 10-14 arasında değişen 179 kız, 190 erkek toplam 369 ilköğretim öğrencisi ile yürütülen bir diğer çalışmada, sınıfa bağlanamama durumundaki ilköğretim öğrencileri için zaman yönelimini ölçen bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ve güvenirlik analizi sonucunda, toplam varyansın % 60.75'ini açıklayan 6 boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. 6 boyutlu ölçeğin güvenirlik ve geçerlik değerleri yeterli bulunmuştur (Eryılmaz & Dereli, 2011).

Bir diğer araştırma, Güneydoğu Anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin çeşitli boyutlardaki gelecek beklentilerini ve bu beklentilerine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, bölgedeki dokuz ildeki 54

lisenin farklı sınıflarında öğrenim gören ve basit tesadüfi örnekleme ile seçilen toplam 1106 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Gelecek Beklentisi Ölçeği (GBÖ)” ile elde edilmiştir. Araştırmanın bulguları, Güneydoğu Anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin kişisel ve mesleki gelecek, eğitsel gelecek, ekonomik gelecek ve sosyal gelecek boyutlarındaki beklentilerinin genel olarak ortanın üstü düzeyde olduğunu göstermiştir. Araştırmaya göre, bölgedeki lise öğrencilerinin en çok tercih ettikleri mesleklerin başında öğretmenlik ve tıp doktorluğu gelmektedir. Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri cinsiyete, okudukları lise türüne, akademik not ortalamalarına, anne eğitim düzeyine, baba mesleğine, aile gelir düzeyine, kardeş sayısına, okul öncesi eğitimi alma durumuna ve evde konuşulan dile göre farklılaşmazken okulun bulunduğu ile, sınıf düzeyine, disiplin cezası alma durumu ve okulu bırakma eğilimine göre anlamlı farklılaşmaktadır (Şimşek, 2012).

Avcı (2013) 331 kız, 144 erkek toplam 508 üniversite birinci sınıf öğrencisi ile yürüttüğü araştırmasında, öz-düzenleme, gelecek zaman yönelimi, akademik alanda doyumunu erteleme ilişkisini ele almıştır. Gelecek zaman perspektifi ölçeği ile akademik arzuların ertelenmesi ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin analiz sonuçları, uzak hedefler belirleyen, mevcut eylemleri bu hedeflerle ilişkili olan öğrencilerin, hedeflerine daha kolay ulaşmalarına engel olan çevresel faktörlerle baş edebildiklerini ve daha kolay alternatif hedefler oluşturduklarını göstermiştir. Bu öğrencilerin akademik etkinliklerinde başarılı olmalarını sağlayan kendini düzenleme stratejilerine başvurdukları sonucuna varılmıştır. Son olarak, doyumunu erteleme de kendini düzenleme stratejisi olarak kabul edilmiştir.

Yurtiçinde romantik ilişkilerdeki gelecek zaman yönelimiyle ilgili yapılan araştırmalar ise şöyledir: 244 lisans öğrencisi ile yürütülen çalışmada Öner (2000), gelecek zaman yönelimi ve ilişki doyumunu incelemiştir. Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği (FTO)’nin kullanılan çalışmada bulgular romantik ilişkinin gelecek bağlılığı için yüksek endişenin belirtilen ilişki doyumunu üzerinde negatif etkisi olduğunu göstermektedir.

Öner (2001), 226 lisans öğrencisiyle yürüttüğü araştırmasında Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği (FTORR) ile romantik ilişkiler için gelecek zaman yöneliminin yordayıcılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bulgularda, FTORR ile kadın olma, kıskançlık deneyimi, flörtte seçicilik arasında pozitif; ilişki doyumu ve olumsuz ilişkiyi bırakma isteği arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur.

Sakallı-Uğurlu (2003), 413 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada, romantik ilişki doyumunun, romantik ilişkilerle ilgili cinsiyet rollerinin ve cinsiyetin romantik ilişkilerde gelecek zaman yöneliminin nasıl ilişkisi olduğunu araştırmayı amaçlamıştır. FTORR'dan alınan puanlarda, devam eden ilişkilerinde kadınların erkeklerden daha fazla gelecek zaman yönelimli olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda ilişki doyumu yüksek katılımcıların FTORR puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Öner-Özkan (2004) çalışmada romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ölçeğinin kabul, bilgi ve yükleme olmak üzere üç alt ölçeğinin düşük ve yüksek puanlayıcıları arasındaki farkı ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. 160 lisans öğrencisine uygulanan FTORR ve “Minding Scale” ile elde edilen sonuçlar şöyledir: FTORR puanı yüksek bireylerin “Bilgi” ve “Yükleme” alt ölçeklerdeki puanı, FTORR puanı düşük olanlardan yüksek iken FTORR puanı yüksek olanların “Kabul” alt ölçeği puanı, düşük FTORR puanı olan bireylerin puanından düşüktür.

Büyüksahin (2006), duygusal birlikteliği olan 271 kişi ile Çok Boyutlu İlişki Ölçeği, İlişki İstikrarı Ölçeği, Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Kişilerarası İlişkiler Ölçeği kullandığı çalışmada, bireylerin ilişkilerini sürdürme nedenlerini yordayan değişkenleri saptamayı amaçlamıştır. Bulgularda, hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişkinin niteliğini değerlendirme, ilişkide güvende hissetme, ilişkiye bağlılık, ilişkiye hiç başlamamış olmayı isteme, partneri çekici bulma, ilişkide kendine güven, ilişki korkusu/kaygısı, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi,

güven, cinsel hoşgörü ve tutkulu aşk değişkenlerinin ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

Kalkan ve Koç (2010), 187 öğrenciyle yürütülen çalışmada üniversite öğrencilerinin algılanan ebeveynlik stillerinin romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimlerinin anlamlı bir yordayıcı olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bulgular, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ile anne- ilgi, anne-aşırı koruma, baba- ilgi ve baba-aşırı koruma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca ebeveynlik stillerinden anne- ilgi, anne-aşırı koruma, baba- ilgi, baba-özerklik ve baba-aşırı korumanın romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

2.3.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Yurt dışında geleceğe yönelik tutum ile ilgili çalışmalar daha çok gelecek zaman perspektifi, zaman yönelimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lessing (1968)'in çalışmasında cinsiyet, IQ, akademik başarı ve sosyal sınıfın gelecek zaman perspektifinin (FTP) uzunluğu ile ilişkisi, FTP'nin çocukluktan geç ergenliğe doğru arttığı hipotezi, FTP'nin süresi ile seçilen kişilik değişkenlerinin farklı yaş gruplarında farklı olup olmadığı ilişkisi test edilmiştir. 5, 8 ve 11. Sınıf düzeyindeki 746 öğrenciye Olay Testi (Events Test), California Kişilik Testi (California Test of Personality), Hazzı Erteleme Ölçeği (Delay of Gratification Scale), Kişisel Sorumluluk Ölçeği (Personal Responsibility Scale), Hikaye Tamamlama Testi (Story Completion Test), Tamamlanmamış Cümleler Testi (Incomplete Sentences Test) uygulanmıştır. Bulgularda, sınıf farklılığı ortaya çıktığında üst sosyoekonomik gruptakilerin daha uzun ego zaman dilimi gösterdiği görülmüştür. Sonuçlar, küçük çocukların daha çok fantezi istekli iken, yaşça büyük gençlerin hedeflerine ulaşmada daha realistik adımlar attığını göstermektedir. Olay ve tamamlanmamış cümleler testinde yüksek IQ'lu erkeklerin ve çocukların skorları

daha uzun FTP göstermiştir. Orta sınıf çocuklarının, işçi sınıfının çocuklarına göre daha yüksek FTP puanına sahip olduğu, ayrıca erkeklerin daha uzun FTP gösterdikleri bulunmuştur.

Heckel ve Rajagopal (1975) 94 kız, 115 erkek Hint ve Amerikan lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada, gelecek zaman yönelimini incelemiştir. Araştırmada, gelecekte gerçekleşecek on olayın listelendiği, olay ve yıl sayısına dayalı puanlanan gelecek zaman perspektifi anketi kullanılmıştır. Bununla birlikte listelenen olaylara ilişkin içerik analizi de yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bulgularda, gelecek yılların sayısı dikkate alındığında, Hint ve Amerikan erkek öğrenciler arasında fark bulunamamıştır. Amerikan kız öğrenciler, daha çok sayıda olay belirtirken, Hint ve Amerikan erkek öğrenciler arasında da anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin yıl ve olay sayıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İçerik analizi sonuçları da her iki kültürdeki kız ve erkeklerin benzer hedef, hayal ve arzulara sahip olduğunu göstermiştir.

Shdimt, Lamm ve Tromdsroff (1978), cinsiyet rolü ve sosyal statünün gelecek yönelimi üzerindeki etkisini test etmek amacıyla yaptıkları araştırmada, düşük ve orta sınıftan 100 kadın ve erkek katılımcıyla çalışmıştır. Bağımlı değişkenlerin anket yoluyla sorulmasıyla yapılan çalışmanın sonucunda, kadınlara kıyasla erkeklerin kamusal alanla ilgili gelecek yönelimini (ekonomi, politika ve çevre) daha fazla, özel alanla ilgili gelecek yönelimini (aile, iş, kişisel gelişim) daha az dile getirdiği görülmüştür. Erkekler ekonomik ve mesleki alanda daha genişletilmiş gelecek yönelimine sahipken, kadınlar özel alanda daha genişletilmiş gelecek yönelimine sahiptir. Düşük sınıfa kıyasla orta sınıftaki kişiler daha genişletilmiş gelecek yönelimine sahipken, uzak geleceği daha iyimser öngörmüştür.

Gjesme (1979), 515 Norveçli 6. sınıf öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada Gelecek Zaman Yönelimi (FTO) Ölçeği'nin dahil olma, tahmin etme, uğraşı (iş/occupation)

ve hız olmak üzere dört faktörünü bulmuştur. Ayrıca bulgulara, kızların FTO, uğraşı ve tahmin etmede erkeklerden yüksek puan aldığı görülmüştür.

Gelişimle ilgili sosyoekonomik durum, psikolojik süreçler ve zaman perspektifinin davranışsal sonuçlarının test edildiği bir araştırmada ise 19-23 yaş arasındaki 249 öğrenci ile iki çalışma gerçekleştirilmiştir. İlk çalışmada, Yaşam Olayları Kontrol Listesi ve Sürekli Yoksunluk Ölçeği ile elde edilen verilerin analizi ile yoksunluk ile zaman perspektifinin üç boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar, yüksek, orta, düşük yoksun gruplara göre her üç zaman perspektifi boyutu arasında anlamlı farklılık olduğunu, deneyim boyutundaki yoksunluğun anlamlı olduğunu ve gelecek yönelimini olumsuz etkilediğini, fizyoekonomik yoksunluğun etkisinin ise anlamsız olduğunu göstermiştir. İkinci çalışmada ise hikâye yazma tekniği, Benzer Şekilleri Eşleştirme Testi, Hazzı Erteleme Testi kullanılarak elde edilen verilerin analizi sonucundaki bulgular, yansıtıcı-tepkisel tarzın hazzı ertelemede temel etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Etkileşimin etkisinin anlamlılığı, yüksek gelecek zaman yönelimli ve yansıtıcı tarzı olan katılımcıların hazzı ertelemede daha iyi tolere edebildiğini göstermiştir (Agarwal, Tripathi & Srivastava, 1983).

Keough, Zimbardo ve Boyd (1999)'un zaman perspektifi ile madde kullanımı arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma, 15 örneklemden 2627 katılımcı ile Zimbardo Zaman Perspektifi Envateri ve Madde Kullanım Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bulgular, şimdiki zaman perspektifinin daha sık madde kullanımı ile ilişkili olduğunu; gelecek zaman perspektifinin ise, madde kullanımı ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Tüm sınıf düzeylerinden 600 ortaokul öğrencisi ile yürütülen bir diğer araştırmada, öğrencilerin gelecek zaman perspektifleri ve okula yatırımları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Gelecek Zaman Perspektifi Envateri ve Yatırım Anketi (The Investment Questionnaire) ile elde edilen verilerin analiz sonuçları, gelecek

zaman perspektifi ile okul ve mesleğe yatırım arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Peetsma, 2000).

Yaşları 20 ile 90 arasında değişen 480 Alman katılımcı ile yürütülen araştırmada, gelecek zaman perspektifi ile sosyal motivasyon ve kişisel ağın oluşumu ve kalitesi arasındaki ilişki ele alınmıştır. İki kart sıralama görevlerinde, katılımcılar, partnerlerinin tercih ve öncelikli hedeflerini göstermiştir. Katılımcılar ayrıca, kişisel ağlarına ve sosyal doyuma ilişkin anketi yanıtlamışlardır. Bulgulara göre, yaşlı bireylerin algıladıkları gelecek zamanları, gençlere göre daha sınırlıdır. Gelecek zamanını sınırlı olarak algılayan bireyler, anlamlı duygusal hedeflere öncelik vermiştir. Öncelikli hedef alanları, gelecek zaman perspektifine dayalı kişisel ağın büyüklüğüne, oluşumuna ve algılanan kalitesine göre farklılık göstermektedir. Ayrıca geleceği sınırlı algılayan katılımcılarda, öncelikli duygu düzenleyici hedefler, yüksek sosyal doyum ve diğerleri tarafından daha az zorlanma algısı ile ilişkilidir (Lang & Carstensen, 2002).

Ortaokul son sınıfa devam eden 332 Arjantinli ergen ile yürütülen bir diğer çalışmada, motivasyon ile gelecek zaman perspektifi (FTP) ilişkisi, cinsiyetin, denetim odağı sosyal sınıf ve okul ahlakı değişkenlerinin, gelecek zaman perspektifinin uzunluğuna etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla, Motivasyonu Başlatma Yöntemi (MIM) ve Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği ile elde edilen verilerin analizi sonucunda bulgular, FTP uzunluğu ve yaşam-anlam değerleri (adalet, doğruluk, dürüstlük ve barış, kendini gerçekleştirme) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, FTP uzunluğu ve akademik başarı motivasyonu, kontrol odağı ve işle ilgili motivasyon arasında negatif bir ilişki vardır. Gelecek zaman perspektifi ile okul ahlakı arasında negatif ilişki bulunurken cinsiyet ve sosyal sınıf arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (Vazquez & Rapetti, 2006).

Gelecek zaman perspektifinin sosyal ağ özelliklerinde ilişki yönelimi ve bunların psikolojik iyilik hali ile ilişkisinin incelendiği araştırmada, örneklem, yaşları 28-91

yaşları arasındaki 321 Çinliden oluşmaktadır. Sosyal İletim Anketi, Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği, Kişilerarası İlişki Ölçeği ile toplanan verilerin analiz sonuçları, kadın katılımcıların erkeklere kıyasla daha büyük bir ağ büyüklüğü ve sosyal ağında daha duygusal ortaklar, yakın aile üyeleri ve akrabalar olduğunu bildirdiğini göstermiştir. Sınırlı gelecek zaman perspektifi olan ve ilişki yönelimine düşük bağlılığı olan kadınların sosyal ağlarında daha az sayıda yakın ilişkisi olduğunda daha mutlu oldukları görülmüştür (Yeung, Fung & Lang, 2007).

Akademik başarı ile zaman perspektifi (gelecek, şimdi) ve okul üyeliği (ait olma, kabul ve reddetme) arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bir araştırmada 232 düşük gelirli Afrika-Amerikan ergenle çalışılmıştır. Bulgular, akademik başarı ile gelecek zaman perspektifi ve okula ait olma, okula kabul arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Akademik başarı ile şimdiki zaman perspektifi arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çoklu regresyon analizi sonucunda, zaman perspektifi ile okul üyeliğinin akademik başarıyı yordamasının cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Şimdiki zaman perspektifi erkeklerdeki akademik başarıyı yordarken okula kabul ve gelecek zaman perspektifi kızlar arasında önemli bir yordayıcı olarak ortaya çıkmıştır. Şimdiki zaman perspektifi erkekler arasında akademik başarıya negatif olarak katkıda bulunurken, okula kabul ve gelecek zaman perspektifi kızlar arasında akademik başarıyı pozitif olarak desteklemektedir (Adelabu, 2007).

Yaş, cinsiyet, gelir, medeni durum ve eğitim değişkenleri ile gelecek zaman perspektifi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, yaşları 24-74 arasında değişen 1498 (714 erkek, 784 kadın) bireye kısa gelecek zaman perspektifi ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, gelecek zaman yönelimli olmanın erkek olma, yaşça büyük olma, yüksek gelir sahibi ve eğitilmiş olma ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Padawer, Jacobs-Lawson, Hershey & Thomas, 2007).

Pluck ve arkadaşları (2008), Zimbardo Zaman Perspektifi Envanteri'ni ve Zung Kendini Değerlendirme Depresyon Ölçeği'ni kullanarak 50 evsiz ve 50 konutlu İngiliz (kontrol grubu) ile yürüttüğü çalışmada, zaman perspektifi ile depresyon arasındaki ilişkiyi test etmiştir. Bulgular, evsiz bireylerin olumsuz geçmiş ve şimdiki-kadenci zaman perspektifi puanlarının yüksek, olumlu geçmiş zaman perspektifi puanlarının ise düşük olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, şimdiki-hazcı ve geleceği düşünmede, evsiz bireyler kontrol grubundan ayrılmamıştır. Evsiz bireylerin depresyon düzeyleri anlamlı düzeyde yüksek bulunurken zaman perspektifi ve maddenin kötüye kullanımı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

247 Brezilyalı lisans öğrencisi ile yürütülen bir diğer çalışmada, Zimbardo Time Perspektifi Envanteri'nin, Brezilya örneğinde psikometrik değerleri test edilmiştir. Ayrıca, kişisel bilgi formu maddeleri kullanılarak elde edilen veriler ışığında bulgular, beş faktörlü ölçek yapısını desteklerken şimdiki-hazcı zaman perspektifi ile alkol tüketimi arasında pozitif yönde ilişki, dindarlık arasında ise negatif yönde ilişki olduğunu göstermiştir. Gelecek zaman perspektifi ile sağlık problemi ve dindarlık arasında pozitif, alkol tüketimi ve algılanan ekonomik statü ile negatif ilişki bulunmuştur (Milfont, Andrade, Pessoa & Belo, 2008).

Zaman perspektifi ile dengeli zaman perspektifi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, 260 İskoç katılımcı ile yürütülen çalışmada, Zimbardo Zaman Perspektifi Envanteri (ZTPI), Öznel Mutluluk Ölçeği, Bilinçli Farkındalık Ölçeği (BTP) kullanılmıştır. Bulgular, BTP'li katılımcıların önemli ölçüde daha mutlu ve daha dikkatli olduğunu göstermiştir. Mutluluk ve farkındalık ile ZP arasında pozitif bir ilişki bulunurken gelecek ZP ile mutluluk arasında ilişki olmadığı görülmüştür (Drake, Duncan, Sutherland, Abernethy & Henry, 2008).

Sosyoduygusal seçicilik kuramına dayanarak affetme davranışındaki farklılığı inceleyen bir araştırmada, gelecek zaman yönelimi ve sosyal yakınlığın, affetmede yaş farklılığının rolünün açıklanması amaçlanmıştır. 225 genç, 132 daha büyük

yaştaki katılımcıdan sosyal yakınlık ve gelecek zaman perspektifinin bir işlevi olarak affetmeye eğilimlerini yargılamaları istenmiştir. Bulgular, yaşça büyük yetişkinlerin gençlere göre affetmeye daha istekli olduklarını ortaya koymuştur. Sosyal yakınlık yaşça büyük yetişkinler için affetmede bir rol oynamazken, gençler tanıdık birine göre bir arkadaşı affetmeye daha isteklidir. Gelecek zaman algısının affetmede temel bir etkisi olduğu görülmüştür. Ayrıca sınırlı gelecek zaman yöneliminin etkisi, yaşça büyük yetişkinlerde gençlere kıyasla daha küçük bulunmuştur (Allemand, 2008).

Yaşları 19 ile 65 arasında değişen 104 erkek 216 kız olmak üzere toplam 320 katılımcı ile yürütülen bir diğer çalışmada, yaşam doyumu ve şimdiki zaman perspektifleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla, Yaşam Amaçları Ölçeği ve Zaman Perspektifi Envanteri, Zaman Yönelimi Anketi, Pozitif ve Negatif Duygu listesi kullanılmıştır. Bulgulara göre, aktif şimdiki zaman yönelimi, daha fazla yaşam doyumu ve daha etkili hedef başarısı ile ilişkilidir. Ayrıca, yaşam doyumu arttıkça şimdinin gelecek üzerindeki etkisi azalmaktadır. Hızlı zaman perspektifine ilişkin hiçbir sonuç anlamlı çıkmamıştır (Sobol-Kwapinska, 2009).

423 kişinin katıldığı bir diğer araştırmada kişiliğin beş faktör modeli, sigara kullanımı, beden kitle endeksi, fiziksel aktivite ile zaman perspektifi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu amaçla Gelecek Sonuçları Düşünme Ölçeği (CFCS), Zimbardo Zaman Perspektifi Ölçeği ve kişisel bilgi formundan oluşan web tabanlı anket formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgularda, sosyodemografik değişkenler kontrol edildikten sonra faktörden bilinçlilik, nevrotiliklik, uyumluluk ve açıklık zaman perspektifi ile ilişkili bulunmuştur. Sosyodemografik değişkenler ve kişilik alanları kontrol edildikten sonra CFCS puanları, yalnızca sigara kullanımı ve beden kitle endeksi ile ilişkili bulunmuştur (Adams & Nettle, 2009).

Zaman perspektifi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir diğer araştırmada, 545 yetişkinden oluşan örneklem, 35 yaş altı ve üstü olarak ayrı ele alınmıştır. Zimbardo Zaman Perspektifi Envanteri ve NEO FFI (Big Five Personality

Traits) kullanılarak elde edilen verilerin analiz sonuçları, yaşça büyük yetişkinlerin gelecek, şimdi-kaderci ve olumsuz geçmiş perspektifini daha çok, şimdiki-hazcı zaman perspektifini ise daha az ifade ettiğini göstermiştir. Olumlu geçmiş zaman perspektifinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Zaman perspektifi ile kişilik özellikleri arasında .66'ya kadar bir dizi korelasyon bulunmuştur. Korelasyonların çoğu, 18-34 ve 35-85 yaş gruplarında benzerdir. Şimdiki-kaderci ve negatif geçmiş-zaman perspektifi ile nevrotiliklik arasında; şimdiki-hazcı zaman perspektifi ile yaşantıya açıklık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. En güçlü korelasyonun gelecek zaman perspektifi ile sorumluluk (conscientiousness) arasında olduğu görülmüştür (Kairys, 2010).

Sosyal-bilişsel kimlik gelişiminin üç yönelim tipi ve zaman perspektifi ilişkisinin incelendiği, bu amaçla 371 lise öğrencisinin 4 ay arayla iki kere değerlendirildiği bir çalışmada, veri toplama aracı olarak Kimlik Stilleri Envanteri ve Zimbardo Zaman Perspektifi Envanteri kullanılmıştır. Bulgular, beklentilere uygun olarak şimdiki-hazcı ve şimdiki-kaderci zaman perspektifi gelecek zaman perspektifi ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Şimdiki-hazcı perspektif ile şimdiki-kaderci perspektif bilgi yönelimli kimlik ile negatif, kaçınma yönelimli tip ile pozitif, gelecek yönelimi bağlılık ve bilgi yönelimli tip ile pozitif, kaçınma yönelimli tip ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur (Luyckx, Lens, Smits & Goossens, 2010).

Uzak-gelecek zaman perspektifinin yakın gelecek zaman perspektifine kıyasla, tutum-davranış ve tutum-amaç tutarlılığını arttırdığı hipotezinin test edildiği araştırmasında Rabinovich, Morton ve Postmes (2010), iki ayrı çalışmaya yer vermiştir. Birinci çalışmada, yaşları 19 ile 70 arasında değişen 74'ü kız, 21'i erkek 95 yetişkin ile uzun dönem zaman perspektifi olan bireylerin, yüksek düzeyde tutum-niyet tutarlığı gösterdiğini öne sürmüştür. Niyet ve Tutum Kaydetme Ölçekleri ile elde edilen veriler, hipotezi desteklemiştir. İkinci çalışmada ise, yaşları 20 ile 70 arasında değişen 64 kız, 30 erkekten oluşan 94 yetişkine, Davranış Kaydetme Ölçeği uygulanmıştır. Bu çalışmada da bulgular, uzun dönem zaman perspektifine sahip

katılımcıların, hem niyet-tutum tutarlığını hem de tutum-davranış tutarlığını yüksek düzeyde göstereceği hipotezini desteklemiştir.

Birey odaklı yaklaşım uygulanarak dengeli zaman perspektifi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmanın örnekleme 420 Tayvanlı üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada, zaman perspektifi ölçeği ve yaşam doyumu ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, dengeli zaman perspektifi olanlar ile olmayanların yaşam doyumu arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir. Genel regresyon sonuçları ise olumlu ve olumsuz geçmiş zaman perspektifine sahip veya gelecek yönelimli bireylerin daha yüksek düzey yaşam doyumuna sahip olma olasılığının daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Gao, 2011).

Coudin ve Lima (2011), sosyal hedeflerin hangi zaman perspektifi ile ilgili olduğunu belirlemeyi amaçladıkları çalışmada, 23 ülkeden gelen geniş bir yetişkin örnekleme ile çalışmıştır. Çalışma ayrıca öznel iyilik hali için faydaları ve sosyal hedeflerle tutarlı ruh sağlığı uygulamalarını analiz etmiştir. Bulgulara göre FTP açık uçlu olduğunda, öznel iyilik hali yüksek ve depresyonun düşük olmasına rağmen, motivasyon ve hedefleri arasındaki uyum birlikte artmaktadır. Sınırlı FTP olanlar, düşük öznel iyilik hali ve yüksek depresyonla ilişkilidir.

Kashio (2012), 327 üniversite ve hemşirelik öğrencisine başarı motivasyonu, sosyal destek, diğerlerine karşı sorumluluk ve zaman perspektifine ilişkin anket uygulayarak gerçekleştirdiği araştırmasında, motivasyon ve zaman perspektifi ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bulgulara göre, kendini gerçekleştirme başarısına yönelik motivasyon, umut, hedefleri takip etme ve şimdide gerçekleştirme arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Aksine, rekabet başarısına yönelik motivasyon, hedefleri takip etme ve gerçekleştirme ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Duygusal destek ile umut, hedefleri takip etme, şimdide gerçekleştirme ve geçmişi kabul ise pozitif yönde ilişkilidir. Diğerlerine karşı sorumluluk; umut ile negatif yönde, hedefleri takip etme ile ise pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Rekabet

başarısına daha az yönelimli olma, gelecek hedeflerinin daha fazla farkında olma ile ilişkili bulunmuştur.

Gelecek yöneliminin, mesleki karar verme yeterliliği ve kariyer kararsızlığı ile ilişkisinin incelendiği bir araştırmada, 218 lise öğrencisine Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği, Mesleki Karar Verme Özyeterlik Ölçeği, Kariyer Kararsızlığı Ölçeği uygulanmıştır. Yapısal eşitlik modeli sonuçları Mesleki Karar Verme Özyeterlik, seçim/bağlılık anksiyetesi ve hazır olmada eksiklik ile anlamlı ilişki bulunmadığını göstermiştir. Gelecek yöneliminde araçsallık ve değer boyutundan, araçsallık ile mesleki karar verme özyeterlilik ve hazır olmada eksiklik arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Walker & Tracey, 2012).

Gelecek zaman perspektifi ve özbelirleme arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bir araştırmada, 109 erkek, 205 kız toplam 314 lisans öğrencisi ile çalışılmıştır. Zimbardo Zaman Perspektifi Ölçeği ve Egzersiz Motivasyon Ölçeği (EMS) kullanılarak elde edilen verilerin analizi sonucundaki bulgular, gelecek zaman perspektifi ile öz-belirleme alt tipleri arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Gelecek zaman perspektifi ile egzersiz davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, içsel düzenleme ile yüksek, dışsal düzenleme ile düşük korelasyon bulunmuştur (Wininger & DeSena, 2012).

Zhang, Howell ve Stolarski (2013)'nin dengeli zaman perspektifi (BTP) ile öznel iyi oluş (SWB) arasında nasıl bir ilişki olduğunu test etmeyi amaçladıkları araştırmada ise 1739 katılımcıya Zimbardo Zaman Perspektifi Envanteri (ZTPI), Yaşam Doyumu Ölçeği, Öznel Mutluluk Ölçeği, Pozitif ve Negatif Duygu Listesi, Yaşamda Temel İhtiyaçlar Doyum Ölçeği, Özbelirleme Ölçeği, Öznel İyi Oluş Ölçeği, 6 maddelik memnuniyet anketi uygulanmıştır. Bulgular, BTP'ye sahip olma ile artan yaşam doyumu, mutluluk, pozitif duygu, psikolojik ihtiyaçların doyurulması, öz-belirleme, canlılık, memnuniyet ve azalan negatif duygu arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, işlem ve elde edilen verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

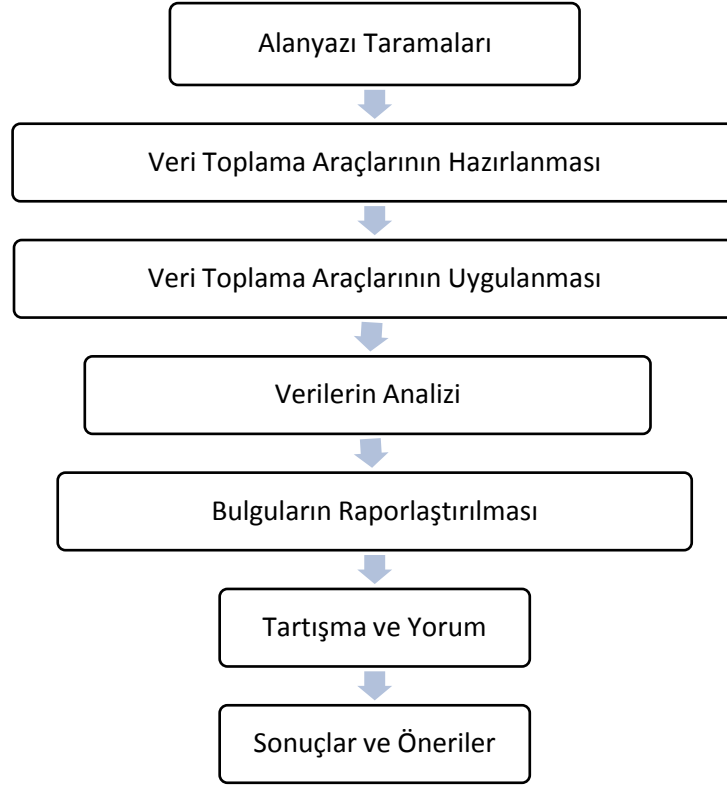
3.1. Araştırmanın Yöntemi

Üniversite öğrencilerinin ait olma düzeylerine göre geleceğe ilişkin tutumlarının incelendiği bu araştırmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, veri toplama amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, “Ait Olma Ölçeği (Ersanlı & Koçyiğit, 2013, Baskıda)” ile “Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği (GYTÖ)” (Güler, 2004) kullanılmıştır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan çalışma grubundan gerekli veriler toplanmıştır. Çalışma gruplarının oluşturulmasında, her tabakanın genelde tüm evren içindeki oranına göre örnekleme temsili edildiği kota örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Balcı, 2010). Elde edilen veriler, SPSS 17.00 ve IBM İstatistik 20 paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve bulgular alanyazındaki benzer ve farklı sonuçlara ulaşılmış araştırmalarla birlikte tartışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin ait olma düzeylerine göre geleceğe ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla planlanan, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Yapılan araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin ait olma düzeylerini ve geleceğe ilişkin tutumlarını ölçekler aracılığıyla var olduğu şekliyle betimlemek, herhangi bir değiştirme yapmadan var olan şekliyle ortaya koymak olduğu için tarama modeli seçilmiştir (Karasar, 2009).

Şekil 2’de araştırmada izlenen süreç ana hatlarıyla gösterilmiştir:

Şekil 2. Araştırmada izlenen süreç

Şekil 2’de görüldüğü gibi öncelikle araştırmanın genel amacına yönelik olarak alanyazın taraması yapılmış; ölçek uygulamaları için gerekli izinler alınmış, bu izinler doğrultusunda 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Belirlenen örneklem doğrultusunda veriler toplanmış, analiz edilmiş ve elde edilen bulgular alanyazın ve ilgili araştırmalar ışığında tartışılmıştır. Son olarak, araştırmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik öneriler yazılarak araştırma süreci tamamlanmıştır.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri (N=22430) oluşturmaktadır. Evren, dört yıllık eğitim veren fakültelerden oluşmuş, daha kısa ya da daha uzun süre eğitim veren fakülteler evrene dahil edilmemiştir.

Araştırmanın örneklemini ise ilgili fakültelerde öğrenim gören, her tabakanın genelde tüm evren içindeki oranına göre örnekleme temsil edildiği kota örnekleme yöntemi (Balcı, 2010) ile belirlenen 800 (475 kız, 325 erkek) öğrenciden oluşmaktadır. Evren ve örneklem bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Evren ve Örneklem Bilgileri

FAKÜLTE	N	%	n	1.SINIF (N)	n	2.SINIF (N)	n	3.SINIF (N)	n	4.SINIF (N)	n	Kız/Erkek
Eğitim Fakültesi	7545	0,33	269	1125	40	1526	54	2257	81	2637	94	177/91
Fen-Edebiyat Fakültesi	4997	0,22	178	884	32	962	34	1132	40	2019	72	97/82
İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi	1150	0,05	41	348	12	330	12	219	8	253	9	16/25
İlahiyat Fakültesi	1716	0,07	61	578	21	599	21	369	13	170	6	36/25
Mühendislik Fakültesi	4774	0,21	170	1092	39	980	35	1025	37	1677	60	113/58
Spor Bilimleri Fakültesi	888	0,03	32	206	7	207	7	217	8	258	9	9/22
Ziraat Fakültesi	1360	0,06	49	238	8	285	10	331	12	506	18	27/22
Toplam (N)	22430	1	800	4471	159	4889	174	5550	199	7520	268	11725/10705
N	800				159		174		199		268	475/325

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu: Örnekleme alınan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerini ve öğrenim gördükleri fakülteleri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi soru listesidir (Ek-1).

3.4.2. Ait Olma Ölçeği (AOÖ): Ersanlı ve Koçyiğit (2013, Baskıda) tarafından geliştirilen AOÖ, 22 maddeden oluşmaktadır (Ek-2). Temel bileşenler analizinde toplam varyansın % 58.52'sini açıklayan üç faktör (özdeğer > 1.00) elde edilmiştir. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı $\alpha=.90$ bulunmuştur. Faktörlere göre güvenilirlik değerleri aile, arkadaş grubu ve meslek faktörleri için sırasıyla .88, .89, .88'dir.

Ölçek formu, “Hiç Katılmıyorum” ile “Tamamen Katılıyorum” arasında 1’den 5’e kadar derecelendirilen beşli likert tipindedir. Ölçek maddeleri sayısal olarak 1-5 arasında değiştiğinden, $1.33 (5-1=4/3= 1.33)$ birimlik kesitler dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda ölçeğin her bir faktör için düşük, orta ve yüksek olarak belirlenen puan aralıkları gösterilmektedir.

Tablo 2. AOÖ İçin Puan Aralıkları

Düzyey	Aile	Arkadaş Grubu	Meslek
Düşük	6-14	7-16	9-21
Orta	15-22	17-25	22-33
Yüksek	23-30	26-35	34-45

3.4.3. Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği (GYTÖ): Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği, üniversite öğrencilerinin kişisel geleceklerine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Güler (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin 40 maddelik ilk formundan sonra faktör analizi çalışmaları tekrarlanmış, 15 maddelik kısa form oluşturulmuştur (Ek-3). 15 maddelik kısa formun geliştirilme sürecinde kullanılan promaks rotasyonlu temel bileşenler analizine göre toplam varyansın % 59'unu açıklayan, üç faktör (özdeğer > 1.00) elde edilmiştir. Her bir alt-ölçek beş maddeden oluşmakta ve geleceğe olumlu, kaygılı ve planlı yönelimleri ölçmektedir. Güvenirlik katsayıları, Olumlu, Kaygılı, Planlı alt-ölçekleri için sırasıyla, .80, .81 ve .79, tüm ölçek için ise .84 olarak bulunmuştur. Ayrıca, Olumlu, Kaygılı, Planlı Yönelimlerin ve GYTÖ'nin test-tekrar-test katsayıları sırasıyla .70, .76, .71 ve .78 olarak bulunmuştur (Güler, 2004).

3.5. Verilerin Toplanması

Ölçek uygulamaları için alınan gerekli izin (Ek-4) doğrultusunda, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Her sınıf düzeyinde öğrencilere çalışmanın amacı, ölçeği nasıl yanıtlayacakları anlatılmış; 06.11.2013-27.11.2013 tarihleri arasında uygulamalar tamamlanmıştır. Yaklaşık 10-15 dakika süren uygulamalarda herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Uygulamalardan elde edilen veriler SPSS 17.00 ve IBM 20.00 istatistik paket programına aktarılmıştır. Öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, örnekleme alt grupların büyüklüğünün 50'den fazla olduğunda kullanılması tavsiye edilen (Köklü, Büyüköztürk, & Çokluk-Bökeoğlu, 2006) Kolmogorov- Smirnov testi, diğer gruplar Shapiro-Wilk testi ile belirlenmiştir. Cinsiyet ve aileye, arkadaş

grubuna, mesleğe ait olma düzeyine göre geleceğe ilişkin tutum verilerinin normal dağılım göstermediği görülmüştür ($p < .05$).

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, iki bağımsız grup arasındaki farklılıkların testi için kullanılan nonparametrik yöntem olarak Mann Whitney U ve sürekli değişkenlere ait üç veya daha fazla grubun karşılaştırılmasını sağlayan, tek yönlü varyans analizinin nonparametrik alternatifi olan Kruskal Wallis testi kullanılmıştır (Kalaycı, 2010). Araştırmada tüm analizler için anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Tezin bu bölümünde, araştırmada öne sürülen denenceleri test etmek üzere yapılan istatistiksel analizlere ve bu analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Denence 1: Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı olarak değişmektedir.

Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Mann Whitney U testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Geleceğe Yönelik Tutumlarına Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları

Geleceğe İlişkin Tutum	Cinsiyet	N	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamı	U	p
Olumlu	Kız	475	394,86	187558,00	74508	.401
	Erkek	325	408,74	132842,00		
Kaygılı	Kız	475	412,63	196000,50	71424,50	.072
	Erkek	325	382,77	124399,50		
Planlı	Kız	475	409,06	194302,00	73123	.201
	Erkek	325	387,99	126098,00		

Tablo 3'te görüldüğü üzere, öğrencilerin geleceğe yönelik tutum puanları sıra ortalamaları dikkate alındığında, kız öğrencilerin geleceğe yönelik planlı ve kaygılı yönelim puan sıra ortalamalarının daha yüksek; erkek öğrencilerin ise olumlu yönelim puan sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Fakat üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarındaki bu farklılığın anlamlı

olmadığı anlaşılmıştır ($p>.05$). Bu bulgular araştırmanın birinci denencesini doğrulamamaktadır.

Denence 2: *Aileye ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.*

Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının aileye ait olma düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Kruskal Wallis testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Aileye Ait Olma Düzeylerine Göre Geleceğe Yönelik Tutumlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Geleceğe İlişkin Tutum	Aileye Ait Olma	N	Sıra Ortalamaları	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Olumlu	Düşük	28	199,73	2	46,98	.000**	Düşük-Yüksek , Orta-Yüksek
	Orta	60	265,76				
	Yüksek	712	419,75				
Kaygılı	Düşük	28	453,16	2	7,18	.028*	Orta-Yüksek
	Orta	60	466,63				
	Yüksek	712	392,86				
Planlı	Düşük	28	196,66	2	44,73	.000**	Düşük-Yüksek , Orta-Yüksek
	Orta	60	275,48				
	Yüksek	712	419,05				

* $p<.05$ ** $p<.001$

Tablo 4’te görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının aileye ait olma düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<.05$). Öğrencilerin geleceğe yönelik tutum puanları sıra ortalamaları dikkate alındığında aileye ait olma düzeyi yüksek olan öğrencilerin geleceğe yönelik olumlu ve planlı yönelim puan sıralamalarının yüksek, kaygılı yönelim puan sıralamalarının düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, araştırmanın ikinci denencesini doğrulamaktadır.

Denence 3: Arkadaş grubuna ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.

Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının arkadaş grubuna ait olma düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Kruskal Wallis testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Arkadaş Grubuna Aitlik Düzeylerine Göre Geleceğe Yönelik Tutumlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Geleceğe İlişkin Tutum	Ark.Grubuna Ait Olma	N	Sıra Ortalamaları	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Olumlu	Düşük	29	300,33	2	23,70	.000**	Düşük-Yüksek, Orta-Yüksek
	Orta	115	320,41				
	Yüksek	656	418,97				
Kaygılı	Düşük	29	455,62	2	4,22	.121	-
	Orta	115	429,82				
	Yüksek	656	392,92				
Planlı	Düşük	29	278,97	2	37,13	.000**	Düşük-Yüksek, Orta-Yüksek
	Orta	115	299,61				
	Yüksek	656	423,56				

**p< .001

Tablo 5’te görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik olumlu ve planlı yönelimlerinin arkadaş grubuna ait olma düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur (p<.05). Ayrıca üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygılı yönelimlerinin arkadaş grubuna ait olma düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05). Bulgular öğrencilerin geleceğe yönelik tutum puanları sıra ortalamaları dikkate alındığında arkadaş grubuna ait olma düzeyi yüksek olan öğrencilerin geleceğe yönelik olumlu ve planlı yönelim puan sıralamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kaygılı yönelim puan sıralamalarının aralarında anlamlı farklılık bulunmasa da arkadaş grubuna ait olma düzeyi yüksek olan öğrencilerin kaygılı yönelim puan sıralamaları ait olma düzeyi

düşük ve orta olan öğrencilerden düşüktür. Bulgular araştırmanın üçüncü denencesini doğrulamaktadır.

Denence 4: Mesleğe ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.

Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının mesleğe ait olma düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Kruskal Wallis testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Mesleğe Ait Olma Düzeylerine Göre Geleceğe Yönelik Tutumlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Geleceğe İlişkin Tutum	Mesleğe Ait Olma	N	Sıra Ortalamaları	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Olumlu	Düşük	61	385,05	2	62,13	.000**	Düşük-Orta, Orta-Yüksek
	Orta	226	301,61				
	Yüksek	513	445,90				
Kaygılı	Düşük	61	431,17	2	28,90	.000**	Orta-Yüksek
	Orta	226	465,26				
	Yüksek	513	368,32				
Planlı	Düşük	61	391,47	2	33,64	.000**	Orta-Yüksek
	Orta	226	327,74				
	Yüksek	513	433,63				

**p< .001

Tablo 6’da görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının mesleğe ait olma düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur (p<.05). Öğrencilerin geleceğe yönelik tutum puanları sıra ortalamaları dikkate alındığında mesleğe ait olma düzeyi yüksek olan öğrencilerin geleceğe yönelik olumlu ve planlı yönelim puan sıralamalarının yüksek, kaygılı yönelim puan sıralamalarının düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgular araştırmanın dördüncü denencesini doğrulamaktadır.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Denence 1: Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları cinsiyete göre değişmektedir.

Geleceğe yönelik tutum puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerin geleceğe yönelik planlı ve kaygılı yönelim puan sıra ortalamalarının, erkek öğrencilerin ise olumlu yönelim puan sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı olarak değişmediği anlaşılmaktadır.

Araştırmanın bu denencesi, her bireyin yaşamdan beklentilerinin farklı olması ve geleceğinde belirsizlikler içermesi nedeniyle, gençlerin geleceğe yönelimlerinin de cinsiyete dayalı olarak değişebileceği düşüncesiyle oluşturulmuştur. Fakat araştırma bulguları bu denenceyi desteklememiştir. Güler-Edwards ve İmamoğlu (2007)'nin yapmış oldukları çalışmada da gençlerin geleceğe yönelimlerinin cinsiyete göre önemli bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, öğrencilerin cinsiyete göre gelecek umutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuyla da benzerlik göstermektedir (Oksal & Sadioğlu, 2009). Heckel ve Rajagopal (1975)'in araştırma sonuçları da benzer şekilde kız ve erkeklerin benzer hedef, hayal ve arzulara sahip olduğunu göstermiştir. Zaman perspektifi çalışmalarında da, gelecek zaman perspektifi ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (Vazquez & Rapetti, 2006). Çalışkan (2004)'in çalışmasında da öğrencilerin geleceğe yönelik umutlarının hem kız öğrenciler için hem de erkek öğrenciler için aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anlamlı farklılık görülmesi de kız öğrencilerin geleceğe yönelik kaygılı tutum puan sıralamalarının daha yüksek olduğunu gösteren bulgular, Güler-Edwards ve

İmamoğlu (2007)'nin araştırma sonuçları ile tutarlıdır. Mütevellioğlu, Zanbak ve Mert (2010)'in araştırma sonuçları da kızların erkeklere göre geleceklere konusunda daha kaygılı olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, erkeklerin geleceğe yönelik olumlu yönelim puanı sıra ortalamalarının kızlardan yüksek olduğu bulgusu, erkeklerin, kız öğrencilere kıyasla iş/meslek yaşamında kendilerini bekleyen sorunların farkında olma ve bu sorunlarla baş edecek gücü kendisinde bulma konusunda daha öz güvenli olduğu sonucu ile benzerlik göstermektedir.

***Denence 2:** Aileye ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.*

Bulgular, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının aileye ait olma düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir. Aileye ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.

Bireyin ilk ve temel bağı olan aileye ait olma duygusunun geleceğe daha olumlu bakmayı, bugünü, geleceği daha etkili ve güzel kılacak şekilde yaşamayı desteklediği bilinmektedir. Gençoğlu (2006) aile ilişkileri düzeyi yüksek üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeyinin yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Sonuçlar aileden alınan sosyal desteğin, gencin kişisel ve sosyal yaşamında büyük önem taşıdığını yansıtmaktadır. Geleceğe yönelik kaygı duyan öğrencilerin aile işlevlerini daha sağlıklı bulduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları da bu sonucu desteklemektedir (Türküm, Kızıltafi, Bıyık & Yemenici, 2005).

Ergenlikle birlikte her ne kadar akran gruplarıyla daha yoğun bir etkileşim dikkat çekse de, ebeveynler ve aile halen gencin hayatında en temel belirleyici olmayı sürdürmekte (Karabekiroğlu, 2009), geleceği ve hayatı planlama gibi konularda karar vermede etkili olmaktadır. Ergenlikten itibaren hem değişen bedenine, psikolojik

olgunluğuna, hem de değişen toplumsal ve sosyal yapıya uyum sağlamaya çalışan ve geleceğe ilişkin planlarının sorumluluğunu da üstlenen gençler, bu süreçte ebeveynlerinin kendisinin yanında olduğunu bilmek istemektedir. Eğer ailesinin yanında olmadığını hissederse, bu durum aile ilişkilerinden kaynaklanan bir duygusal yalnızlık hissini beraberinde getirmektedir (Özatça, 2009). Üniversite öğrencilerinin hayat için gerekli olan bilgi ve becerilerin yanında, kendi örf ve âdetleri içerisinde ruhsal, ahlâki, sosyal ve kültürel konularda gelişimleri gibi pek çok konuda bilgili ve bilinçli davranışlar sergilemeleri beklenmektedir (Bener & Günay, 2012). Bununla birlikte mezuniyet sonrası yaşam; öğrencilik yıllarından farklı ilişkiler geliştirme ve farklı sorumlulukları yerine getirmeyi gerektirmektedir. Özellikle meslek seçiminde akılcı kararlar almamış, yeterince fiziksel ve duygusal hazırlık yapmamış bireyler, iş yaşamının ilk dönemlerinde bir bocalama yaşamaktadır (Karabekiroğlu, 2009). Gençlerin önemli bir kesiminin iş ve meslek yaşamında karşılaşacakları olası sorunlarla baş etmede desteğe gereksinmesi olduğu bilinmektedir (Mütevelliöğlu, Zanbak & Mert, 2010). Artık kendilerine daha az zaman ayırabildikleri bu geçiş döneminde, genç bireyler için karşılaştıkları güçlüklerle baş etmelerinde kendilerine destek olacak en önemli sosyal destek grubu ailesidir. Ailesi ile güçlü ilişkileri bulunduğunu, ailesi tarafından kabul edildiğini ve ailenin bir parçası, değerli bir üyesi olduğunu hissedemeyen bireyler için tüm bu güçlüklerle baş etme zorlaşmaktadır. Ailenin desteği, gencin kendini değerli ve yeterli hissetmesine yardımcı olduğu gibi uyaran oluşturarak karar verme sürecini hızlandırmak, motivasyonu artırmak gibi katkılar sağlamaktadır (Özatça, 2009). Gençlerin ailelerinden aldıkları destek arttıkça problem çözme becerilerinin de arttığı bilinmektedir (Türküm vd, 2005). Dolayısıyla ailesinin bir parçası olduğunu hisseden gençlerin, gelecekle ilgili daha olumlu beklentilere sahip olması, gelecek zamana yönelik planlı yönelimde bulunması, geleceğin belirsizliğiyle baş edecek güce sahip olduğunu hissederek daha az kaygı duyması beklenen bir durumdur.

Denence 3: *Arkadaş grubuna ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.*

Bulgular, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının arkadaş grubuna ait olma düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını göstermektedir. Arkadaş grubuna ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.

Üniversite öğrencileri kısmen ergenlik, kısmen de genç yetişkinlik döneminin özelliklerini taşımaktadır. Üniversite yıllarında gençler, yeni bir çevreye uyum sağlamak, yeni sorumluluklar almak ve akademik güçlükler vb. problemlere ek olarak ailelerinden ayrılıp uzakta yaşamak zorunda kalmaktadır (Türküm vd. , 2005). Aidiyet ihtiyacının, sosyal destek ve kabulün özel bir önem kazandığı (Akın, Usta & Eroğlu, 2013) bu dönemde, çocukluk yıllarından farklı bir biçimde kişi, bireysel olarak yeni ilişkiler kurma isteği içerisinde. Hiç şüphesiz ki bu dönemin en önemli konusu arkadaşlık ilişkileridir. Özellikle, akran grubuna kabul edildiği hissi, davranış ve düşüncelerin onaylanması, dostluklarda hissedilen yakınlık bu dönemin odak noktalarındandır. Arkadaşlık, ergenlik döneminde oldukça önemli ve toplumsal ilişkiler kurması açısından da rahatlatıcı bir öge iken arkadaşsızlık bireyde yalnızlık ve eksiklik duygusu yaratmaktadır. Yardımlaşarak, paylaşarak duygusal alışverişe girdikleri, birlikte toplumsal ilişkilerinin temelini attıkları arkadaş grubunun bir parçası olmak, genç bireyler için oldukça önemlidir. Bu aidiyeti hissedilen gençler, kendi kişiliğini yansıtan ve ayna yerine geçen arkadaşlarıyla kendi kişiliğini tanımakta, insanlarla geçinmeyi ve işbirliğini öğrenmektedir (Bayhan & Işıtan, 2010). Akran grubu özellikle ergenlik döneminden itibaren kişinin kendisini test etmesini, denemesini ve başkalarıyla başa çıkmasını öğretmekte, kendini kanıtlama zemini olarak işlev görmektedir. Böylece sosyal hareketlerini başlatma fırsatı bulan genç bireyler, ileriki yaşamında sosyal uyum ve katılıma daha emin ve daha kolay bir biçimde yaklaşmaktadır. Böylelikle akran grubu gencin sosyal öğrenme deneyimlerini artırmakta, geleceği daha olumlu görmesini desteklemektedir (Demir, Baran & Ulusoy, 2005). Başkalarına ve geleceğe ilginin arttığı bu dönemde, yakın ilişkileri ve kabul hissini deneyimlediği arkadaş grubu, gençlerin geleceğini planlama sürecinin ve gelecek beklentilerinin de bir parçasıdır. Kimlik duygusu edinebilmiş gençler yakın ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürme, iş ve eş seçebilme, toplum içinde erişkin sorumluluğuna sahip olma (Derman, 2008) gibi toplumsal becerilerini

geliştirerek (Bayhan & Işıtan, 2010) geleceğe hazırlanmaktadır. Bu açıklamalardan, gençlerin geleceğe daha olumlu yönelmesinin, geleceğe yönelik daha az kaygı duymasının ve geleceği şimdiden planlamasının her şeyden önce güçlü sosyal destek bulmalarına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

***Denence 4:** Mesleğe ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılıdır.*

Bu denenceye ilişkili bulgular, mesleğe ait olma düzeyi yüksek olan öğrencilerin, geleceğe yönelik tutumlarının daha olumlu, planlı ve daha az kaygılı olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, üniversite sonrasında iş hayatının, öğrencilerin geleceğini şekillendirmesinde önemli bir belirleyici olmasından dolayı beklenen bir durumdur. İş bulma olanağı, mesleki saygınlık, ilgi, beceri ve değerlerine uygunluk gibi pek çok faktörün etkisiyle verilen mesleki kararın sonrasında, üniversite öğrencisi kendini seçtiği mesleğin bir parçası olarak hissetmiyorsa, gelecek algısı daha belirsiz olur ve onu daha karamsar bir bakış açısına itebilir. Eğer kendini seçtiği mesleğe ait hissediyorsa, geleceğin teminatı gibi de düşünülen mesleğini doyum olarak icra edebileceği için öğrencilerin geleceğe yönelik daha olumlu tutumlar göstermesi beklenen bir sonuçtur.

Ülkemizde, meslek seçimi aşamasındaki bireylerin ilgi ve yetenekleri bakımından kendilerini tanıma fırsatı ne yazık ki yeterince sağlanamamaktadır. Lise son sınıfta öğrenim gören öğrenciler, meslek yaşamlarına geçiş için bir hazırlık dönemi olan üniversitedeki öğrenimlerine, ilgi ve yetenekleri ile değil, aldıkları puan ve test becerileri doğrultusunda başlamaktadırlar. Bu durum öğrencilerin daha sonraki aşamalarda öğrenimlerini tamamlamamalarına ya da eğitimini aldığı meslekten başka mesleklere yönelmelerine yol açmaktadır (Yanık, Sezen & Sarı- Uzun, 2012). Gençlerin ancak üçte birinden azının üniversiteyi bitirince çok zorlanmadan beklentilerine uygun bir iş bulabileceğini umduğunu ortaya koyan araştırmalar da

bunu doğrulamaktadır (Mütevelliöğlu, Zambak & Mert, 2010). Bu durum mesleğe duyulan ait olma hissini azaltan bir faktör olarak da görölmektedir.

Bununla birlikte, gelecek zaman perspektifi ile okula ait olma ve okula kabul arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Adelabu, 2007). Üniversiteler, öğrencilerin mesleki donanımının kazanıldığı eğitim kurumlarıdır. Okulun kabulü, eğitimi alınan mesleğin bir parçası olma hissi, üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerini etkilemektedir. Üniversitelerin öğrencileri mesleğe hazırlama işlevi düşünöldüğünde, üniversitede aldıkları eğitim ile mesleğinin bir parçası olup olamayacaklarının farkına varan öğrenciler, mezuniyet sonrası dönem için iyimser ya da karamsar olabilirken, geleceğın belirsizliğine ilişkin de kaygı duyabilirler. Akademik başarının mesleğe ilişkin yeterliği ve mesleğe ait olmayı etkileyebileceği düşüncesiyle yapılan araştırmalarda, akademik başarısı yüksek öğrencilerin daha iyimser olduğu sonucuna ulaşılmıştır (El-Anzi, 2005). Bu sonuçlar araştırmamızın bu denencesini desteklemektedir. Başka bir araştırmada, meslek seçimi yapılırken mesleği sevmeye, iş bulma olanağı, ailenin istemesi, danışmanın yönlendirmesi, puan yetersizliği gibi faktörlerle meslek seçimi yapan öğrencilerin % 8'inin gelecekte başka bir meslek yapmayı düşündükleri ortaya koyulmuştur (Ekiz, 2006). Dolayısıyla, uygun mesleki tercihler yapmış kişilerin, geleceklerine yönelik olumlu beklentiler içinde olmalarının (Tuncer, 2011b) beklenen bir sonuç olduğu anlaşılmaktadır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, cinsiyete ve ait olma düzeylerine göre üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları incelenmiştir. Bu amaçla 800 üniversite öğrencisinden oluşan örneklemden, Kişisel Bilgi Formu, Ait Olma Ölçeği ve Geleceğe Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin analizi ile araştırmanın denenceleri test edilmiştir. Bulgular, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı olarak değişmediğini göstermiştir. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutum puanları sıra ortalamaları dikkate alındığında, kız öğrencilerin geleceğe yönelik planlı ve kaygılı yönelim puan sıra ortalamaları, erkek öğrencilerin ise olumlu yönelim puan sıra ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Ait olma düzeylerine göre incelendiğinde, aileye, arkadaş grubuna ve mesleğe ait olma düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılı olduğu bulunmuştur.

Bu bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumlarının cinsiyete göre değişmediği, ait olma düzeyleri yüksek olan öğrencilerin geleceğe yönelik tutumlarının daha olumlu, daha planlı ve daha az kaygılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Varılan bu sonuçtan yola çıkarak ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek, alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve diğer uzmanlara yardımcı olabilecek öneriler aşağıda verilmiştir.

6.1. Psikolojik Danışmanlara Öneriler

- Gençlerin uygun mesleki ve bireysel kişilik özelliklerini kazanmalarını desteklemek amacıyla gelecek kaygılarının veya beklentilerinin belirlenmesi önemlidir. Bu nedenle, geleceklerini sağlıklı yapılandırmaları doğrultusunda

hedefler oluşturmaları için gençlere bugünkü gerçeklerin anlatılmasını ve anlaşılmasını sağlayacak eğitsel etkinliklere yer verilmesi; öğrencilerin geleceğe ilişkin tüm olasılıkları düşünerek geleceğe yönelik gerçekçi ve olumlu tutum geliştirmelerinin desteklenmesi;

- Mesleğe ait olmanın, bireyin kişilik özelliklerine, ilgi, yetenek, beceri ve değerlerine uygun mesleki tercih yapmış olmasıyla ilişkili olduğu düşünüldüğünde; genç bireylerin, mesleğe ait olma duygusunu kazanması için mesleki karar verme sürecinde gençlere daha etkili mesleki rehberlik hizmetlerinin sunulması;
- Aileye ait olma duygusunun aile tarafından kabulü, etkili bir iletişimi, içten paylaşımı içerdiği düşüncesinden hareketle, aile ile genç bireylere yönelik sağlıklı ilişki geliştirme programlarının uygulanması;
- Arkadaş grubuna ait olma duygusu ergenlikten itibaren kritik bir önem arz ettiği için özellikle kimlik kazanımı sürecinde akran etkisi de göz önünde bulundurulduğunda, ergenlikten itibaren, arkadaş seçimi üzerine rehberlik ve danışma hizmetlerinin verilmesi;
- Özellikle kız öğrencilerin geleceğe yönelik kaygı düzeylerinin azaltılması amacıyla, öncelikle kaygılarının neler olduğunun belirlenmesi ve bu doğrultuda gelecekteki olası durumların ve olayların pozitif yorumlanmasına yardımcı olmak amacıyla grup çalışmalarının düzenlenmesi önerilmektedir.

6.2. Araştırmacılara Öneriler

- Özellikle hayata atılmaya hazırlanan üniversite öğrencilerinin gelecekleri ile ilgili çalışmalar önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin geleceğe yönelik tutumlarını etkilediği düşünülen ve bireysel farklılıklara yol açan başka değişkenleri (farklı yaş grupları, sosyoekonomik düzey vb.) ele alan;

- Öğrencilerin geleceğe ilişkin karar verme süreç ve stratejilerinin duyuşsal, davranışsal ve bilişsel olarak geleceğe yönelik tutumlarından nasıl etkilendiğini inceleyen;
- Temel bir gereksinim olan ait olma duygusunun geliştirilmesinin gereği ve önemi düşünöldüğünde, ait olma duygusu ve ait olmanın mevcut duruma, geleceğe yönelik motivasyona etkisini araştıran çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, J. & Nettle, D. (2009). "Time Perspective, Personality and Smoking, Body Mass and Physical Activity: An Empirical Study", *British Journal of Health Psychology*, 14(1), 83-105.
- Adelabu, D. H. (2007). "Time Perspective and School Membership As Correlates to Academic Achievement Among African-American Adolescents", *Adolescence-San Diego*, 42(167), 525-538.
- Adler, A. (2000). *Bireysel Psikoloji, Sosyal Roller ve Kişilik*. T. Yörükcan (Çev.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Agarwal, A., Tripathi, K. K. & Srivastava, M. (1983). "Social Roots and Psychological Implications of Time Perspective", *International Journal of Psychology*, 18(1-4), 367-380.
- Akın, A., Usta, F. & Eroğlu, N. Ç. (2013). "Ergenlerde Topluluk Hissi Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, (2), 16-25.
- Akpınar, O. & Öz, S. (2013). "Gerçeklik Terapisi: Özellikler, Temel Kavramlar, Tedavi, Uygulama ve Değerlendirme", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43). 1-22
- Alaca, F. (2011). *İki Dilli Olan ve Olmayan Öğrencilerde Okul Yaşam Kalitesi Algısı ve Okula Aidiyet Duygusu İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez no: 299917).
- Alderfer, C. P. (1969). "An Empirical Test of A New Theory of Human Needs", *Organizational Behavior and Human Performance*. (4), 142-175.
- Alderfer, C. P., Kaplan, R. E. & Smith, K. K. (1974). "The Effect of Variations in Relatedness Need Satisfaction on Relatedness Desires", *Asq*, 19(4). 507-532

- Allemand, M. (2008). "Age Differences in Forgivingness: The Role of Future Time Perspective", *Journal of Research in Personality*, 42(5), 1137-1147.
- Ansbacher, H. (1992). "Alfred Adler's Concepts of Community Feeling and of Social Interest and The Relevance of Community Feeling for Old Age", *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory*, 48(4), 402-412.
- Artar, M. (2003). "Depremi Yaşayan Ergenlerin Gelecek Beklentilerinin İçeriği", *Kriz Dergisi*, 11(3), 21-27.
- Avcı, S. (2013). "Relations Between Self Regulation, Future Time Perspective and The Delay of Gratification in University Students", *Education*, 133(4), 525-537.
- Avcı, S. & Erden, M. (2009). "Gelecek Zaman Algısı Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(37), 1-12.
- Aytaç, S. (1997). *Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi, Planlaması, Geliştirilmesi, Sorunlar*. İstanbul: Epsilon.
- Bailey, M. & McLaren, S. (2005). "Physical Activity Alone and With Others As Predictors of Sense of Belonging and Mental Health in Retirees", *Aging & Mental Health*, 9(1), 82-90.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (8.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Baumeister, R. & Leary, M. (1995). "The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments As A Fundamental Human Motivation", *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Bay, E., Hagerty, B. M., Williams, R. A., Kirsch, N. & Gillespie, B. (2002). "Chronic Stress, Sense of Belonging and Depression Among Survivors of Traumatic Brain Injury", *Journal of Nursing Scholarship*, 34(3), 221-226.
- Bayhan, P. & Işıtan, S. (2010). "Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış", *Aile ve Toplum*, 20(5), 33-44.

- Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji* (11.Baskı). İstanbul: İnkılap.
- Bayraktar, G. (2007). *Güreşçilerin Psikolojik İhtiyaçları ile Atılganlık Düzeylerinin Bireysel Başarılarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez no: 211837).
- Baysal, A. & Buluş, M. (2001). "PDR Öğrencilerinin Psikolojik Gereksinim Düzeyleri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (9), 19-27.
- Bener, Ö. & Günay, G. (2012). "Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1). 1-27
- Bilge, F. (1990). *Sporcuların Psikolojik İhtiyaçları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 12424).
- Bitter, J. R. (2007). "Am I An Adlerian?", *The Journal of Individual Psychology*, 63(1). 3-31
- Blackhart, G. C., Nelson, B. C., Winter, A. & Rockney, A. (2011). "Self-Control in Relation to Feelings of Belonging and Acceptance", *Self and Identity* (10), 152-165.
- Boeree, C. G. (2006). *Personality Theories*, Abraham Maslow. (s. 1-11). http://www.social-psychology.de/do/pt_maslow.pdf Adresinden 13.02.2013 tarihinde erişilmiştir.
- Bouffard, L., Bastin, E. & Lapierre, S. (1996). "Future Time Perspective According to Women's Age and Social Role During Adulthood", *Sex Roles*, 34(3/4), 253-285.
- Bowlby, J. (1991). "Obituary". *Child Psychol. Psychiat*, 32(2), 215-217.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. T. V. Soylu. (Çev.) İstanbul: Pinhan.(Özgün Eser, 1969).

- Bozkurt, H. (2010). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının, Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez no: 263469).
- Brown, J. D. & Marshall, M. (2001). Great Expectation: Optimism and Pessimism in Achievement Settings. E. C. Chang (Ed.), *Optimism & Pessimism Implications For Theory, Research and Practice*. (s. 239-256). Washington: American Psychological Association.
- Brown, T. & Swenson, S. (2005). "Identifying Basic Needs: The Contextual Needs Assessment". *International Journal of Reality Therapy*, XXIV(2), 7-10.
- Burchsted, S. (2003). *Future Studies: Preparing Learners for Success in the 21st Century*. New Horizons Learning. 10.10.2013 tarihinde <http://education.jhu.edu/PD/newhorizons/future/articles/future-studies/> adresinden erişilmiştir.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.
- Buyruk, M. (2009). *Ailenin Sosyo Ekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri: İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi İnönü Anadolu Teknik, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez No: 308715).
- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez No: 186996).
- Calster, K. V., Lens, W. & Nuttin, J. R. (1987). "Affective Attitude Toward the Personal Future: Impact on Motivation in High School Boys", *American Journal of Psychology*, 100(1), 1-13.

- Capps, M. A. (2003). *Characteristics of A Sense of Belonging and Its Relationship to Academic Achievement of Students in Selected Middle Schools in Region IV and VI Education Service Centers, Texas*. (Doktora Tezi). Texas A&M University. <http://repository.tamu.edu/bitstream/handle/1969.1/1584/etd-tamu-2003C-EDAD-Capps-1.pdf?sequence=1> adresinden erişildi.
- Carver, C. S. & Scheier, M. F. (2002). Optimism. C. R. Snyder & S. Lopez (Ed.) *Handbook of Positive Psychology*. (s. 231-243). New York: Oxford University Press.
- Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. A., Lonczak, H. S. & Hawkins, J. D. (2004). "Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive Youth Development Programs", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* , 591, 98-124.
- Chapman, A. (2001). *Maslow's Hierarchy of Needs*. 14.03. 2013 Tarihinde Businessballs.Com:Http://Www.Businessballs.Com/Maslow.Htm Adresinden Alındı.
- Cherry, K. (T.y.). *Horney's List Of Neurotic Needs*. 25.06.2013 Tarihinde PsychologyAbout.Com:Http://Psychology.About.Com/Od/Theoriesofpersonality/A/Neuroticneeds.Htm Adresinden Alındı.
- Cherry, K. (T.y.b). *Henry Murray and Psychogenic Needs*. 23.06.2013 Tarihinde About.Com:Http://Psychology.About.Com/Od/Theoriesofpersonality/A/Psychogenic.Htm Adresinden Alındı.
- Cihangir-Çankaya, Z. (2009). "Öğretmen Adaylarında Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ve İyi Olma", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 691-711.
- Cockshaw, W. D. & Shochet, I. (2010). "The Link Between Belongingness and Depressive Symptoms: An Exploration in The Workplace Interpersonal Context", *Australian Psychologist*, 45(4), 283-289.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları*. T. Ergene. (Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık.

- Corsini, R. J. & Wedding, D. (2012). *Modern Psikoterapiler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Coudin, G. & Lima, M. L. (2011). "Being Well As Time Goes By: Future Time Perspective and Well-Being", *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 11(2), 212-239.
- Çalışkan, E. A. (2004). *Milli Eğitimi Geliştirme Projesine Bağlı Okullardaki Öğrencilerin Gelecek Zaman Perspektifleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 147921).
- Çaylar, G. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Beklentilerine Etki Eden Faktörler, Bu Faktörlerin Birbirleriyle İlişkileri ve Bireylerin Depresyon, Anksiyete Hislerine Olan Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 271787).
- Deci E. L. & Ryan R M. (2000). "The 'What' and 'Why' of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior, Psychological Inquiry", *An International Journal for the Advancement of Psychological Theory*, 11(4), 227-268
- Demir, İ. (2011). "Functions of Identity Scale: Turkish Validity and Reliability", *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(2), 579-586.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G. & Ulusoy, D.(2005). "Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnekleme", *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 83-108
- Derman, O. (2008). "Ergenlerde Psikososyal Gelişim", *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
- Deveci, H. (2007). *Öğretmenlerin Psikolojik İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler

Enstitüsü, Konya. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 211398).

- Doğan, T. & Eryılmaz, A. (2012). "Akademisyenlerde İşle İlgili Temel İhtiyaç Doyumu ve Öznel İyi Oluş", *Ege Akademik Bakış*, 12(3), 383-389.
- Drake, L., Duncan, E., Sutherland, F., Abernethy, C. & Henry, C. (2008). "Time Perspective and Correlates of Well-being", *Time & Society*, 17(1), 47-61.
- Dunkel, C. S. & Weber, J. L. (2010). "Using Three Levels of Personality to Predict Time Perspective", *Curr Psychol.*(29), 95-103.
- Duru, E. (2007). "Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin Türk Kültürüne Uyarlanması", *Eurasian Journal of Educational Research*(26), 85-94.
- Duru, E. (2008a). "Üniversiteye Uyum Sürecinde Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Doğrudan ve Dolaylı Rollerini", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 13-24.
- Duru, E. (2008b). "Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Rolü", *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(61), 15-24.
- Ecke, Y. V., Chope, R. C. & Emmelkamp, P. M. (2006). "Bowlby and Bowen: Attachment Theory", *Counselling and Clinical Psychology Journal*, 3(2).81-108
- Ekiz, D. (2006). "Sınıf Öğretmenliği Mesleğine Yönelen Adayların Profilleri ve Geleceğe Yönelik Beklentilerinin İncelenmesi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 131-147.
- El-Anzi, F. O. (2005). "Academic Achievement and Its Relationship With Anxiety, Self-Esteem, Optimism and Pessimism in Kuwaiti Students", *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 33(1), 95-104.
- Eren, A. (2007). "Gelecek Zaman Perspektifi Ölçeği", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 6(12), 79-96.

- Eren, A. & Tezel, K. V. (2010). "Factors Influencing Teaching Choice, Professional Plans About Teaching and Future Time Perspective: A Mediatonal Analysis", *Teaching and Teacher Education*. (26), 1416-1428.
- Ersanlı, K. (2012). *Benliğin Gelişimi ve Görevleri*, Ankara: DH Basın Yayın
- Ersanlı, K. & Koçyiğit, M. (2013, Baskıda). "Ait Olma Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri", *Turkish Studies Sosyal Bilimler Sayısı*, 8(12)
- Eryılmaz, A. (2011). "Ergen Öznel İyi Oluşu ile Olumlu Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(3), 209-215.
- Eryılmaz, A. & Dereli, E. (2011). "Psychometric Properties of Time Orientation During Classroom Disengagement Scale", *Elementary Education Online*, 10(3), 1178-1190.
- Evans, F. B. (2005). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal Theory and Psychotherapy*. New York: Routledge.
- Faircloth, B. S. & Hamm, J. V. (2005). "Sense of Belonging Among High School Students Representing 4 Ethnic Groups", *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 293-309.
- Feist, J. (1990). *Theories of Personality* (2nd Edition). Harcourt College Publishers
- Ferguson, E. D. (2010). "Adler's Innovative Contributions Regarding the Need to Belong", *The Journal of Individual Psychology*. 66(1).1-7
- Freeman, T. M., Anderman, L. H. & Jensen, J. M. (2007). "Sense of Belonging in College Freshmen at the Classroom and Campus Levels", *The Journal of Experimental Education*, 75(3), 203-220.
- Frey, L. M. & Wilhite, K. (2005). "Our Five Basic Needs: Application For Understanding The Function of Behavior". *Intervention In School and Clinic*. 40(3), 156–160.

- Gao, Y. J. (2011). "Time Perspective and Life Satisfaction Among Young Adults in Taiwan", *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(6), 729-736.
- Geçtan, E. (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis
- Gellert, P., Ziegelmann, J. P., Lippke, S. & Schwarzer, R. (2012). "Future Time Perspective and Health Behaviors: Temporal Framing of Self-Regulatory Processes in Physical Exercise and Dietary Behaviors", *Ann. Behav. Med.*(43), 208-218.
- Gençoğlu, C. (2013). Duygu Odaklı Terapiye Dayalı Duygusal Farkındalık Eğitiminin Genç Yetişkinlerin İyimserlik Düzeylerine Etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Gjesme, T. (1979). "Future Time Orientation As A Function of Achievement Motives, Ability, Delay of Gratification and Sex", *The Journal of Psychology*. 101(2), 173-188.
- Gjesme, T. (1983). "Introduction: An Inquiry Into the Concept of Future Orientation", *International Journal of Psychology*, 18, 347-350.
- Gherman, C. M. (2012). "Maslow Pyramid-Possible Interpretation", *International Journal of Learning & Development*, 2(1). 581-592
- Glasser, W. (1999). *Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi Seçim Teorisi*. İstanbul: Hayat.
- Göçener, D. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Düzeyleri ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 273324).
- Greene, B. A. & DeBacker, T. K. (2004). "Gender and Orientations Toward the Future: Links to Motivation", *Educational Psychology Review*, 16(2), 91-120.
- Güler, A. (2004). *Relationship Between Self-Costruals and Future Time Orientations*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ/ Sosyal Bilimler

- Enstitüsü, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 147835).
- Güler-Edwards, A. & İmamoğlu, E. O. (2007). "Geleceğe İlişkin Yönelimlerde Benlik Tipine Bağlı Farklılıklar", *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(60), 115-132.
- Güler- Edwards, A. (2008). *Relationship Between Future Time Orientation, Adaptive Self-Regulation and Well-Being: Self-Type and Age Related Differences*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). ODTÜ/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez no: 227638).
- Güleri, M. (1998). "Üniversiteli ve İşçi Gençliğin Gelecek Beklentileri ve Kötümserlik-İyimserlik Düzeyleri", *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-65 .
- Gültekin, M. (2006). "Eğitimde Güncel Bir Kavram: Gelecek", *Educational Administration: Theory and Practice*. (45), 61-83.
- Güngör, E. (2008). *Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Anne ve Babalarının Psikolojik İlişki İhtiyaçları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 219220).
- Hagerty, B. & Patusky, K. (1995). "Developing a Measure of Sense of Belonging", *Nursing Research* (44), 9-13.
- Hagerty, B., Lynch-Sauer, J., Patusky, K., Bouwsema, M. & Collier, P. (1992). "Sense of Belonging: A Vital Mental Health Concept", *Archives*. (6), 172-177.
- Halmatov, S. (2007). *Türkiye'de Eğitim Görmekte Olan Yabancı Uyruklu Öğrenciler ile TC Uyruklu Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez no: 229110).
- Hausmann, L. R., Schofield, J. W. & Woods, R. L. (2007). "Sense of Belonging As A Predictor of Intentions to Persist Among African American and White First-Year College Students", *Research in Higher Education*, 48(7), 803-839

- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). "Attachment As An Organizational Framework for Research on Close Relationship", *Psychological Inquiry*, (5), 1-22.
- Heckel, R. V. & Rajagopal, J. (1975). "Future Time Perspective in Indian and American College Students", *The Journal of Social Psychology*, 95(1), 131-132.
- Holman, E. A. & Zimbardo, P. G. (2009). "The Social Language of Time: The Time Perspective-Social Network Connection", *Basic and Applied Social Psychology* (31), 136–147.
- Horney, K. (1999). *Ruhsal Çatışmalarımız*. S. Budak (Çev.) Ankara: Öteki Psikoloji.
- Husman, J. & Lens, W. (1999). "The Role of The Future in Student Motivation", *Educational Psychologist*, 34(2), 113-125.
- Husman, J. & Shell, D. F. (2008). "Beliefs and Perceptions About the Future: A Measurement of Future Time Perspective", *Learning and Individual Differences*. (18), 166–175.
- Hystad, P. & Carpiano, R. M. (2012). "Sense of Community-Belonging and Health-Behaviour Change in Canada", *J Epidemiol Community Health* (66), 277-283.
- İlhan, T. & Özbay, Y. (2010). "The Predictive Role of Life Goals and Psychological Need Satisfaction on Subjective Well-Being", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34), 109-118
- Kairys, A. (2010). "Correlations Between Time Perspectives and Personality Traits in Different Age Groups", *Tiltai*, 2(2), 159-172.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (5. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalkan, M. (2008). "Do Psychological Birth Order Positions Predict Future Time Orientation In Romantic Relationships?", *Interpersona*, 2(1), 89-101.

- Kalkan, M. & Koç, H. E. (2010). "Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimine Ebeveynlik Stillerinin Etkisi: Geçici İlişkilere Karşılık Uzun Dönemli Bağlanım", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 946-959.
- Karabekiroğlu, K. (2009). *Ergen Ruh Sağlığı Rehberi*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kashio, M. (2012). "Time Perspective and Motivation in Interpersonal Contexts", *Japanese Psychological Research*, 54(3), 297-309.
- Kauffman, D. F. & Husman, J. (2004). "Effects of Time Perspective on Student Motivation: Introduction to A Special Issue", *Educational Psychology Review*, 16(1), 1-7.
- Kember, D., Lee, K. & Li, N. (2001). "Cultivating A Sense of Belonging in Part-Time Students", *International Journal of Lifelong Education*, 20(4), 326-341.
- Keough, K. A., Zimbardo, P. G. & Boyd, J. N. (1999). "Who's Smoking, Drinking and Using Drugs? Time Perspective As A Predictor of Substance Use", *Basic and Applied Social Psychology*, 21(2), 149-164.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö. & Üstündağ, M. F. (2011). "Bağlanma ve Psikopatoloji", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 3(2), 321-342.
- Kesici, Ş. (2008). "Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(20), 493-500.
- Kissane, M. & McLaren, S. (2006). "Sense of Belonging As A Predictor of Reasons for Living in Older Adults", *Death Studies*, 30(3), 243-258.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. & Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2006). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* (2. Baskı). Ankara: Pegem A.

- Krapp, A. (2005). "Basic Needs and The Development of Interest and Intrinsic Motivational Orientations", *Learning and Instruction*(15), 381-395.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi* (13.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuru, E. & Baştuğ, G. (2006). "Bayan ve Erkek Futbolcuların Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi", *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 117-126.
- Kuşat, A. (2003). "Bir Değerler Sistemi Olarak "Kimlik" Duygusu ve Atatürk", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 45-61.
- Kuzgun, Y. (1988). "Sosyoekonomik Düzey ve Psikolojik İhtiyaçlar", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1-2), 55-68.
- Lang, F. R. & Carstensen, L. L. (2002). "Time Counts: Future Time Perspective, Goals and Social Relationships", *Psychology and Aging*, 17(1), 125-139.
- Leak, G. K. (1982). "Two Social Interest Measures and Social Desirability Response Sets", *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory*, 38(1), 42-46.
- Lens, W., Paixao, M. P., Herrera, D. & Grobler, A. (2012). "Future Time Perspective As A Motivational Variable: Content and Extension of Future Goals Affect the Quantity and Quality of Motivation", *Japanese Psychological Research*. (54), 321–333.
- Lessing, E. E. (1968). "Demographic, Developmental and Personality Correlates of Length of Future Time Perspective (Ftp)", *Journal of Personality*, 36(2), 183-201.
- Luyckx, K., Lens, W., Smits, I. & Goossens, L. (2010). "Time Perspective and Identity Formation: Short-Term Longitudinal Dynamics in College Students", 34(3), 238–247.
- Ma, X. (2003). "Sense of Belonging to School: Can Schools Make A Difference?", *The Journal of Educational Research*, 96(6), 340-349.

- Markowski, M. & Greenwood, P. (1984). "Marital Adjustment As A Correlate of Social Interest", *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory*, 300-308.
- Marshall, S., Zhou, M., Gervan, T. & Weibe, S. (2012). "Sense of Belonging and First-Year Academic Literacy", *Canadian Journal Of Higher Education*, 42(3), 116-142.
- Maslow, A. H. (1943). "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 50, 370-396.
- Maslow, A. H. (1948). "Some Theoretical Consequences of Basic Need-Gratification", *Journal of Personality*, 16(4), 402-416.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*, New York: Herper & Row
- Maslow, A. H. (2011). *İnsan Olmanın Psikolojisi*, O. Gündüz (Çev.), İstanbul: Kuraldışı. (Özgün Eser, 1962)
- McLaren, S., Jude, B. & McLachlan, A. J. (2007). "Sexual Orientation, Sense of Belonging and Depression in Australian Men", *International Journal of Men's Health*, 6(3), 259-272.
- McMillan, D. W. & Chavis, D. M. (1986). "Sense of Community: A Definition and Theory", *Journal of Community Psychology*(14), 6-23.
- McInerney, D. M. (2004). "A Discussion of Future Time Perspective", *Educational Psychology Review*, 16(2), 141-151.
- Milfont, T. L., Andrade, P. R., Pessoa, V. S. & Belo, R. P. (2008). "Testing Zimbardo Time Perspective Inventory in A Brazilian Sample", *Interamerican Journal of Psychology*, 42(1), 49-58.
- Morrow, J. A. & Ackermann, M. E. (2012). "Intention to Persist and Retention of First-Year Students: The Importance of Motivation and Sense of Belonging", *College Student Journal*, 46(3), 483-491.

- Morselli, D. (2012). "Improving Tolerance With Future Time Perspective: A Longitudinal Analysis", *International Society of Political Psychology*. Chicago.1-24
- Mütevellioglu, N., Zambak, M. & Mert, M. (2010). "İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207-229.
- Nurmi, J.E. (1991). "How Do Adolescents See Their Future? A Review of The Development of Future Orientation and Planning", *Developmental Review*, (11), 1-59.
- Ocak, B. (2004). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okula Ait Olma Duyguları ve Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerinin Gösterdikleri İstenmeyen Davranışlarla İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi (Tez no: 145971).
- Oksal, A. & Sadioğlu, Ö. (2009). "Bursa İli Merkez İlçelerindeki Okullarda Öğrenim Gören Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Zaman Perspektifleri Üzerine Bir Çalışma", *E-Journal of New World Sciences Academy*, 4(1), 128-138.
- Öner, B. (2000). "Future Time Orientation and Relationships With The Opposite Sex", *The Journal of Psychology*, 134(3), 306-314.
- Öner, B. (2001). "Factors Predicting Future Time Orientation for Romantic Relationships With the Opposite Sex", *The Journal of Psychology*, 135(4), 430-438
- Öner- Özkan, B. (2001). "Future Time Orientation in Romantic Relationships and the Minding Theory of Relating", *Social Behavior and Personality*, 32(8), 797-804
- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Elde Edildi (Tez no: 230585).

- Özmen, A. (2006). "Seçim Kuramına ve Gerçeklik Terapisine Dayalı Öfkeyle Başa Çıkma Eğitim Programının ve Etkileşim Grubu Uygulamasının Sürekli Öfke Düzeyi Üzerindeki Etkisi", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(2), 19-36 .
- Özyeşil, Z. (2012). "Bilinçli Farkındalık ve Psikolojik İhtiyaçlar: Kültürler Arası Bir Karşılaştırma", *İlköğretim Online*, 11(1), 151-160.
- Padawer, E. A., Jacobs-Lawson, J. M., Hershey, D. A. & Thomas, D. G. (2007). "Demographic İndicators As Predictors of Future Time Perspective", *Current Psychology*, 26(2), 102-108.
- Peetsma, T. T. (2000). "Future Time Perspective As A Predictor of School Investment", *Scandinavian Journal of Educational Research*, 44(2), 177-192.
- Peetsma, T., Hascher, T., Veen, I. V. & Roede, E. (2005). "Relations Between Adolescents' Self-Evaluations, Time Perspectives, Motivation for School and Their Achievement in Different Countries and at Different Ages", *European Journal of Psychology of Education*, 20(3), 209-225.
- Pluck, G., Lee, K. H., Lauder, H. E., Fox, J. M., Spence, S. A. & Parks, R. W. (2008). "Time Perspective, Depression and Substance Misuse Among the Homeless", *The Journal of Psychology*, 142(2), 159-168.
- Poston, B. (2009, August). "Maslow's Hierarchy of Needs", *The Surgical Technologist*, 347-355.
- Rabinovich, A., Morton, T. & Postmes, T. (2010). "Time Perspective and Attitude-Behaviour Consistency in Future-Oriented Behaviours", *British Journal of Social Psychology*, (49), 69-89.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). "Self-Determination Theory and The Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well Being", *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). "How Do Romantic Relationship Satisfaction, Gender Stereotypes and Gender Relate to Future Time Orientation in Romantic Relationships?", *Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.

- Sarı, M. (2013). "Lise Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusu", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 147-160.
- Sarı, İ., Soyer, F. & Yiğiter, K. (2012). "The Relationship Among Sports Coaches' Perceived Leadership Behaviours, Athletes' Communication Skills and Satisfaction of the Basic Psychological Needs: A Study on Athletes", *International Journal of Academic Research*, 4(1), 112-119.
- Schmidt, R. W., Lamm, H. & Trommsdorff, G. (1978). "Social Class and Sex As Determinants of Future Orientation (Time Perspective) In Adults", *European Journal of Social Psychology*, 8 (1), 71-90.
- Seginer, R. & Schlesinger, R. (1998). "Adolescents' Future Orientation in Time and Place: The Case of the Israeli Kibbutz", *The International Society for the Study of Behavioural Development*, 22(1), 151-167.
- Seijts, G. H. (1998). "The Importance of Future Time Perspective in Theories of Work Motivation", *The Journal of Psychology*, 132(2), 154-168.
- Shifron, R. (2010). "Adler's Need to Belong: Mental Health", *The Journal of Individual Psychology*, 66(1). 10-29
- Shmotkin, D., & Eyal, N. (2003). "Psychological Time in Later Life: Implications for Counseling", *Journal of Counseling and Development*, 81(3), 259-273.
- Simons, J. A., Irwin, D. B. & Drinnin, B. A. (1987). *Psychology: The search for understanding*. New York: West Publishing Company, 21.04.2013 tarihinde <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.utm.edu%2Fstaff%2Fmikem%2Fdocuments%2FMaslowetal.doc&ei=urzNUqXdEorxhQe-zIDYQC&usg=AFQjCNEPi5d-dD5DM732Ff8JXzcChFdZ8A&sig2=ysza7kBbhcCg-kUSEbSww&bvm=bv.58187178,d.bGQ> adresinden erişildi.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2011). "Teachers' Feeling of Belonging, Exhaustion and Job Satisfaction: The Role of School Goal Structure and Value Consonance", *Anxiety, Stress & Coping*, 24(4), 369-385.

- Sobol-Kwapinska, M. (2009). "Forms of Present Time Orientation and Satisfaction With Life in the Context of Attitudes Toward Past and Future", *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(4), 433-440.
- Stasio, M. (1998). "Social Interest and Community Feeling As A Cultural Common Thread: Key Issues and Research Directions", *The Journal of Individual Psychology*, 54(3). 310-323
- Steinberg, L. (2007). Ergenlik. F. Çok. (Haz.). Ankara: İmge.
- Sünbül, A. M. (2003). *Öğretmenlerin Psikolojik İhtiyaçları, Öğrencileri Motive ve Kontrol Etme Düzeyleri*. Proje Raporu , Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şimşek, H. (2012). "Future Expectations of High School Students in Southeastern Turkey: Factors Behind Future Expectations", *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(1), 90-109.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi* (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 150.
- Trommsdorff, G. (1983). "Future Orientation and Socialization", *International Journal of Psychology*, 18(1-4), 381-406.
- Trommsdorff, G. (1986). *Future Time Orientation and Its Relevance for Development As Action*. (s. 121-136). Springer Berlin Heidelberg. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-662-02475-1_7
- Tuncer, M. (2011a). "Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması", *Turkish Studies*, 6(3), 1265-1275.
- Tuncer, M. (2011b). "Yükseköğretim Gençliğinin Gelecek Beklentileri Üzerine Bir Araştırma", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 935-948.
- Türküm, A. S., Kızıldaş A., Bıyık N. & Yemenici B. (2005). "Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(1), 229-262.

- Türkdoğan, T. & Duru, E. (2011). "Üniversite Öğrencilerinde Temel İhtiyaçların Karşılama Düzeyinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(22), 199-223.
- Türkdoğan, T. & Duru, E. (2012). "Üniversite Öğrencileri Temel İhtiyaçlar Ölçeği'nin (ÜÖTİÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(31), 81-91.
- Ünlü, H. (2009). "Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Temel Psikolojik İhtiyaçları", *E-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3), 210-217.
- Vazquez, S. M., & Rapetti, M. V. (2006). "Future Time Perspective and Motivational Categories in Argentinean Adolescents", *Adolescence*, 41(163), 511-532.
- Walker, T. L. & Tracey, T. J. (2012). "The Role of Future Time Perspective in Career Decision-Making", *Journal of Vocational Behavior*, (81), 150–158.
- Wininger, S. R. & Desena, T. M. (2012). "Comparison of Future Time Perspective and Self-Determination Theory for Explaining Exercise Behavior", *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 17(2), 109-128.
- Wubbolding, R. E., Brickell, J., Imhof, L., Kim, R. I.Z., Lojk, L. & Al-Rashidi, B. (2004). "Reality Therapy: A Global Perspective", *International Journal for the Advancement of Counselling*, 26(3), 219-228.
- Yanık, C., Sezen, N. & Sarı- Uzun, M. (2012). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Mezuniyet Sonrası Planları Üzerine", *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı 2)*, 222-231.
- Yazgan-İnanç, B. & Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik Kuramları* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeung, D. Y., Fung, H. H. & Lang, F. R. (2007). Gender Differences in Social Network Characteristics and Psychological Well-Being Among Hong Kong Chinese: The Role of Future Time Perspective and Adherence to Renqing. *Aging and Mental Health*, 11(1), 45-56.

- Yiğit, R. (2012). "Konya İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Bir Kısım Değişkenler Bakımından İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (27). 317-326
- Zhang, J. W., Howell, R. T. & Stolarski, M. (2013). "Comparing Three Methods to Measure A Balanced Time Perspective: The Relationship Between A Balanced Time Perspective and Subjective Well-Being", *J Happiness Stud*, (14), 169–184.
- Zimbardo, P. G. & Boyd, J. N. (1999). "Putting Time in Perspective: A Valid, Reliable Individual-Differences Metric", *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288.

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda üniversite öğrencilerinin ait olma düzeylerini ve geleceğe yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bazı ifadeler verilmiştir. Sizden bu ifadeleri okuyup, verilen derecelendirmelerden size uygun olanı (x) ile işaretlemeniz istenmektedir. Ölçek ifadelerine içtenlikle cevap vermeniz ve boş madde bırakmamanız araştırmanın sonuçları ve niteliği açısından çok önemli olup, sonuçlar başka bir amaçla kullanılmayacak ve gizli tutulacaktır. Adınız soyadınız istenmemektedir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Arş. Gör. Melike KOÇYİĞİT- OMÜ Eğitim Fakültesi

Akademik Danışman: Prof. Dr. Kurtman ERSANLI

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet : Kız: Erkek:

Fakülte :

Bölüm :

Ek-2: Ait Olma Ölçeği

Hiç
katılmıyorum

Tamamen
katılıyorum

4

1.	İhtiyaç duyduğumda bana destek olacak çok arkadaşım var.					
2.	Kendimi, eğitimini aldığım mesleğe ait hissetmiyorum.					
3.	İçtenlikle kabul edildiğim bir arkadaş grubum var.					
9.	Ailemle aramızda bana huzur veren bir bağ var.					
10.	Arkadaş grubumda aranan birisiyim.					
11.	Ben, eğitimini aldığım meslek için yaratılmışım.					
12.	Kendimi ailemin yanında güvende hissedirim.					
13.	Arkadaş grubum beni mutlu ediyor.					
15.	Ailemle birlikte vakit geçirmekten hoşlanırım.					
16.	Eğitimini aldığım mesleğe yönelik etkinliklere katılmaktan hoşlanırım.					
17.	Ailemin beni önemsedini hissediyorum.					
18.	Sırlarımı paylaşabildiğim arkadaşlarım var.					

Ek-4: İzin Belgesi

T.C
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

1294
04.11.2013

Sayı : 61127492-399/1116
Konu :Melike KOÇYİĞİT'in Uyg. İsteği Hk.

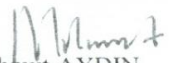
04.11/2013

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 21.10.2013 tarih ve 58937905-000/638 sayılı yazımız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden Melike KOÇYİĞİT'in, ilgede kayıtlı yazımız ekinde yer alan ölçek çalışmasını, Üniversitemiz Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilere uygulama isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Mahmut AYDIN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

05.11.2013 16:25
Özet Kalemi
İlgi yazıya göre işlem
yazalım

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü
Telefon : (0 362) 312 19 19 7016
e-posta :

55139/ Kurupelit/SAMSUN Genel Sekreterlik
Faks : (0 362) 457 60 91
Elektronik Ağ :